صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز جمعرات مورخہ 10دسمبر 1998

(بمطابق 20شعبان المعظم 1419ہجری)

جلد 13 شمارہ 10

سرکاری رپورٹ

مندرجات

مندرجات	صفحہ نمبر
1۔تلاوت کلام پاک اوراس کاترجمہ	1
2۔نشانزدہ سوالات اوران کے جوابات	2
3۔اراکین اسمبلی کی رخصت	34
4۔تحاریک التوا	44
5۔توجہ دلاؤ نوٹس	64
6۔قراردادیں	99

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

صوبائی اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز جمعرات مورخہ 10 دسمبر 1998 بمطابق 20 شعبان 1419ھ صبح دس بجکر چوالیس منٹ پر منعقد ہوا۔

جناب سپیکر، ہدایت اللہ خان چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اعوذ باللہ من الشیطٰن الرّجیم ۔بسم اللہ الرّحمٰن الرّحیم ۔

وَ مَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِکْرِیْ فَاِنَّ لَهٗ مَعِیْشَةً ضَنْكًا وَّ نَحْشُرُهٗ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَعْمٰی ہ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِیْٓ اَعْمٰی وَ قَدْ کُنْتُ بَصِیْرًا ہ قَالَ کَذٰلِکَ اَتَتْکَ اٰیٰتُنَا فَنَسِیْتَهَا ۚ وَ کَذٰلِکَ الْیَوْمَ تُنْسٰی ہ وَ کَذٰلِکَ نَجْزِیْ مَنْ اَسْرَفَ وَ لَمْ یُؤْمِنْ بِاٰیٰتِ رَبِّهٖ وَ لَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَدُّ وَ اَبْقٰی ہ اَفَلَمْ یَهْدِ لَهُمْ کَمْ اَهْلَکْنَا قَبْلَهُمْ مِّنَ الْقُرُوْنِ یَمْشُوْنَ فِیْ مَسٰکِنِهِمْ اِنَّ فِیْ ذٰلِکَ لَاٰیٰتٍ لِّاُولِی النُّهٰی ہ صَدَقَ اللہُ الْعَظِیْم

پارہ ۱٦ سورۃ طٰہٰ ایات ۱۲٤ تا ۱۲۸)

(ترجمہ) او چه څوک زما د نصیحت نه مخ واړوی نو د هغه ژوند به لنډ تنګ وی او د قیامت په ورځ به هغه د قبر نه په تپو ړوند را پاسوو۔ هغه به وائی چه اے زما پروردګاره، دا تا زه ولے ړوند را پاسولم، زه خو سم دم د سترګو خاوند ووم۔ اللّٰه به ورته اووائی چه دغسے تا ته زما نخښے در رسیدلے وے خو تا د هغے پرواه او نه سا تله او دغسے به نن ته هم هیر کړے شے او مونږ دغسے هر هغه سړی له سزا ورکوو چه هغه د حد نه وړاندے تیر شی او د خپل پروردګار آیتونه او نه منی او د آخرت عذاب خو ډیر سخت او باقی پاتے کیدونکے دے۔ نه ګنی دوئ د دے نه هم سبق وا نه غستو چه مونږ تر اوسه د دوئ نه روړمبے څومره ډیر تولی تباه کړی دی چه د هغوئ په کورونو کښی اوس هم دوئ ګرځی را ګرځی۔ بے شکه په دے کښی د پوهے خاوندانو له ډیرے ډیرے نښے پرتے دی۔

و آخر دعوانا ان الحمد للّٰه رب العلمین۔

نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات

Mr. Speaker: Honourable Javed Akbar Khan, MPA, to please ask his Question No. 735. Not present. Honourable Malik Sarangzeb Khan, MPA, to please ask his Question No. 472. Not present. Honourable Iftikharuddin Khatak, MPA, to please ask his Question No. 771.

*771 - جناب افتخار الدین، کیا وزیر آبپاشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ ضلع کوہاٹ میں درویزئی سمال ڈیم کافی عرصہ سے مکمل ہو چکا ہے،

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ حکومت کی کافی رقم خرچ ہونے کے باوجود مذکورہ ڈیم سے کوئی بھی زمین سیراب نہیں ہوتی،

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ ڈیم پر کافی عملہ کام کر رہا ہے،

(د) اگر (ا) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو کیا حکومت مذکورہ ڈیم پر مزید کام کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

جناب غنی الرحمان (وزیر آبپاشی)، (ا) جی ہاں' یہ ڈیم سال 76-1975ء میں مکمل ہوا ہے اور تب سے یہ آبپاشی کیلئے باقاعدگی کے ساتھ پانی مہیا کر رہا ہے۔

(ب) جی نہیں' مذکورہ ڈیم سے تقریباً 1450 ایکڑ زمین باقاعدہ سیراب ہو رہی ہے۔

(ج) جی ہاں' ڈیم پر مندرجہ ذیل عملہ کام کر رہا ہے ،

چوکیدار ،	2عدد ،
میٹ ،	1عدد
بیلدار ،	1عدد

یگج ریڈر ، 1 عدد

(د) مذکورہ ڈیم کی مرمتی کے کام پر سالانہ تقریباً چالیس، پچاس ہزار روپے خرچ کئے جاتے ہیں۔ فی الحال مزید کام کی نہ تو ضرورت محسوس کی جا رہی ہے اور نہ کوئی منصوبہ زیرغور ہے۔

جناب افتخار الدین، خما خیال دے جی چه منسٹر صاحب تولو سره خبره لکه بهر و بهر کړے ده، نو بهر کیف دا سوال چه کوم مقصد له ما راستولے وو جی ، دوئ خو جواب څه داسے قسم را کړے دے چه زه پرے سوچ کوم چه ضمنی سوال پرے څه او کړم؟ خو زه صرف منسټر صاحب نه دا پوښتنه کول غوارم ولے چه الحمد للّٰه دے هم د هغے سیمے اوسیدونکے سړے دے، دا جی په سن 76-1975 کښې یو ډیم جوړ شوے دے چه سوا د ماهیانو نه او سوا د شکاریانو نه چه خپل شوق پورا کوی، نن ورځے پورے دے نه ـــ چه کوم څه دا لیکلی دی، اوس کال نیم کیږی چه واټر مینیجمنټ والا یوه ناله جوړه کړے ده خو د هغے باوجود هلته نه څه خاص فائده نشته او جز (د) کښې دے موږ ته لیکی چه پچاس هزار سالانه موږه دا مرمتی کوو، زه یقین سره دا وایم جناب سپیکر صاحب، چه د 76-1975 نه په دے هیڅ خرچ نه دے کړے که کاغذونو کښې شوے وی نو زه د خپل دلیر منسټر صاحب نه دا یقین لرم چه اوسه پورے چه څه شوی دی خو دے هم د هغے خاوره بچے دے، پکار دی چه دا دومره پیسے پرے ضائع شوے چه د ډیم نه مخکښے څه فائده واغستے شی او چانسز ئے ډیر دی۔ نو دا م ضمنی سوال دے په هغے، دے د یقین دهانی را کړی۔

جناب سپیکر، آنریبل منسٹر، پلیز۔

<u>وزیر آبپاشی</u>، جناب سپیکر! افتخار الدین خان چه کوم کونسچن کړے دے، هغه جوابات خو ډیر صحیح وو، هغه شوی دی- خو بهرحال د هغے علاقے خلق زما خیال دے، د ډیم نه فائده اغستل نه غواړی او چونکه هلته زمینداره نه کوی، دوئ د واټر مینیجمنټ خبره اوکړله نو دے ډیم کښ اوبه هم شته جی او د هغے نه هغه زمکے هم آبادے نه شی؟ نو اوس مزید کار د زمیندار دے چه هغه علاقے کښ د دغه ډیم نه فائده واخلی- نو ما او دے، دوانړه به خو که خیر وی، هغه خلق به را جمع کوو او هغوی ته به خواست کوؤ چه د ډیم نه فائده واخلی- او پچاس هزار روپے سالانه خرچه خو په یو ډیم باندے خامخا کیږی- معمولی که د دے کانړی مانړی هم اچوی، پنځوس زره روپے خرچه په هغے کیږی- خو بهرحال افتخار الدین خان سره یو ټائم زه مقرره وم، د هغے علاقے خلقو ته به مونږ خواست اوکړو چه زمینداره کوی، د غنمو ډیر لوئے تکلیف دے چه دا علاقه خود کفیله شی کاشت کښے-

<u>جناب افتخار الدین</u>، جناب سپیکر صاحب! زما خو دے خپل وزیر رور نه دا توقع نه وه چه محکمے والا به ئے داسے زر خطا کوی، خو زه ډیر افسوس کوم چه د ده غوندے سړے د ایریګیشن محکمے خطا کړو- زمیندار د هغے نه فائده اخلی خو چه زمیندار ته خو څه د فائدے لار جوړه شی جی کنه- یو ډیم جوړ دے، وله ترے نه راوتے جی، واټر مینیجمنټ والا چه کومه وله جوړه کړے ده، هغه صرف یو مخصوص کس د پاره جوړه کړے ده خو هغه نوم زه خو ځکه نه اخلم چه هغه م ډیر خوږ رور دے- نو زه دا وایم چه کوم شی د پاره چه تاسو جوړ کړے ده، د دے لاندے تقریباً، چه چارسو پچاس ایکړ لیکلی کنه که دوئ په موقع باندے هلته کښ دس ایکړ هم صحیح

اوخوله چه دا زمکه ترے نه سیراب کوی نو بیا زه ورسره Agree یمے کمال جی ایریگیشن والا دا کرے دے چه همیشه خلق ډیم په اوچته جوړوی، زمکه ترے نه لاندے راولی، دوی زمکےځ پاسه راوستے دی، ډیم ئے لاندے راوستے دے، نو اوس هغه نه جی زمیندار په بالتی اوبه اوباسی او هغے بیا واستیٔ پتی ته، واړیٔ نو خکه ما جی دا خبره اوکړه چه زما د خپل رورنه دا یقین نه وو خو نن ما ته پته او لګیده چه بیوروکریټو کښ چل شته۔

جناب سپیکر، نه، هسے غنی الرحمان خان، یو منټ، خما خیال دے چه دا آنریبل ممبر چه کومه خبره کوی، ډیره ضروری خبره ده۔ تاسو دوی سره ټائم کیږدیٔ او پخپله لاړ شیٔ، دوی هم خان سره بوځیٔ، دویٔ به ئے درته په موقع باندے پوائنټ آوټ کوی۔ ستاسو نن سبا ډیر ښه سیکرټری هم دے د ایریگیشن، هغه هم خان سره بوځیٔ او په موقع اوګوریٔ که واقعی داسے حالات وی نو بیا خو هسے پیسے تباه کول دی چه بیا پچاس هزار روپے پرے لګی، د کال دا فالتو بوجهـ دے په قوم باندے ----

وزیر آبپاشی، دا پچاس هزار دی جی۔

جناب سپیکر، دا پچاس هزار ما هم وے۔ پچاس هزار د کال بیا چه فضول لګی نو دا خو هم کتل پکار دی۔ خما خیال دے په موقع باندے دویٔ سره ټائم کیږدی او لاړ شیٔ او هغه اوګوریٔ چه که واقعی داسے حالات وی نو د دوی مشکلات حل کړیٔ۔

وزیر آبپاشی، زه ټائم ایږدم، لاړ به شو، حالات به اوګورو۔

جناب محمد اورنګزیب خان، زه دویٔ ته Request کوم چه مونږ هم خان سره بوخی، زه هم د کوهاټ یم جی۔

جناب سپیکر ، بالکل نے بوخئ جی - Honourable Said Ahmad, MPA, to please ask his Question No. 796. Said Ahmad Khan, please.

*796 - جناب سید احمد خان، کیا وزیر آبپاشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ ضلع چترال کی تحصیل مولکوہ (Molkoh) کی لاکھوں ایکڑ اراضی آبپاشی کیلئے پانی نہ ہونے کی وجہ سے بنجر پڑی ہوئی ہے جسکی وجہ سے لوگوں کو درآمدی گندم پر گزارہ کرنا پڑ رہا ہے،

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ صوبائی حکومت نے علاقے میں آبپاشی کا مسئلہ حل کرنے کیلئے نہر بنانے کا پروگرام بنایا تھا۔ مذکورہ نہر کی Feasibility report بھی تیار ہوئی تھی لیکن تا حال اس پر عملدر آمد نہیں ہوا،

(ج) اگر (ا) اور (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ سکیم پر عملدر آمد کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

جناب غنی الرحمان (وزیر آبپاشی)، (ا) جی ہاں، ضلع چترال کی تحصیل مولکوہ (Molkoh) میں کافی اراضی آبپاشی کیلئے پانی نہ ہونے کی وجہ سے بنجر پڑی ہے اور زیادہ تر لوگ درآمدی گندم پر گزارا کرتے ہیں۔

(ب) صوبائی حکومت نے اپر چترال میں آبپاشی کا مسئلہ حل کرنے کیلئے تھرچن تا اتاہ (Thrichan to Attah) ایریگیشن سکیم کی Feasibility study اور PC-1 مکمل کر لیا ہے۔ اس سکیم پر مبلغ تیس کروڑ، پینتیس لاکھ، ساٹھ ہزار روپے لاگت کا تخمینہ لگایا گیا ہے۔

(ج) منصوبے کو اگلے مالی سال 2000-1999، کے ترقیاتی پروگرام میں شامل کرنے کی تجویز پیش کی جائے گی اور فنڈز مہیا ہونے پر اس سکیم پر عملدر آمد کیا جائیگا۔

جناب سید احمد خان: میں تھوڑا عرض کروں جی، انہوں نے بالکل میرے سوال کا جواب "ہاں" میں دیا ہے لیکن 1985 میں جب میں اسمبلی کا ممبر تھا تو یہ پراجیکٹ ہم نے سپیشل فنڈ سے، ایم پی اے فنڈز، ایم این اے فنڈز اور سینیٹر فنڈز سے شروع کیا تھا، میرے خیال میں اٹھارہ لاکھ روپے اس پر خرچ بھی ہو چکے تھے اور اس پر کام بھی کافی ہو چکا تھا مگر درمیان میں اسمبلیاں ٹوٹ گئیں۔ اگر ایک دو سال مزید ہوتے تو ہم یہ سکیم Complete کر رہے تھے لیکن عجیب بات ہے، اس کے بعد ایریگیشن والے چلے گئے اور تئیس کروڑ سے بھی اس کا زیادہ Estimate لگایا ہوا ہے، تو میں اس Feasibility اور PC-1، جس کا مقصد یہی ہے جی کہ یہ کام نہ ہو، میرے خیال میں جس طرح خٹک صاحب نے بتایا کہ ان کا یہ پروگرام تھا کہ یہ کام ہی نہ ہو، تو در اصل مجھے اسی Estimate پر بھی اعتراض ہے۔ تو میں منسٹر صاحب سے درخواست کروں گا کہ اگلے سال کے اے ڈی پی سے پہلے پہلے اس کا صحیح Estimate بنوالیں اور اگلے سال کے اے ڈی پی میں اس کو شامل کرنے کی کوشش کریں۔ اس بارے میں منسٹر صاحب مجھے کچھ تسلی دیں۔

وزیر آبپاشی: انشاء اللّٰه د معزز ممبر په نګرانئ کښې به يو ټيکنيکل کميټي جوړه کړو۔ هغوی به د دے سره لاړ شي او جائزه به واخلي او چه څومره Estimate کمیدلے شي، انشاء اللّٰه هغه به مونږ اوکړو۔

جناب سید احمد خان: میں درخواست کروں گا کہ اگلے سال کے اے ڈی پی میں اسے شامل کرنے کی کوشش کی جائے، اس سے پہلے کام ہو جائے۔

وزیر آبپاشی: Estimate او Feasibility چه اوشي۔ انشاء اللّٰه کوشش به کوو چه دا شامل شي۔

Mr. Speaker: Syed Manzoor Hussain Bacha, MPA, to please ask

his Question No. 767.

* 767 - سید منظور حسین، کیا وزیر خزانہ از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ کامرس کالجز کے جونیئر انسٹرکٹرز کیلئے سلیکشن گریڈ 16 کی سفارش کی گئی تھی جس پر محکمہ خزانہ نے تقریباً ڈیڑھ سال گزرنے کے باوجود عملدرآمد نہیں کیا ہے،

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ حکومت پنجاب نے دو سال قبل ایک نوٹیفکیشن کے ذریعے جونیئر انسٹرکٹرز کیلئے سلیکشن گریڈ 16 کی منظوری دی تھی،

(ج) اگر (ا) اور (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت محکمہ تعلیم کی سفارشات کو عملی جامہ پہنا کر صوبہ سرحد کے جونیئر انسٹرکٹرز کیلئے 33 % سلیکشن گریڈ 16 دینے کا ارادہ رکھتی ہے؟

وزیر خزانہ، (ا) جی ہاں، مگر جہاں تک متعلقہ سفارش کا تعلق ہے تو محکمہ خزانہ میں عملدرآمد نہ ہونا خلاف حقائق ہے۔ کامرس کالجز میں جملہ انسٹرکٹرز کو سلیکشن گریڈ 16 کا معاملہ محکمہ تعلیم اور محکمہ خزانہ کے مابین زیر غور رہا ہے اور اس پر محکمہ تعلیم کے ساتھ اچھی خاصی خط و کتابت ہو چکی ہے۔ در اصل مذکورہ ملازمین 1-1-1994 تک بندی سکیل 11 میں تھے، 1-1-1994 سے ان کو 14 سکیل دیا گیا اور ساتھ یہ شرط بھی لگائی گئی تھی کہ آئندہ کیلئے جونیئر انسٹرکٹر کی آسامی کیلئے تعلیمی قابلیت سیکنڈ کلاس بی کام یا بی اے بمعہ شاٹ ہینڈ اور ٹائپ رائٹنگ میں ڈپلومہ ہوگا۔ اس کے ساتھ یہ بھی ہدایت کی گئی تھی کہ متعلقہ ملازمین کے ریکروٹمنٹ رولز میں مذکورہ بالا خطوط پر ترمیم کی جائے جو کہ سروس رولز کمیٹی نے اپنے اجلاس منعقدہ 11 نومبر 1998 میں منظور کر لی ہے اور ترمیم کا مسودہ محکمہ قانون کو 21 نومبر کو برائے درستگی بھیج دیا ہے۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) کامرس کالجوں کے جونیئر انسٹرکٹرز کے سروس رولز میں مجوزہ ترمیم، جس کا جز (ا) کے جواب میں ذکر کیا گیا ہے، کے نوٹیفکیشن کے اجراء کے بعد اس پر عملدرآمد صوبائی حکومت کی مقرر کردہ پالیسی کے تحت کیا جائے گا۔

<u>سید منظور حسین</u>، شکریہ۔ محترم سپیکر صاحب، زه ستاسو په وساطت د ایجوکیشن ډیپارټمنټ او د ایجوکیشن منسټر صاحب شکریه ادا کوم چه کومه خبره ما هغوئ ته پوائنټ آوټ کړے وه، هغوئ په ښه طریقه منلے ده او د هغے د حل طریقه نے هم واضح کړے ده۔ مهربانی جناب۔

<u>Mr . Speaker</u>: Honourable Said Ahmad Khan, MPA, to please ask his Question No. 794.

*794 - <u>جناب سید احمد خان</u>، کیا وزیر مال از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ ضلع چترال میں گزشتہ سال زبردست سیلاب آنے کی وجہ سے زیئت، چرون اور کوراغ دیہات بہت ہی زیادہ متاثر ہوئے تھے۔

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ صوبائی حکومت نے گاؤں زیئت کو آفت زدہ بھی قرار دیا تھا۔

(ج) اگر (ا) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت مذکورہ دیہات کے لوگوں کو امداد دینے کا ارادہ رکھتی ہے؟

<u>جناب پیر محمد خان</u>(وزیر مال)، (ا) جی ہاں۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) ضلعی انتظامیہ کی طرف سے متاثرین کو مفت راشن اور اشیائے خوردنی فراہم کی گئی

ہیں۔ نیز صوبائی حکومت نے مالی سال 98-1997 میں کمشنر ملاکنڈ ڈویژن کو مبلغ سینتیس لاکھ روپے کی خطیر رقم فراہم کی تھی جن میں سے ڈپٹی کمشنر چترال کو ایک لاکھ' نوے ہزار روپے دیئے گئے ہیں۔ بمطابق رپورٹ مراسلہ ڈپٹی کمشنر چترال' گاؤں زیئت وغیرہ میں سیلاب کی وجہ سے ہلاک شدگان کو ریلیف ایکٹ 1958 کے تحت نقد معاوضہ مبلغ ایک لاکھ' نوے ہزار روپے ادا کر دیے گئے ہیں۔

<u>جناب سید احمد خان</u>، محترم جناب سپیکر صاحب! میں سوال کے جواب سے مطمئن نہیں ہوں۔ پچھلے سال چترال میں زیادہ بارشوں کی وجہ سے ایک علاقہ زیئت پورا اس کی زد میں آیا تھا' کافی بربادی ہوئی تھی' نقصانات ہوئے تھے۔ پھر صوبائی گورنمنٹ نے اسے متاثرہ علاقہ بھی قرار دیا تھا لیکن ابھی تک ان لوگوں کو کچھ ملا نہیں ہے' تو میں درخواست کروں گا کہ اس کو سٹینڈنگ کمیٹی کے حوالے کیا جائے تاکہ پتہ چلے کہ ان کو کتنی امداد دی گئی تھی اور یہ جو Affected علاقہ قرار دیا گیا تھا' اس کا کیا مقصد تھا؟ Affected علاقہ قرار دینے پر وہ بیچارے لوگ خوش تھے لیکن ان کی فوری امداد نہیں کی گئی لہٰذا میری درخواست ہے کہ اس کو سٹینڈنگ کمیٹی کے حوالے کیا جائے۔

<u>وزیر مال</u>، جناب سپیکر صاحب' شکریہ۔ مجھے تو کوئی اعتراض نہیں ہے اگر کمیٹی کے حوالے کیا جائے۔ ویسے جس علاقے کو آفت زدہ قرار دیا جاتا ہے تو زیادہ سے زیادہ آبیانہ وغیرہ میں Delay ہوتا ہے' اس سے زیادہ کچھ اور نہیں ہوتا۔ جو پیسے وہاں کیلئے منظور ہوئے تھے' وہ وہاں پر تقسیم بھی ہوئے ہیں۔ اگر ان کو تسلی نہیں ہے تو پھر کمیٹی میں جانے پر ہماری طرف سے کوئی اعتراض نہیں ہے۔

<u>Mr. Speaker</u>: Is it the desire of the House that Question No. 794, asked by Mr Said Ahmad Khan, MPA, may be referred to the Standing Committee on Revenue? Those who are in favour of it,

may say yes and those against it, may say 'No'.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Question is accordingly referred to the Standing Committee on Revenue.

جناب سید احمد خان: بڑی مہربانی' جناب۔ میں ہاؤس کا بھی شکریہ ادا کرتا ہوں۔

Mr. Speaker: Honourable Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No. 301.

*301 - جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر جیلخانہ جات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(ا) صوبہ سرحد میں کل کتنی جیلیں ہیں؛

(ب) ہر جیل میں قیدیوں کی کل کتنی گنجائش ہے؛

(ج) ہر جیل میں فی قیدی کھانے کا روزانہ کتنا کوٹہ مقرر ہے اور اس پر کل کتنا خرچہ آتا ہے؛

(د) مذکورہ قیدیوں کیلئے روزانہ مقرر کردہ خوراک میں کیا کیا شامل ہے؟ آیا ایک ہی خوراک روزانہ دی جاتی ہے یا پھر ہر روز الگ کھانے کا اہتمام کیا جاتا ہے' تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب ہدایت اللہ خان (وزیر جیلخانہ جات): (ا) صوبہ سرحد میں کل اکیس جیلیں ہیں۔

(ب) مکمل تفصیل منسلک ہے۔

(ج) جیل رولز کے مطابق مندرجہ ذیل کوٹہ عام قیدیوں کیلئے مقرر کیا گیا ہے۔

صبح کا ناشتہ: (1) چائے پتی ــــ 23 گرام (2) دودھ ــــ 58 گرام (3) چینی ــــ 15 گرام

(4) گندم آٹا ــــ 58 گرام فی نفر

سکیل برائے دوپہر اور شام کے کھانے کیلئے (فی ٹائم)

(1) گندم آٹا برائے حوالاتی ـــ 203 گرام فی نفر (2) گندم آٹا برائے قیدی ـــ 262 گرام فی نفر (3) دال ـــ 43 گرام فی نفر (4) گوشت ـــ 58 گرام فی نفر (5) سبزی ـــ 58 گرام فی نفر (6) نمک ـــ 7 گرام فی نفر (7) گھی ـــ 12 گرام فی نفر (8) مرچ ـــ 1.16 گرام فی نفر (9) ہلدی ـــ 0.58 گرام فی نفر (10) پیاز ـــ 1.16 گرام فی نفر۔

تخمینہ ایک قیدی کی خوراک پر روزانہ 12.20 روپے خرچہ آتا ہے۔

(د) صوبہ سرحد کی جیلوں میں ہر روز مختلف قسم کے کھانے قیدیوں کو دیے جاتے ہیں جن میں چار قسم کی دال' سبزی اور گوشت دیا جاتا ہے۔ اس کے علاوہ خاص کر عید اور دوسرے اہم دنوں کے موقع پر قیدیوں کو سپیشل کھانا فراہم کیا جاتا ہے۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! په جز (ب) کښې ما غوښتې وو چه "ہر جیل میں قیدیوں کی کل کتنی گنجائش ہے؟" په دے کښې جواب راکوی چه "مکمل تفصیل منسلک ہے۔" خو شته دے نه جی۔ (مداخلت)

خما سره خو نشته دے، وزیر صاحب سره به وی۔ ښه بس ټهیک شوه جی، غلطئ سره به نه وی راغلے۔ بل دا دے چه په جز (ج) کښې ما غوښتې وو چه هر یو قیدی ته چائے، چینی، گندم آټا څومره ورکوی نو دوئ تعداد لیکلے دے او بیا ئے ورسره مختلف دال، گوشت، سبزی، نمک هم وئیلی دی چونکه هدایت الله خان صاحب، حقیقت دا دے چه زمونږ یو ډیر قابل احترام او خوږ منستر دے۔ (شور)

سپیکر ـــ دا د زړه نه وایم، هغه دغه خبره نه ده۔ حاجی صاحب، صرف د دوئ په نوټس کښې دا راولو چه حقیقت دا دے، دوئ خو دا تفصیل لیکلے دے

چه دومره مونږ ورته سبزی ورکوو، دومره غوښه ورکوو، دومره چائے ورکوو، دومره څه ورکوو، خو په جیلونو کښې اکثر خلق مالداره خلق وی هغه د جیل والا څه نه خوری- تقریباً د هغوی خپل هر قسم ــــ او تاسو به هم ښا خیال دے جی چرته کیدے شی چه جیل ته تلی یئ که نه یئ تلی، خیر مونږ غواړو نه چه تاسو لاړ شئ خو مونږ (قطع کلامی)

خو مونږ خو څو خله هسے لاړو نو په هغے کښې اکثر د خلقو خپل هر څه پخلے وی- تقریباً په جیل کښې یو دریمه حصه خلق چه وی هغه به چه جیل څه ورکوی، هغه به خوری- ښا جی گزارش دا دے، حقیقت دا دے، ښونږ د منسټر صاحب نه ډیر توقعات دی چه په جیل کښې به دوی ډیره بهتری راولی خو صرف دا دے چه کوم قیدیان لکه د جیل څه نه اخلی نو دا مهربانی د اوکړی چه دوی دِ د مختلفو جیلونو دورے اوکړی او قیدیان هلته نه شی ونیلے، دا ډیر بے بسه خلق دی، هغه ډیر عاجز خلق دی- په جیل کښې دننه هغه چرته هم دا نه شی ونیلی چه ما ته غوښه نه ده ملاو شوے، ما ته دال نه دے ملاو شوے او که چرته یو قیدی هم داسے اووائی نو چه کله یا زه لاړ شم یا تاسو لاړ شئ یا د دے معزز ایوان بل څوک لاړ شی او هغه را اوخی بیا هغه کس ته مختلف قسم سزاگانے شروع شی چه تا جرأت څنگه اوکړو چه تا خبره اوکړه؟ نو ښونږ به جی دا گزارش وی چه دوئ به پخپله بانډے د ټولو جیلونو دوره اوکړی او ورسره ورسره دا اوکړی، په هغے کښې خو ډیر څه پاتی کیږی، هغه چه دا نور قیدیان دی د هغوی د پاره د لږه کوټه پکښې زیاته کړی ځکه چه د ټولو جیلیانو انتظام د پاره وی نو په هغے کښې دریمه حصه خلق نے واخلی نو ښا به د منسټر صاحب نه دا

گزارش وی چه لږ ذوئ د جیل د بهترئ د پاره او د غریبو خلقو د پاره څه داسے انتظامات اوکړی چه مونږه ئے یادساتو۔

جناب محمد اورنگزیب خان، شکریہ' جناب سپیکر صاحب۔ یہ جز (ب) کے جواب میں انہوں نے تفصیل دی ہے جیلخانوں کی' اس میں میرا ایک اعتراض تو یہ ہے کہ ہنگو کا جوڈیشل لاک اپّ انہوں نے نہیں لکھا اور دوسرا میرا وزیر صاحب سے یہ سوال ہے کہ تین سنٹرل جیل ہیں 1139 ' 1597 ' 1506 قیدی پشاور' ہری پور اور ڈی آئی خان میں ہیں' تو یہ مجھے بتا دیں کہ پشاور' ہری پور اور ڈی آئی خان میں یہ جیلیں کتنے قیدیوں کیلئے بنائی گئی ہیں اور اگر ان میں گنجائش سے زیادہ قیدی ہیں تو ان کیلئے کوئی الگ بندوبست کیا گیا ہے یا نہیں؟

جناب محمد طارق خان سواتی، سر! اس سلسلے میں میری ایک عرض ہے -----

جناب سپیکر، طارق صاحب! ایک منٹ آپ صبر کریں' عبدالرحمان خان پہلے اٹھے تھے تو آپ ان کے بعد بات کریں۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر! په دے سلسله کښې ضمنی سوال خما دا دے چه یو خو دوئ "گندم آٹا برائے حوالاتی ـــ 203 گرام -----

جناب سپیکر، 203 نه دے، 2.3 دے۔

حاجی عبدالرحمان خان، 2.3 ' ښه جی' دلته ما ته 203 غونډے ښکاری بهرحال او بل 2.62' دا به هم داسے اووایو نو' د دے حوالاتی او قیدی په مینځ کښې دا فرق ولے دے' یو' بله دا چه دوئ دا لیکلی وو چه زمونږه په یو قیدی باندے روزانه تقریباً باره روپئ' بیس پیسے خرچ دے نو که یو قیدی دا خواهش اولری چه دا باره روپئ' بیس پیسے په ما خرچ کیږی دا صحیح خرچ نه دے' آیا هغه قیدی له به دوئ دا خرچ نقد شکل کښې ورکړی؟

جناب سپیکر، دا یوه خبره زه تاسو ته Clear کړم چه په حوالاتی او قیدی کښې فرق دا وی چه حوالاتی باندے مشقت نه وی او په قیدی باندے مشقت وی، نو Naturally چه کوم سړے زیات کار کوی -----

حاجی عبدالرحمان خان، نه جی، خوراک کښې جی څنګه فرق راځی؟

جناب سپیکر، نه چه کوم سړے -----

حاجی عبدالرحمان خان، اوس دا قیدی دے جی -----

جناب سپیکر، بهرکیف په قانون کښې دا شے دے، په قانون کښې دا Distinction شته -----

حاجی عبدالرحمان خان، نیک عمل خان، ته پاسه، ته د خپل قید خبره اوکړه --

کتسوبه

جناب سپیکر، جی، طارق خان!

جناب محمد طارق خان سواتی، سر! میرا ضمنی سوال یہ ہے کہ وزیر جیلخانہ جات یہ بتائیں کہ پچھلے چار پانچ سالوں سے جو کنٹریکٹرز جیلوں کو راشن سپلائی کر رہے ہیں، طریقہ کار یہ ہے کہ کوئی کنٹریکٹر ہوتا ہے جو جیل میں خوراک کا بندوبست کرتا ہے، سر! یہ مانسہرہ تشریف لے گئے، مانسہرہ میں چار سال سے اس آدمی کو Payment نہیں ہوئی، اب آپ ایک آدمی کو چار سال Payment نہیں کریں گے تو وہ کس طرح آپ کو ٹھیک خوراک دے گا اور کس طرح اپنا کام کرے گا؟ میں جناب، ان کا مشکور بھی ہوں کہ وہ مانسہرہ تشریف لے گئے، میں بھی ان کے ساتھ جیل کے اندر گیا، دوسری جیل کا بھی ہم نے Visit کیا لیکن آج تک ٹھیکیداروں کا وہ پرابلم موجود ہے، ان کے پیسے بند ہیں۔ اب ایک ٹھیکیدار کو چار چار، پانچ پانچ سال پیسے نہیں ملیں گے تو وہ کس طرح ان کا کام چلائے گا؟

جناب سپیکر، جی، نیک عمل خان!

جناب نیک عمل خان، سپیکر صاحب! دا وزیر صاحب خو ډیر ښه سړے دے او ښه کارونه کوی خو دوئ چه ورسره دا څومره لسټ ورکړے دے نو په دے کښې خمونږ د ملاکنډ د ډسټرکټ جیل یا د ملاکنډ ایجنسئ د جیل هډو څه ذکر نشته او هغه د انګریزانو د زمانے نه جوړ دے او سمه عقوبت خانه ده، جیل هم نه دے۔ اکثر مونږه په هغے کښې یو کله نه کله، نو دوئ د دومره مهربانی اوکړی چه دوی د نورو جیلونو کله دوره کوی، نو هغه جیل د هم اوګوری او د هغے د پاره د مونږ له څه غم اوکړی۔ عبدالرحمان خان چه کومه خبره کړے ده نو دوی د هم څه خبره اوکړی چه یره څنګه چل دے؟

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر! میرا بھی ----

جناب سپیکر، پہلے وہ ہیں جی۔

جناب عاشق رضا سواتی، مهربانی، سپیکر صاحب۔ خما خوږ رور طارق خان خو د مانسهرے خبره اوکړه خو یو شے نے پکښې هیر شو چه کومه خمونږه ډیره لویه مسئله ده۔ دلته سیریل نمبر 11 کښې "سب جیل مانسہرہ ایک سو چالیس" یعنی Authorized accomodation چه کوم نے ښائیلے دے "ایک سو چالیس" او وزیر صاحب هلته پخپله به نفس نفیس تلے وو او هغوی دوره کړے ده، هغوی کتلی دی نو کم از کم دا وخت هلته پونے چارسو او تقریباً چارسو قیدیان د ګډو بیزو او د چرګانو په شان نے راغونډ کړی دی۔ د دے د پاره د هم مهربانی اوکړی چه هغه نوے جیل چه کوم جوړشوے دے، هغه د زر تر زره سټارټ کړی چه خمونږ دا مسئله حل شی۔ مهربانی۔

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! دا اکرم خان خو خما خیال دے، چرته جیل ته لاړ نه دے خو معلومات نے ډیر ښه کړی دی او دا د دعا نه کوی چه هدایت الله خان د لاړ شی۔ عرض م دا وو چه زه خو دے ته حیران شوم چه دوی قیدیانو له حق غواړی که ټهیکیدارانو له غواړی؟ او دا کوم ځه چه قیدیانو ته ملاویږی آیا دا هم صحیح ورځی؟ ولے چه کوم د قیدیانو پوزیشن دے چه کوم د لنګر خرچه جیل ته ځی نو زه به د جیل منسټر صاحب ته دا درخواست اوکړم چه یوه ورځ سحر وختی د پشاور جیل چیک کړی چه څومره پئی ورته په ریړه کښ راځی او هغه څومره پئی جیل ته دننه ځی او څومره پئی په سپرنټنډنټانو تقسیمیږی؟

جناب سپیکر، ایوب آفریدی صاحب۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، شکریہ، سپیکر صاحب۔ سر! یہ تین سنٹرل جیل ہیں جن میں سب سے بڑی جیل ہری پور کی ہے، تو میری یہ گزارش ہے کہ وہاں ایک بہت بڑی پرابلم ہے، جب بھی کسی Female کو سزا ہو جاتی ہے تو ہری پور جیل میں اس کو رکھنے کی جگہ نہیں ہے، اسے پھر پشاور بھیجا جاتا ہے۔ تو یہ ایک بڑی تکلیف ہے اور اس کیلئے اگر ہری پور میں کوئی بندوبست نہیں ہوسکتا تو ایبٹ آباد میں کیا جائے اور جتنی Female قیدی ہیں، ان کو ایبٹ آباد لایا جائے ورنہ ہزارہ ڈویژن کی قیدی کم از کم اس ڈویژن میں ہو تاکہ لوگوں کو آنے جانے اور ملاقات میں سہولت ہو اور دوسرا یہ کہ ہری پور سنٹرل جیل میں ایک پرابلم ضرور ہے کہ وہ جس لیڈی نے Donate کیا تھا، یوسف ایوب خان شاید یہی بات کہنا چاہتے تھے کہ اس نے یہ Condition لگائی تھی کہ یہاں Female قیدیوں کو نہیں رکھا جائے گا۔ اس نے اپنی بہت زمین دی تھی اور وہ اب بھی پڑی ہوئی ہے لیکن وہاں ایبٹ آباد میں۔نئی جیل شاید Proposed ہے، بنائی

جا رہی ہے، تو اس میں یہ Provision رکھی جائے کہ ہزارہ ڈویژن کی جو بھی Female ہوں، ان کیلئے وہاں کوئی جگہ ضرور بنائی جائے۔ دوسرا سر، ہری پور سنٹرل جیل کا ہسپتال جو ہے، وہ سب سے بڑا ہسپتال ہے حالانکہ ہری پور کا جو ڈسٹرکٹ ہیڈ کوارٹر ہسپتال ہے، وہ اس سے بھی بڑا ہے۔ تو اس میں سپیشلسٹ جو آتے ہیں، اگر وزیر صاحب یہ مہربانی کریں، کوئی ایسا بندوبست کیا جائے کہ وہاں ہسپتال کے سپیشلسٹ وہاں چلے جایا کریں اور قیدیوں کو وہاں دیکھ لیا کریں؛ جو نہیں بھیجے جاتے۔ یہ ان کا دیرینہ مطالبہ ہے اور ہم جب جیل میں تھے تو اس وقت بھی ان کا یہی مطالبہ تھا۔ ہم مشکور ہیں بیگم نسیم ولی صاحبہ کے کہ ان کی سربراہی میں کمیٹی نے (جیلخانہ جات کیلئے) بڑی اصلاحات کی ہیں تاہم اس کے باوجود ان کا یہ مطالبہ ابھی تک ہے کہ ہری پور جیل کو اگر پورے سلیقے سے نہیں چلایا جاتا تو کم از کم سپیشلیسٹ اس جیل میں آئیں اور قیدیوں کو دیکھا کریں۔ شکریہ سر۔

جناب نجم الدین، ته کله جیل ته تلے یے، ما خو نه تے لیدلے؟

جناب سپیکر، میاں افتخار حسین، جی!

میاں افتخار حسین، جناب سپیکر صاحب! ستاسو په وساطت د دوئ په علم کښې دا راوستل غوارم چه د دے ملاقا تونو سلسله چه څنګه وی په دے جیل کښې، نو په هغے کښې د زنانه او د سړو د بیلتون بندوبست نه وی۔ عموماً چه ښځے او سړی په شریکه ورځی نو مجبوری وی چه ښځے د خپل سړی ملاقات له راغلی وی نو ډیره بے حرمتی کیږی۔ په یو جیل کښې هم داسے بندوبست نشته دے چه ګنی د یو قیدی ملاقات له ښځے او سړی راغلی وی نو هغه په شریکه ورخوشی کړی نو ډیره بے حرمتی ئے کیږی۔ نو بس دومره د دوئ په علم کښې راولم چه په ټولو جیلونو کښې کم از کم چه کوم

قیدی له زنانه راخی چه هغوی له خصوصی بندوبست اوکړی او دا سړی او ښځے بیل بیل ملاقات لاخی۔

جناب سپیکر، هغه Mover خو د وخته Satisfied شوے دے نو خما خیال دے چه بس دا ـــــ

جناب همایون سیف الله خان، ټولو په جیلونو باند ے خبره اوکړه، سر، ما ونیل چه زه به هم ستاسو په اجازت یوه خبره اوکړم۔ سر! خمونږه د لکی جیل که اوګورئ نو توبه به اوباسئ۔ خما په خیال د رنجیت سنګه د زمانے جوړ دے، دومره زوړ دے چه چتونه ئے غورزیدلی دی، دیوالونه ئے غورزیږی نو بالکل د کمبیلے بیلټ کښ راځی۔ نو منسټر صاحب ته مو Request دے ستاسو په وساطت چه څه خیال اوکړی، څه فنډ د پاره اولیکی، څه کوشش اوکړی چه جیل خو سم شی کنه جی۔

جناب سپیکر، آنریبل منسٹر، پلیز!

جناب ہدایت اللہ خان (وزیر جیلخانہ جات)، سر! زه خو پرے پوهه نه شم چه زه اوس چه دے ـــ هغه خو Satisfied دے۔ ایوب آفریدی پرے تقریر اوکړو، ټولو پکښ خپلے خپلے خبرے اوکړے، څه تجاویز ئے راکړل، په هغے باندے مونږ ـــــ

جناب سپیکر، بنه In nutshell زه تاسو ته دا اووایم، جی Nutshell دا دے چه Mover چه کوم وو، هغه خو Satisfy شو، د نورو ټولو دا Grievances دی، نمبرایک دا ده چه هغوی وائی چه تاسو پخپله یوه ورځ د ټولو جیلونو ملاحظ اوکړئ ـــــ

وزیر جیلخانہ جات، سر! ما د 85% جیلونو معائنه اوکړه ـــــ

نائب سپیکر، او دا چیک کړئ چه هغوی ته خوراک واقعی په دے طریقه
سی نمبر ایک۔ دوئیمه خبره دا ده چه هغه کوم خلق چه خوراک په خپلو
یسو باندے خوری چه د هغوی هغه خوراک هم دوئ ته دغه شی ----

زیر جیلخانه جات، دا بالکل ٹھیک ده سر ----

نائب سپیکر، دریمه خبره دا ده چه بعضے جیلونه، وانی چه پریوتو والا دی،
، هغے باندے توجه اوکړئ۔ بعضے داسے دی چه تاسو ته وائی چه غلط
تداد ئے درکړے دے، پکښ کسان غلور سوه پراته وی او ----

زیر جیلخانه جات: سر! Over-crowdednessهیر دے جی۔ زه جی، بی بی -

---

محترمه بیگم نسیم ولی خان، محترم سپیکر صاحب! تاسو ته پته ده چرته مے
ضمنی سوال نه دے کړے، یو سوال مے زره کښې اوړی را اوړی۔ یوه‌جیل
کمیټی جوړه شوی وه د دے هاؤس او د هغے Recommendations راغلی
و او هغوی د جیل مینول ټول تقریباً سردوباره کړے وو او سب کمیټی
جوړه شوه چونکه خمونږ د صوبے جیل مینول وو نه، نو هغوی د پنجاب
ه جیل مینول راوغوښتو او د هغوی د جیل مینول په رڼړا کښې ئے د
خپلے صوبے د پاره د خپلو حالاتو، واقعاتو مطابق یو باقاعده کتاب جوړ
کړو او هغه کتاب ئے راوړو دے هاؤس ته، دلته کښې پیش شو او دے
هاؤس، تاسو ته به یاد شی متفقه طور هغه Recommendations د هغه کمیټئ
منظور کړل۔ خما یو سوال دے د وزیر صاحب نه، نو که اوکړمه ئے خو نه
پوهیږم چه وزیر صاحب به ئے جواب راکړے شی که نه؟ چه آیا د هغه
کمیټئ په هغه متفقه Recommendations چه دے اسمبلئ پاس کړی دی، خه

عملدرآمد اوشو که عملدرآمد پرے او نه شو؟ هغه پروګرام چه کوم ورکړے دے، دا د ګرامونو خبرے چه دی، دا د پیسو خبرے چه دی، د قیدیانو یا دا څومره سوالونه چه دی، د دے ټولو-سوالونو جواب په هغے یو رپورټ کښ راغلے دے او د قیدیانو د بهترئ د پاره، د هغوی د پاره د سهولیاتو چه څومره خبرے وے، هغه ټول، هغه تقریباً یو روغ کتاب دے۔ دومره خواری هغه ممبرانو کړے وه، زه نے ډیره مشکوره یم، نو دا تپوس ترے کوم چه آیا په هغے څه عمل چا اوکړو که او ئے نه کړو، که هغه دغه شان سر د خانے ته هغه رپورټ غور زیدلے دے؟

<u>جناب یوسف ایوب خان</u> (وزیر بلدیات)، شکریہ، سپیکر۔ سر! بیگم صاحبہ نے جو بات کی ہے، پچھلی حکومت میں ایک کمیٹی بنی تھی، جس کی بی بی چیئرپرسن تھیں، ہم بھی اس کے ممبرز تھے اور حاجی عدیل صاحب تھے اور اس وقت قمرعباس صاحب منسٹر تھے اور بڑا Intensive کام ہوا تھا۔ And then it was unanimously adopted. منسٹر صاحب سے ہماری یہی گزارش ہوگی کہ In spirit that should be implemented because, یہ جتنے Problems ابھی یہ لوگ بتا رہے ہیں، یہ سارے پرابلمز اس میں Reflected ہیں اور نئی نئی تحریک نجات شروع ہوئی تھی اور سب لوگ نئے نئے جیلوں سے آئے ہوئے تھے اور جیلوں کے پرابلمز کا تب ہی صحیح پتہ چلتا ہے، جب کوئی آدمی خود اس جیل میں دو، تین مہینے گزارے۔ تو اپنے اس سارے Experience کو مدنظر رکھ کر Every thing is reflected in that report.

<u>جناب اکرم خان درانی</u>، جناب سپیکر صاحب! لکه کله به عمل شروع شی؟ چه کمیټئ او اسمبلئ هغه کړے دے جی، هغه عملی کار به په دے کله شروع کیږی؟

وزیر جیلخانہ جات ، دے کښې سر ، دا خبره ده چه بی بی کومه خبره اوکړه جی، هغه رپورټ د پاره د کیبنټ کمیټی جوړه شوے وه، یوه جی، چه په نومبر کښې ئے میټنګ شوے دے او هغه رپورټ به بیا دوباره کیبنټ ته پیش کیږی، انشاء الله هغه به Approve شی او هغے کښې چه کوم سفارشات دی، هغه به Implement کیږی جی- Next Cabinet meeting " میں انشاء اللہ Try کریں گے کہ وہ اس میں جائے اور اس کے بعد اس کو Implement کریں گے۔

(تالیاں)

جناب سپیکر ، ما ته دا دوه چټونه راغلل بی بی صاحبه، "باہر گیٹ پر عورت فاونڈیشن کا جلوس پہنچ چکا ہے حاجی عدیل صاحب اور آفتاب شیرپاؤ صاحب کی قیادت میں" بل راغلے چه "سر، عورت فاونڈیشن کا وفد گیٹ پر پہنچ چکا ہے جس میں مرد بھی شامل ہیں اور تقریباً چار، پانچ سو افراد ہیں۔ جناب شیرپاؤ صاحب نے فرمایا کہ سپیکر صاحب اور تمام پارلیمانی لیڈران صاحبان سے درخواست کی جاتی ہے کہ گیٹ پر آجائیں، تو اچھا ہوگا"۔ دلته ستاسو دا کارروائی هم ده، عورت فاونډیشن د لږ غونډے انتظار خو کړے وے چه دوئ ما ته رومبے -----

جناب طارق خان سواتی، سر! اگر خواتین گیٹ پہ آئی ہیں تو میرے خیال میں یہ اچھی بات ہے کہ خواتین کو وہاں پر دیکھا جائے۔

بیگم نسیم ولی خان، سپیکر صاحب! ستاسو په اجازت، زما دا خیال دے چه د هغوی مطالبه نشته۔ چونکه اسمبلئ دلته د وومن سیټ د بحالئ د پاره قرارداد منظور کړے دے، هغوی زما خیال دے چه د اسمبلئ د ممبرانو شکریے له راغلی دی۔ ځومره چه ما ته علم دے، هم داسے خبره ده خو که ستاسو، د هاؤس اجازت وی نو زه به ورله ورشمه او ورته به اووایمه چه

سیشن روان دے او که ماسره وزیرانو کښې یو کس نیم لاړ شی نو ښه به

وی، یو Good gesture به وی۔

جناب سپیکر: فتح محمد خان صاحب، عورت فاونډیشن دے، نو څوک به

تاسو سلیکټ کوئ؟

وزیر بلدیات: جناب سپیکر! ہماری طرف سے حاجی عدیل صاحب وہاں

Representation کر رہے ہیں اگر اور کوئی جانا چاہتا ہے تو بے شک چلا جائے۔

بیگم نسیم ولی خان: حاجی عدیل صاحب کیبنٹ میں تو نہیں ہیں جی۔

جناب سپیکر: زما خیال دے چه نن زه تاسو ته دا پوزیشن کلیئر کړم ---

---

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! دا طاوس خان هم ناست دے جی

که هغه راسره لاړ شی ----

جناب سپیکر: اودریږئ جی، دا پوزیشن تاسو ته زه لږ کلئیر کړم، چه تر

څو پورے چه د شکریے تعلق دے نو په دے سلسله کښې خو هغوی صبا له د

شپے ډنر کړے دے تاسو ټولو د پاره، نن هغوی په ښځو باندے د تشدد خلاف

د عالمی دن په سلسله کښې راغلی دی او هغوی به -----

بیگم نسیم ولی خان: که یو وزیر ورسره لاړ شی نو ښه به وی کنه۔

جناب سپیکر: اسفندیار خان، زما خیال دے تاسو ورسره لاړ شئ جی۔

Minister for Local Government: Mr. Speaker Sir, thank you for selecting the right person for this job.

Mr. Speaker: Honourable Said Ahmad Khan, MPA, to please ask

his Question No. 581.

* 581 - جناب سعید احمد خان، کیا وزیر جیلخانہ جات ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(ا) آیا یہ درست ہے کہ چترال میں جیل کی عمارت گزشتہ کئی سالوں سے تیار ہے لیکن تاحال استعمال میں نہیں لائی گئی،

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو بتایا جائے کہ،

1 - مذکورہ عمارت پر کتنی لاگت آئی ہے،

2 - آیا مذکورہ عمارت استعمال نہ ہونے کے باعث خراب ہو رہی ہے؟

جناب ہدایت اللہ خان آفریدی (وزیر جیلخانہ جات)، (ا) جی نہیں، محکمہ جیلخانہ جات نے نئی تعمیر شدہ چترال جیل مورخہ 19-10-1998 کو اپنی عملداری میں لے لی ہے اور قیدیوں اور عملے کو باقاعدہ طور پر وہاں منتقل کر دیا ہے۔

(ب) 1 - نئی تعمیر شدہ چترال جیل پر 22321 ملین روپے لاگت آئی ہے اور باقیماندہ تعمیری کام مکمل کرنے کیلئے مزید مبلغ 107 ملین رقم کی ضرورت ہے جس کیلئے محکمہ خزانہ سے درخواست کی گئی ہے۔

2 - جواب اوپر دیا جا چکا ہے۔

جناب سید احمد خان، سر! میں اس جواب سے مطمئن ہوں اور منسٹر صاحب کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ انہوں نے کافی کوشش کی۔ بارہ سال سے یہ بلڈنگ ایسے ہی پڑی تھی اور اس کے گرنے کا خطرہ تھا لیکن ایک درخواست کروں گا کہ میں ان لوگوں کا مشکور ہوں جنہوں نے یہ ڈیزائن بنایا ہے اور ایسی جگہ میں یہ جیل بنائی ہے کہ اگر آپ کسی کو جیل میں اندر کر دیں تو سامنے سے ترچ میر ہوگا اور اس سے آگے ایک علاقہ ہے چترال

گول اور درمیان میں آپ وہاں ہرن اور Ibex بھی آپ کو نظر آئیں گے۔ تو میں Request کروں گا کہ وہاں اے کلاس کا بھی کوئی کوارٹر ہو تاکہ سبحان صاحب' حاجی عدیل صاحب اور فرید طوفان جیسے لوگ' کسی وقت سبحان بھی اس میں شامل ہوں گے سر --- (قہقہے)

Mr. Speaker: Honourable Baz Muhammad Khan, MPA, to please ask his Question No. 783. Honourable Baz Muhammad Khan, MPA, please.

*783 - جناب باز محمد خان، کیا وزیر آبنوشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ــــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ ضلع بنوں کے سرکی خیل' وزیر' ڈوگر عمرزئی' کوتکہ ملک سلیم خان' (سرداونی) اور خواجہ خیل میں ٹیوب ویل تعمیر ہوئے ہیں،

(ب) آیا یہ درست ہے کہ حکومت نے مذکورہ سکیموں پر کثیر رقم خرچ کی ہے،

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ تاحال مذکورہ سکیموں سے پانی کی سپلائی نہیں ہو رہی ہے،

(د) اگر (ا) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو،

1۔ حکومت نے مذکورہ سکیموں سے عوام کی بہبود کیلئے پانی کیوں جاری نہیں کیا،

2۔ مذکورہ سکیموں پر حکومت کی کل کتنی رقم خرچ ہو چکی ہے، تفصیل فراہم کی جائے؟

حاجی محمد یوسف خان (وزیر آبپاشی)، (ا) جی ہاں۔

(ب) مذکورہ سکیموں پر درج ذیل رقومات خرچ ہوئی ہیں،

1۔ سرکی خیل	23,00,281 روپے
2۔ ڈوگر عمرزئی (ویال عمرزئی)	6,52,445 روپے
3۔ کوتکہ ملک سلیم (مدراونڑ) (سرداونی)	4,85,000 روپے

4۔ خواجہ خیل 8,00,575 روپے

(ج) مذکورہ سکیموں سے تاحال پانی کی سپلائی نہ ہونے کی وجوہات درج ذیل ہیں،

ٹیوب ویل سرکی خیل، ٹیوب ویل مذکورہ "تعمیر و ترقی تھل وزیر ایریا" کے تحت مکمل ہوا۔ علاقہ کی کچھ آبادی کے لوگ اپنے لئے چار' پانچ کلومیٹر پر مشتمل علیحدہ لائنیں مانگ رہے تھے لہٰذا اسکیم متنازعہ ہونے کی وجہ سے چالو نہ ہوسکی۔ اب جناب وزیر اعلیٰ سرحد کی ہدایت کے تحت نان اے ڈی پی سکیم کا اسٹیمیٹ مبلغ 19,65,000 روپے بنایا گیا ہے جس کی منظوری اور فنڈز کی دستیابی پر مذکورہ لائنیں ڈال کر سکیم چالو کر دی جائیگی۔

ڈوگر عمرزئی (دویال عمرزئی)، ڈوگر عمر زئی کی سکیم چالو ہے جبکہ ویال عمرزئی سکیم پر دستیاب شدہ فنڈز کے مطابق کام ہو چکا ہے اور صرف لائنیں بچھانا باقی ہے۔ اب اضافی پینے کے پانی کے پروگرام کے تحت سکیم کے بقیہ حصہ کو نظرثانی اسٹیمیٹ میں ڈالا گیا ہے جس کی منظوری اور فنڈز کی دستیابی پر مذکورہ لائنیں ڈال کر سکیم چالو کر دی جائیگی۔

کوٹکہ ملک سلیم خان (مدراونڑ) (سراونی)، اس سکیم پر سید پیر عباس شاہ سینیٹر کے تعمیر وطن پروگرام کے فنڈز کے مطابق ٹیوب ویل' کمرہ اور بجلی کی سپلائی کا کام مکمل ہو چکا ہے۔ فنڈز کی دستیابی کیلئے بقیہ کام کا اسٹیمیٹ تیار کیا گیا ہے جس کی منظوری اور فنڈز کی دستیابی پر بقایا کام مکمل کر کے سکیم چالو کر دی جائے گی۔

خواجہ خیل، اس سکیم پر سینیٹر انور سیف اللہ خان کے دستیاب شدہ فنڈز کے مطابق ٹیوب ویل مشینری کی سپلائی اور بجلی کا کام مکمل ہو چکا ہے جبکہ لائنیں بچھانے کا کام فنڈز نہ ہونے کی وجہ سے باقی ہے۔ اس کیلئے مبلغ 9,75,000 روپے کا اسٹیمیٹ تیار کیا گیا ہے جس کی منظوری اور فنڈز کی دستیابی کے بعد بقایا کام مکمل کر کے سکیم چالو کر دی جائیگی۔

(د) 1 ۔ جیسا کہ جواب جز (ج) میں بیان کیا گیا ہے۔

2 ۔ جیسا کہ جواب جز (ب) میں بیان کیا گیا ہے۔

جناب باز محمد خان: محترم سپیکر صاحب! کہ تاسو اوگورئ جی د جز (ب) په جواب کښ دوئ لیکلے دی چه په سکیمونو باندے څومره پیسے لګیدلے دی۔ که تاسو جی فکر اوکړئ، دومره غټے پیسے لګیدلے دی خو هلته خلقو ته څه فائده نشته، پائپ لائن نشته۔ او د سرکی خیل سکیم جی د 1991-92 سکیم دے او اوس 1998 دے جی، تقریباً سات سال اوشو جی او اوسه پورے چه دوئ هغه خپله فیصله Implement کولے نه شی نو دا ګورنمنټ څه د پاره وی۔ زما خو دا Request دے وزیر صاحب ته چه دا ټول سکیمونه، څه خو د سینیټرز سکیم نه شوی دی، انور سیف الله خان مهربانی کړے وه، زما په حلقه کښ کړی وو او یو زمونږه پیر عباس شاه صاحب کړے وو او دا دوه سکیمونه هغه وخت کښ پخپله اے ډی پی نه وو کړی زما دا Request دے چه دومره پیسے لګیدلے دی او مزید خو به دومره زیاتے پیسے نه لګی جی، صرف هغه د ګورنمنټ د توجه ضرورت دے۔ مهربانی د اوکړی چه دے کښ د مونږ ته هغه پائپ لائن اولګوی چه کوم خائے کښ نشته او چه کوم خائے کښ پائپ لائن شته نو د اوبو هغه انتظام د راته اوکړی چه هغه شروع شی جی۔

جناب سپیکر: آنربیل منسٹر، پلیز۔

وزیر آبپاشی: جناب سپیکر! څو پورے د دے اوبو د سکیمونو خبره ده، د دے په خپل خائے خپل یو وزن دے، اهمیت دے خو د دے نه علاوه د باز محمد خان خپل یو وزن دے او د دوئ خپل یو اهمیت دے۔ حقیقت دا دے چه باز

محمد خان یو داسے سړے دے چه د دوئ د خوش اخلاقئ نه یا د دوئ د شرافت نه هیڅ څوک انکار نه شی کولے۔ حقیقت دا دے جی چه دا مسئله لکه څنګه چه دوئ وانی، خو که تاسو اوګورئ، زمونږ په دے ملک کښی هیڅ څه یو پلاننګ سره نه کیږی او د هغے بیا دغه نتیجه راوځی چه هغه شے پایه تکمیل په ځائے باندے نیمګړے پاتے شی۔ څو پورے د پبلک هیلتھ انجینیرنګ سوال دے، هغوی دے ضمن کښی خپل فرائض پوره کړے دی، استیمیټونه ئے جوړ کړی دی، Revised استیمیټونه ئے جوړ کړی دی۔ دے کښی ټول مفصل جواب دے او هغه هغوی مخکښی پی اینډ ډی او فنانس، لکه څنګه چه طریقه کار دے، ته لیږلی دی، څه داسے سټیج کښی دی۔ زه ستاسو په وساطت باندے خپل محترم رورته دا یقین دهانی ورکوم چه څو پورے زما یا د ډیپارټمنټ سوال دے، مونږ به په دے کښی پوره دلچسپی آخلو، اغستے مو هم ده او نوره به هم اخلو۔ مخکښی د فنډ خبره ده جی، تاسو پخپله په دے باندے ښه پوهیږئ، دوئ هم پوهیږی چه هغه یو سسټم دے، د هغه سسټم لاندے پی اینډ ډی او فنانس او د فنډز Involvement پکښی راځی او زه ورته بیا دا یقین دهانی ورکوم چه څو پورے زما سوال دے As a Minister یا د ډیپارټمنټ سوال دے، مونږ به په دے کښی انشاء الله پوره دلچسپی اخلو او زمونږ به دا کوشش وی چه دے ته فنډز ملاو شی او دا سکیمونه پایه تکمیل ته اورسی۔

<u>جناب باز محمد خان</u>: جناب سپیکر صاحب! زه د وزیر صاحب ډیره شکریه ادا کومه او دا توقع لرم چه څو پورے دوئ وزیر وی نو د دوئ په وزارت کښی به زما دا سکیمونه Complete شی۔ زه ډیره شکریه ادا کومه۔

Mr. Speaker: Honourable Baz Muhammad Khan, MPA, to please ask his Question No. 787.

*787 - جناب باز محمد خان: کیا وزیر برائے آبنوشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔۔

(ا) آیا یہ درست ہے کہ ضلع بنوں علاقہ ایمل خیل میں دو سکیمیں، ایمل خان نمبر 1 اور ایمل خان نمبر 2 بنائی گئی ہیں،

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ دونوں سکیمیں کافی عرصہ سے مکمل ہیں،

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ ایمل خیل نمبر 2 سے پانی کی سپلائی جاری ہے جس کیلئے والو مین، چوکیدار اور آپریٹر کی ضرورت ہوتی ہے،

(د) اگر (ا) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو مذکورہ ٹیوب ویل سے بغیر آپریٹر اور چوکیدار اور والو مین کے کس طرح پانی کی سپلائی جاری ہے اور حادثے یا چوری کی صورت میں ذمہ داری کس پر عائد ہو گی؟

حاجی محمد یوسف خان (وزیر برائے آبنوشی): (ا) جی ہاں۔

(ب) جی ہاں، مگر ایک سکیم کو واپڈا نے بجلی کا کنکشن ادائیگی کے باوجود نہیں دیا۔

(ج) جی ہاں، پانی کی سپلائی مالک زمین کی وساطت سے جاری ہے۔ حال ہی میں صوبائی حکومت نے ایک آپریٹر اور ایک چوکیدار، والو مین کی آسامیاں مہیا کی ہیں اور موزوں امیدوار قواعد و ضوابط کے مطابق بھرتی کئے جا رہے ہیں۔

(د) مفصل جواب جز (ج) بالا میں دیا جا چکا ہے۔

جناب باز محمد خان: زه د وزیر صاحب ډیر مشکور یم۔ جی ما دا سوال څه وخت کښې کړے وو، نو هغه وخت کښې دغه سینکشن شوی نه وو۔ د هغے

نه روستو دوی پخپله دلچسپی اغستے ده او دا پوستونه اوس د دوئ په ذاتی دلچسپئ باندے سینکشن شوی دی۔ زه ډیر مشکور یمه، جی۔

<u>Mr. Speaker</u>: Honourable Najmuddin Khan, MPA, to please ask his Question No. 822.

* 822 - <u>جناب نجم الدین</u>، کیا وزیر برائے آبنوشی ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) محکمہ پبلک ہیلتھ نے دیر ٹاؤن میں اب تک واٹر سپلائی کی کل کتنی سکیمیں مکمل کی ہیں اور کتنی نامکمل ہیں، تفصیل فراہم کی جائے۔

(ب) دیر ٹاؤن میں جو پانی پینے کیلئے استعمال ہو رہا ہے، وہ حفظان صحت کے مطابق پینے کے قابل ہے۔

(ج) اگر (ب) کا جواب نفی میں ہو تو حکومت اس سلسلے میں کیا اقدامات کر رہی ہے؟

<u>حاجی محمد یوسف خان</u> (وزیر برائے آبنوشی)، (ا) محکمہ پبلک ہیلتھ انجینیئرنگ نے دیر ٹاؤن میں آبنوشی کی کل چار سکیمیں مکمل کی ہیں اور دو جاری سکیموں پر مقامی تنازعہ اور عدالت میں مقدمہ کی وجہ سے کام بند ہے، جن کی تفصیل مندرجہ ذیل ہے۔

نمبر شمار	منصوبہ کا نام	تکمیل سال	لاگت
1۔	آبنوشی سکیم دیر ٹاؤن	1977-78	24.59,000 روپے
2۔	توسیع آبنوشی سکیم دیر ٹاؤن	1980-81	5,69,000 روپے
3۔	آبنوشی بالائی دیر ٹاؤن	1982-83	4,19,000 روپے
4۔	آبنوشی سکیم دیر ٹاؤن فیز 2	1988-89	26,51,000 روپے

5۔ دیر خاص کیلئے آبنوشی سکیم پر پچانوے فیصد خرچہ ہوا ہے۔ بقیہ بیکاری نالہ پر مقامی

تنازعہ کی وجہ سے کام بند پڑا ہے۔ تنازعہ ان کے حقوق پر ہے

6 ۔ آبنوشی سکیم، ٹریٹمنٹ پلانٹ پر عدالت میں مقدمے کی وجہ سے پہلے کام مکمل نہ ہو سکا جس پر کام دوبارہ شروع کر دیا گیا ہے۔

(ب) دیر ٹاؤن میں دریا کے علاوہ پینے کے پانی کا کوئی ذریعہ نہیں ہے۔ دیر ٹاؤن کیلئے دریا سے پانی لیا گیا ہے جو کہ برساتی موسم میں اکثر گدلا رہتا ہے اور حفظان صحت کے اصولوں پر پورا نہیں اترتا۔

(ج) دیر ٹاؤن میں پینے کے پانی کا مسئلہ حل کرنے کیلئے نرگاہ خوڑ نزد لواری سرنگ سے آبنوشی سکیم تیار کرنے کا ایک منصوبہ سالانہ ترقیاتی پروگرام 99-1998 میں شامل کیا گیا ہے۔ آزمائشی بنیادوں پر عنقریب کام شروع کیا جائیگا۔ کامیاب تکمیل کے بعد پانی کی آلودگی کا مسئلہ کافی حد تک حل ہو جائیگا۔

جناب نجم الدین، د افسوس خبره دا ده جی که تاسو په دے کښې دا جز (ب) اوکوریٔ او دے ته تاسو سوچ اوکریٔ نو دویٔ دا تسلیم کرے ده چه هلته خلقو ته د حفظان صحت د اصولوں مطابق صحیح اوبه نه ملاویږی۔ زما یو درخواست دے، دیر ټاؤن تاسو هم لیدلے دے، شکر الحمد لله راغلی یئ، دے ټولو ایم پی ایز صاحبانو هغه علاقه لیدلے ده۔ د هغه آبادی چه کومے اوبه ورله دویٔ دغه خایونو له ورکوی، پچاس، ساٹھ هزار ده۔ دویٔ پخپله د دے سوال په جواب کښې دا لیکلی دی چه دا اوبه ټهیک نه دی۔ د دے د پاره مخکښې هم مونږ درخواست کړے وو، دا کوم چه د دیر د ټاؤن د پاره جی دویٔ د نهرګاهٔ سکیم واتی 99-1998 ، د دے دا دریم کال دے چه د دے Approval شوے دے، د دے منظوری شوے ده او پی۔سی ون او د هر څه نے منظور شوی دی، زه صرف د منسټر صاحب نه دا سوال کومه چه ولے

هغوی انسانان نه دی جی؟ هغه خلق چه په دے مرضونو کښې مبتلا کیږی، دا دوئ پخپله تسلیم کړے ده، او د هغوی حالات خرابیږی، ورخ په قیامت باندے به منسټر صاحب، ضمنی سوال م دا دے چه د دے ضمانت اخلی په ورخ د قیامت چه د هغوی څه نقصان اوشو، د هغے ذمه وار به دے وی یا دا حکومت به وی۔ جی ما ته دِ دا خبره اوکړی چه د دے اوبو د پاره دے څه بندوبست کولے شی او څه طریقه کار جوړولے شی؟

جناب سپیکر: آنریبل منسٹر، پلیز۔

وزیر برائے آبنوشی: جناب سپیکر! نجم الدین خان خو منلے شوے داسے شخصیت دے چه په هاؤس کښې دے همیشه د پاره داسے غوندے یو ماحول جوړوئ چه هغه ټول پرے مونږه اوخاندو او خوشحالی راشی۔ د ده خو ډیر احترام دے، ډیر قدر دے۔ عرض دا دے جی چه حقیقت دا دے چه دا سکیم څه وخت کیدو، پکار دا وه چه هغه وخت سره په دے باندے دا بحث شوے وے چه دا اوبه موزون دی یا دا اوبه موزون نه دی؟ دا خو زوړ سکیم شوے دے جی۔ څو پورے چه د محکمه دا خبره دوئ سره منی چه د اوبه ټهیک نه دی، خو دا زړه خبره ده چه اوس کوم سن کښې شوے دے، پکار دا وه چه هغه وخت سره دا خبره شوے وے نو دے نه به مقصد راوتلے وو۔ چه یو سکیم نه دے شوے او په هغه باندے اعتراض اوشی نو هغه صحیح طرف ته لاړ شی۔ چه یو شے اوشی او کلونه پرے تیر شی، د هغه باوجود چه دوئ د پاره بل سکیم جوړ شوے دے، هغه Approve شوے هم دے، د هغه ټینډر هم شوے دے، اوس صرف د طریقه کار مطابق د هغه Administrative approval نه، د ټیکنیکل سینکشن نه روستو بیا پی اینډ

ډی ته ځی، پی اینډ ډی والا فنانس ته لیکی، فنانس والا فنډ ریلیز کړی۔ اوس چه دا فنډز کوم وخت ریلیز شی نو په هغه باندے به کارشروع شی او دا مسئله به د دوئ انشاءالله ختم شی۔

جناب نجم الدین، سر! زما درخواست دے جی۔ زه دا وایمه جی، دا مخکښے ما اوونیل چه دا درے کاله مخکښے Approve شوے دے، دا د 1997-98 اے ډی پی سکیم دے، د اوسه پورے دا د پی اینډ ډی نه او نه وتلو او دا تسلیمئ جی، دا خبره تسلیمئ چه دا اوبه زهر دی۔ دا چه خلق ځښکی، د دے نه خلقو کښ مرضونه پیدا کیږی او د دے نه خلق مری او د هغے باوجود ما ته وائی چه دے خاندی جی۔ خاندم نه، په خپل خان پورے خاندم خکه چه څه حالات دی نن، د دے نه دا پوزیشن جوړ شوے دے چه د دغه سکیم د پاره مونږ دا سوال کوو منسټر صاحب ته چه هلته د په دیر کښ دوئ میټنګ راوغواړی او یا د په هغه ځائے کښ دوئ دا افسران کینوئ او په هغه ځائے باندے په دے باندے کارشروع کړی۔ پروښه کال د دے ټینډر شوے وو او اوسه پورے فنانس پیسے نه دی ریلیز کړے۔ دا خو ----

جناب سپیکر، کوشش اوکړئ چه موقعے ته لاړ شئ، لږ نے اوګورئ۔ نجم الدین خان به تاسو Invite کړی، موقع اوګورئ۔

وزیر برائے آبنوشی، جناب سپیکر! ما خو دوئ ته دا وئیلی وو او زه ورته اوس هم دا وایم چه As a Minister به زه سپورټ کوم او As a MPA دوئ د سپورټ کوی او دا خبره څو پورے د پبلک هیلتھ انجینیرنګ ده، نو هغوی خو Already یو سکیم جوړ کړے وو، هغه نے Approve کړے دے او د هغه ټینډر نے هم کړے دے۔ اوس پاتے شو فنانس او پی اینډ ډی، هغه په

دے هم پوهيږی، تاسو پرے هم پوهيږئ او زه ورته دا يقين دهانی ورکوم چه زه به د دوئ سره د دوئ نه زياته دلچسپی پکښ اخلمه As a Minister incharge of the Public Health Engineering Department.

Mr. Speaker: The sitting is adjourned for tea break and we will re-assemble after half an hour.

(اس مرحلے پر ایوان کی کارروائی چائے کیلئے آدھے گھنٹے کیلئے ملتوی ہوگئی۔)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔)

اراکین اسمبلی کی رخصت

جناب سپیکر: معزز اراکین اسمبلی، جناب سردار محمد مشتاق نے 10-12-1998 اور 11-12-1998، جناب فرید خان طوفان، جناب سلیم سیف اللہ خان اور جناب ارباب محمد ایوب جان نے 10-12-1993 کیلئے رخصت کی درخواستیں ارسال کی ہیں، تو Is it the desire of the House that leave may be granted to the honourable Members?

(تحریک منظور کی گئی۔)

Mr. Speaker: The leave is granted.

يو منټ حاجی صاحب، صبا د پاره هغه ايډ جنرنمنټ موشن ايډمټ دے فار ډسکشن، بهاشا ډيم او ديامير، نو د جمعے ورخ ده، پرون هم داسے سرسری غونډے خبره شوے وه او په هغے باندے به Naturally ډير ممبران صاحبان بلکه گورنمنټ به پرے هم ډيرے خبرے کوی نو که، تاسو مناسب گنړئ نوچه د سبا د پاره د هغه Rules relaxation د پاره موشن موو کړئ چه د سبا د پاره Questions' Hour Suspend شی - ستاسو په دے باندے څه خيال

دے؟ تھیک دہ جی؟

جناب زرین گل خان، هغه جی دیر اهم تحریک التواء دے، زه خو وایم چه که نوره ہتوله کارروانی معطله کړئ او په دغه باندے خبره اوکړئ۔

جناب سپیکر، هم دغسے به اوکړو، زما خیال دے چه اوشی۔ thank you. جی، حاجی صاحب!

حاجی محمد عدیل (ڈپٹی سپیکر)، جناب سپیکر! اگر آپ کی اجازت ہو، جیساکہ آنجناب کو بھی علم ہے کہ دنیا بھر میں خواتین کے ساتھ تشدد کیا جاتا ہے، اس حوالے سے آج ساری دنیا میں خواتین کا دن منایا جا رہا ہے۔ اس ضمن میں ایک Procession پشاور پریس کلب سے نکلا جس میں اس صوبے سے تعلق رکھنے والی مختلف خواتین شامل تھیں۔ صوابی سے خواتین کا وفد آیا، نوشہرہ سے آیا، پشاور سے تھا، ٹرایبل ایریاز، کوہاٹ اور چترال سے خواتین تھیں اور اس Procession میں شامل لوگوں نے آکر آپ سے بھی ملنا تھا لیکن اتفاق سے جب وہ Procession اسمبلی کے گیٹ پر پہنچا تو اس وقت اسمبلی کی کارروائی ہو رہی تھی اور آپ مصروف تھے۔ اس Procession میں مختلف جماعتوں کے نمائندے بھی تھے، پاکستان پیپلز پارٹی کی طرف سے آفتاب شیرپاؤ خان تھے اور مسلم لیگ کی جانب سے بعد میں صوبائی وزیر تعلیم، اسفند یار امیرزیب آکر اس Procession کے شرکاء سے ملے، عوامی نیشنل پارٹی کی نمائندگی میں خود کر رہا تھا اور اسمبلی کے گیٹ پر ہماری قائد، بیگم نسیم ولی خان صاحبہ اس Procession سے آکر ملیں۔ اکرم خان درانی جمعیت علماء کی جانب سے تھے۔ اس کے علاوہ بہت ساری ایسی سیاسی جماعتیں جن کے نمائندے اس اسمبلی میں نہیں ہیں، ان کی بھی نمائندگی اس Procession میں ہو رہی تھی، فیڈریشنز تھیں، یونینز تھیں، وکلاء تھے تو جیساکہ مجھے یہ ذمہ داری سونپی گئی ہے کہ میں آپ کی وساطت سے اسمبلی میں ان کے چارٹر آف ڈیمانڈ

آف انٹرنیشنل ہیومن رائٹس ڈے' 10 دسمبر 1998 کے حوالے سے بات کروں کہ دنیا میں آج سے پچاس سال پہلے یعنی 1948 میں چارٹر آف ڈیمانڈز پیش کیا گیا تھا جس میں خواتین کے ساتھ گھروں میں جو تشدد ہوتا ہے یا جہاں وہ سروس کرتی ہیں یا Otherwise ان کے حقوق کے حوالے سے جو چارٹر آف ڈیمانڈ ہے' تاہم بدقسمتی سے پچاس سال گزرنے کے بعد بھی ہمارے ملک میں کوئی ایسا قانون یا ایکٹ پاس نہیں کیا گیا' تو اس Procession میں خواتین کی نمائندگی جو خواتین کر رہی تھیں' انہوں نے یہ مطالبہ کیا ہے اس ایوان سے کہ ایک ایسا بل پراونشل اسمبلی میں پیش کیا جائے' اور یہ مطالبہ تمام جماعتوں کے نمائندوں نے بھی کیا ہے' جیساکہ میں نے عرض کیا ہے کہ حکومت کی طرف سے بھی ان کو Recieve کرنے والوں میں اسفندیار امیر زیب (صوبائی وزیر) شامل تھے اور انہوں نے تسلیم کیا ہے کہ ہم ایسا ایک بل اسمبلی میں Introduce کریں گے جو چارٹر آف ڈیمانڈز آف انٹرنیشنل ہیومن رائٹس فار وومن کے مطالبات پر مبنی ہو۔ تو جناب سپیکر' میں سمجھتا ہوں کہ جو بات میں کر رہا ہوں اور حکومت بھی ہمارے ساتھ اس میں شریک ہے تو یہ ایوان اجازت دے کہ ہم ایک ایسا بل یاپھر اگر حکومت چاہے تو حکومت کی جانب سے یا آپ چاہیں تو پرائیویٹ ممبر کی جانب سے ان کی رضا کے ساتھ ہم ایک ایسا بل اس صوبے کی اسمبلی میں Introduce کریں جو خواتین کے حقوق کے تحفظ کے حوالے سے ہو۔ جناب سپیکر! اس وفد کی بڑی خواہش تھی کہ وہ آپ سے بھی ملیں لیکن اتفاق ایسا تھا کہ آپ اجلاس کی صدارت کر رہے تھے اور میں بھی یہاں موجود نہ تھا ورنہ شاید مجھے موقع مل جاتا کہ میں آپ کی جگہ اجلاس کی صدارت کرتا لیکن چونکہ میں اس جلوس میں آپ کی نمائندگی کر رہا تھا تو میں سمجھتا ہوں کہ آج ہم اس اسمبلی کے اجلاس میں اس بات کا عہد کریں کہ جلد ہی اس ایوان میں ہم ایک ایسا بل پیش کریں گے جس میں خواتین کے حقوق کو تحفظ دینے کیلئے جو قانونی سقم ہے'

اس کو ہم دور کریں گے اور وہ بل اس چارٹر آف ڈیمانڈز کے مطابق، اس کی روشنی میں پاس کیا جائے گا۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، جناب سپیکر صاحب! -----

جناب سپیکر، ایک منٹ جی، میں ذرا ایک وضاحت کردوں۔ یہ تو اچھا ہوا کہ حاجی صاحب نے میری Representation وہاں پر کی ہے۔ ویسے مجھے ان سے سخت گلہ ہے، یہ دو، تین روز پہلے میرے پاس آئے تھے اور یہاں میرے ساتھ باقاعدہ وقت Fix کیا تھا۔ میں نے ان سے کہا کہ ساڑھے نو بجے آپ آجائیں لیکن وہ کہہ رہے تھے کہ نہیں، ساڑھے نو بجے وہاں سے ہم سٹارٹ لیں گے اور دس بجے اسمبلی آئیں گے۔ کل تک تو ان کا میرے ساتھ یہ وعدہ تھا کہ وہ دس بجے اسمبلی پہنچیں گے۔ میں ساڑھے دس بجے تک وہاں اپنے چیمبر میں بیٹھا رہا، پھر تقریباً پونے گیارہ بج گئے۔ پونے گیارہ بجے یہ مجھے اطلاع دیتے ہیں پی-آر-او کے ذریعے، حالانکہ ویسے بھی ہمارے بھائی ہیں، They have got the right to criticise, پریس والوں کا یہ بالکل حق بنتا ہے۔ آپ دیکھتے ہیں کہ اسمبلی کی کارروائی عموماً آدھ گھنٹہ لیٹ شروع ہوتی ہے لیکن میں معمول سے زیادہ پینتالیس منٹ تک وہاں بیٹھا انتظار کرتا رہا۔ پینتالیس منٹ بعد ان کا Message آیا کہ ہم اب روانہ ہوں گے تو میں نے کہا کہ اب ان سے یہ کہدیں کہ چونکہ 'Questions' Hour' ہے تو میں کوشش کرونگا کہ ساڑھے گیارہ بجے ختم کرکے ان کا استقبال کروں اور جو بھی پروگرام ہو، وہ ہو جائے۔ تو جس طرح آپ نے فرمایا کہ یہاں پر سیشن جاری تھا اور Questions' Hour شروع تھا پھر بھی میں آپ کو یہ بتا دوں حاجی صاحب، This is for the Press to note it کہ نجم الدین خان کا Question on تھا، ان کو ایک دو دفعہ جواب ملا تھا پھر بھی نجم الدین خان باتیں کر رہے تھے۔ اکرم خان کا بھی کچھ اس طرح کا معاملہ تھا، میں نے ایک دفعہ ان سے بھی کہا کہ وہ ذرا تشریف رکھیں اور I am

thankful to him کہ وہ بیٹھ گئے۔ ان کو میں نے چھوڑا تو ایک اور آنریبل ممبر پھر بھی اٹھے تھے اور میں نے Immediately کہا کہ "The sitting is adjourned", صرف اسلئے کہ میں نے ان کو ساڑھے گیارہ بجے بتایا تھا تو ساڑھے گیارہ بجے پھر میں روانہ ہوا اور جب موٹر شیڈ تک پہنچا تو وہ واپس آگئے اور انہوں نے کہا کہ وہ Disperse ہوچکے ہیں، تو اب ہم کیا کریں؟ یہ تمام انٹرنیشنل فورم کی باتیں کرتے ہیں اور ڈسپلن کا ان کا یہ حال ہے، This is no good, I realised کہ یہ ان کی بالکل اچھی بات نہیں۔ میں نے بعض ممبران کی دل شکنی بھی کی، ان کو پورا ٹائم بھی نہیں دیا اور پھر بھی جو ٹائم انہوں نے Fix کیا تھا، ایک کا بھی غلط، دوسرے کا بھی غلط اور تیسرے کا بھی غلط۔ تو خیر، بہرکیف یہ میں / چونکہ آپ نے بار بار کہا کہ آپ سیشن میں تھے ---

//

ڈپٹی سپیکر، جناب سپیکر! آپ کی مجبوری کا ہمیں واقعی احساس ہے لیکن جناب سپیکر۔

///

جناب محمد ایوب خان آفریدی، جناب! یہ ان کا قصور نہیں ہے۔ حاجی صاحب نے کہا کہ آپ کی نمائندگی یہ کر رہے تھے اسلئے وہ نہیں آئے۔ انہوں نے ان سے یہ کہہ دیا تھا سر -----

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! میں ویسے آپ کو یاد دلانا چاہتا ہوں کہ جب اسمبلی کا سیشن شروع ہوتا ہے تو پینل آف چیئرمین بھی ہم Announce کرتے ہیں، تو ان سے کام لے لیا کریں۔

جناب سپیکر، وہ پینل آف چیئرمین ہوتا ہے لیکن جب ایک Process on ہو اور ٹائم اس کیلئے Fix ہو One hour، تو وہ One hour extend بھی نہیں ہو سکتا اور پینل آف چیئرمین میں جو چیئرمین صاحب ہیں، وہ بھی آج موجود نہیں تھے اور میں کس کس

کو ڈھونڈتا؟ اور آپ بھی ماشاء اللہ جلوس میں بہت خوش ہوتے ہیں اور مجھے 100 % یقین ہے (قہقے) اور یہ میری خوشی ہے کہ کل انشاء اللہ میں آپ کے سب فوٹوز بڑے مزے سے دیکھوں گا۔ جی اورنگزیب خان!

وزیر بلدیات، جناب سپیکر صاحب! -----

جناب سپیکر: وہ بات کرلیں تو پھر آپ بات کریں۔

جناب محمد اورنگزیب خان، محترم سپیکر صاحب! جو بات آپ نے کہی، میں نے یہ سوچا کہ شاید آپ اپنی بات نہ کہہ سکیں یا وضاحت نہ کرسکیں۔ میں جب یہاں سے نکلا تو کوئی دس بارہ، آدمیوں کا جلوس جا رہا تھا تو میں نے پوچھا کہ کیا بات ہوگئی ہے؟ میں حیران ہوا۔ جب میں نے اپنے کمرے سے دیکھا تو آپ جا رہے تھے تو میں سمجھ گیا کہ سپیکر صاحب جلوس سے ملاقات کیلئے جا رہے ہیں جیسے کہ چٹ آئی تھی۔ تو میں صرف یہ کہنا چاہ رہا تھا کہ آپ نے اپنی کوشش کی ان سے ملنے کیلئے، آپ نہ مل سکے اور وجوہات آپ نے بتا دی ہیں۔ میں صرف اسلئے کھڑا ہوا تھا کہ شاید آپ اپنی بات نہ کہہ سکیں تو آپ کی طرف سے میں کہنے والا تھا۔

جناب اکرم خان درانی، پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ جناب سپیکر صاحب! یو خو دا راغلے وو او بل جی د اسمبلئ ګیټ ته د ویټرنری ډاکټرانو یو ډیر غټ جلوس راغلے وو---

جناب سپیکر، چه لږ ددے جواب دا یوسف ایوب خان ورکړی۔

وزیر بلدیات، حاجی صاحب نے جو بات کی ہے تو ہمیں اس چیز پر کوئی اعتراض نہیں ہے Unanimously/joint bill, resolution or what-ever-so, we can sit together and work out the modalities. صوبہ سرحد ہمیشہ Has been taking the lead in these new things. Probably we were the first one to

move a resolution for Women seats in Pakistan, if I am not wrong.

میرا خیال ہے کہ کسی اور صوبے نے Move نہیں کیا۔ تو اچھی اور Positive چیزوں میں اگر ہم Lead لیں تو It is a good thing, ایک اچھی Outlook صوبے کو ملتی ہے اور I think, it is a good thing. ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے۔ بہرحال سیشن بھی کافی لیٹ شروع ہوا ہے، آپ کو بھی کافی زحمت اٹھانی پڑی لیکن میں نے دیکھا ہے کہ کافی عرصے سے کم از کم اخباروں میں حاجی صاحب کی تصویریں نہیں آ رہی تھیں تو جو پچھلے ہفتے، دس دن کی کمی تھی، کل وہ انشاء اللہ تعالیٰ پوری ہو جائے گی۔

جناب سپیکر: جی، اکرم خان درانی!

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! شکریه۔ جناب سپیکر صاحب! دلته بهر په دے گیټ باندے یو جلوس راغلے وو، په هغے کښې دا ویټرنری ډاکټرز وو۔ یو خو د هغوی دا شکوه وه چه په دو سو چالیس کسانو باندے مشتمل یو پرامن جلوس هغوی هلته د یونیورسټۍ نه راوستو د خپلے مطالبے د پاره دلته اسمبلۍ ته او د هرچا دا حق جوړیږی چه څوک هم دلته راځی او خپل فریاد راوړی او د هغوی څوک دلته نمائندگی اوکړی، نو په هغے باندے هغوی دا ونیل چه صرف هغوی څه مخصوص کسان ډیر په تکلیف سره راورسیدل او نورو ته رکاوټونه وو دلته د راتلو د پاره، لکه گورنمنټ مونږ ته اجازت نه را کوو چه مونږه د جلوس په شکل کښې راغلے وے۔ بله دا جی چه د هغوی خپلے څه مطالبے دی۔ دلته لکه په پاکستان کښې څلورصوبے دی په هغے کښې په هره صوبه کښې، په پنجاب کښې ویټرنری ډاکټرزدی، د هغوی بهرتیانے کیږی او مختلف قسم هلته جی فارمز دی چه د هغے نه د پنجاب صوبه مستفید کیږی۔ داسے جی په سنده کښې دی۔

زمونږه هم داسے یوه صوبه ده چه دلته قدرتی غریزه علاقه هم زیاته ده او داسے زمکے هم شته دے چه هلته د خناورو د فارمنگ پروگرام شروع کیدے شی۔ یوه خبره دا وه جی چه د دوئ دا گله وه چه دلته په هری چند کښ او جبه کښ د گورنمنټ فارمز وو او هغه اوس گورنمنټ بند کړی دی۔ په هغے کښ ډیر خلق په روزگار وو او ورسره بیا د هغے نه مختلف قسم څیزونه لکه شوده یا غوړی به د دے صوبے خلقو ته مهیا کیدل۔ بله جی دا چه لکه د دوئ دا یو چارټر آف ډیمانډز دے چه په هغے کښ دوئ لیکلی دی چه زمونږ په دے صوبه کښ چارسو ستائیس پوسټونه وو۔ مخکښے د گورنمنټ پالیسی دا وه چه د دے چارسو ستائیس پوسټونو د پاره ډاکټرز پکار وو خو چونکه په هغه وخت کښ ویټرنری ډاکټران نه وو نو د هغے د پاره په هغه وخت د ضرورت چلولو د پاره ویټرنری ډسپینسران Appoint شوی دی، نو اوس دوئ وائی چه په دے صوبه کښ خو کوالیفائیډ ویټرنری ډاکټرز موجود دی او هغوی ته دِ دا موقع ملاؤ شی۔ چونکه په یو وخت کښ ضرورت وو او هغه ډسپنسرز به هغه کارکوؤ او نن چونکه د خدائے فضل دے، په دے صوبه کښ چارسو ستائیس پوسټونه دی او د هغے نه علاوه جی په زرگونو باندے ویټرنری ډاکټرز موجود دی چه د هغوی تعیناتی پرے اوشی۔ بله ئے جی دا خبره وه چه کمیشن پینځه کسان، یو ډاکټر رشید خان، ډاکټر فخرالاسلام، ډاکټر امجد، ډاکټر انورخان کړی دی او ډیپارټمنټ ته ئے لیکلی دی خو دلته چه جی مونږه پاڅو نو د گورنمنټ د طرف نه دا یوه خبره کیږی چه زمونږ سره Sanctioned posts نشته دے، کمیشن ته مونږه اولیږو نو هغه د دے Process ډیر لیټ شی او د دے

غریبانو خو کمیشن ډیپارټمنټ ته لیکلی دی او د دوئ سلیکشن ئے کړے دے او تاسو د دوئ تقرری اوکړئ۔ نو زمونږ گزارش دا دے د گورنمنټ نه چه دا خو زمونږ د صوبے د پاره ډیره ضروری ده او خلقو ته یو تربیت ورکول دی که هغه په ځناورو کښ دی او که هغه په مرغانو کښ دی او که په بل څه کښ دی چه د دے صوبے خلق د دے ډاکټرانو د تربیت نه څه مستفید شی۔ او مهربانی به د گورنمنټ وی چه هغه پوسټونه چه کوم -----

جناب سپیکر، اکرم خان، نور هم گورئ ډیر زیات دا پوائنټ آف آرډرز دی۔

جناب اکرم خان درانی، سپیکر صاحب! زه ستاسو مشکور یم او خپله خبره ختموم۔ او د گورنمنټ نه جی زمونږه دا مطالبه ده چه دوئ دِ په هغه خپلو پوسټونو باندے Appointment اوکړئ او که پوسټونه ئے نه وی نو مونږه د پوسټونو د Sanction د پاره هم مطالبه کوؤ۔

جناب سپیکر، دوه بجے چه شی نو د چا چه څه پاتے کیږی هغه به سبا دا نه وانی چه مونږ له ئے ټائم رانه کړو۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، پوائنٹ آف آرڈر، سر۔

جناب سپیکر، جی!

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر! یہ اسمبلی -----

میاں افتخار حسین، جناب سپیکر صاحب! -----

جناب سپیکر، دوئ مخکښے پاسیدلی وو۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر! اسمبلی کی اتنی اہم کارروائی ہوتی ہے اور ان باتوں میں یونہی ضائع ہوتی ہے۔ اس کا طریقہ کار ہے، کوئی توجہ دلاؤ نوٹس دیں، کچھ اور دیں۔ سر! اتنا ٹائم ضائع ہوتا ہے، مہربانی کریں جی یہ کارروائی ختم ہو تاکہ ہم ٹائم پر چلے

جائیں۔

میاں افتخارحسین، جناب سپیکر صاحب! بعضے خبرے داسے وی چه -----

جناب سپیکر، نه، دا هغوی له پکار دی چه د چا دا نور ځیزونه پاتے وی چه هغوی پاځی او خبره اوکړی۔ عبدالرحمان خان ناست دے او داسے نور ناست دی، د دوئ دا Matters پاتے دی۔

میاں افتخارحسین، یره جی، مونږه خو نے په دے گیټ باندے شپږ اووه ځله رایسار کړو، نو مونږ وایو چه دا فریاد که ایمرجینسی کښ اوشی نو سبا به هغوی گیټ ته نه راځی۔ دغه داسے ده چه -----

جناب سپیکر، کوئ چه څه مو خو بنه وی۔

میاں افتخارحسین، دغه داسے ده چه د کومو ډاکټرانو خبره اوشوه، زه د هغے په تفصیل کښ نه ځم، خو داسے ده چه دغه د پینځو کالو راسے مسئله ده او سنجیده مسئله په دے وجه ده چه ځمونږ دا ټول ډاکټران لاهور ته ځی، هلته تعلیم حاصلوی۔ یو خو په دے صوبه کښ د هغوی د تعلیم د حاصلولو د پاره څه بندوبست نشته دے۔ د ایف ایس سی نه پس هغوی لاړشی او څوک ځلور کاله او څوک شپږ کاله کورس کوی او هغوی چه دلته راشی نو دا د پینځو کالو نه ډب پراته دی او دومره دغه دے چه اوس دا کوم کسان دلته کښ راغلی وو چه د سحر نه کم از کم تر دولس بجو پورے هغوی دلته په دے گیټ باندے ولاړ وو، مونږ ته ئے اووئیل، مونږ وئیل چه ستاسو دا فریاد به مونږ هغوی ته اورسوو۔ نو که د دے په سنجیدگئ سره غور اوشو ځکه چه هغوی سره یوه وعده شوے وه، ځلور سوه او اوویشت پوسټونه یو ټائم کښ حکومت وئیل چه دا مونږ دوئ ته ورکوو خو تر اوسه پورے

هغوی د پینځو کالو نه آویزان دی۔ نو زه نور وخت پرے نه اخلم چونکه نور ممبران هم خفه کیږی خو د هغے خلقو د وجے نه چه هغه زرګونه ډاکټران دی او بهر پراته دی او څمونږ د خلقو ډیمانډ دے، تر اوسه پورے څمونږ د حیواناتو علاج ډسپنسران کوی۔ نو پکار ده چه په هغے باندے ډاکټران Appoint شی او مونږ سره Available ډاکټران شته دے چه هغوی ته خپل حق ورکړی۔ مهربانی۔

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! عرض مے دا وو چه د دے خپل طریقه کار دے او هم د هغے مطابق د راشی۔ ګورئ جناب، څمونږ داسے یو ډیر معصوم غوندے قرارداد راغلے دے نن، د ډیرے مودے بعد راغلے دے خو زه په دے۔۔۔۔

جناب سپیکر، هغه خو ما مخکښے ونیلی دی چه دوه بجے شی نو زه به اجلاس ختموم چه د چا هر څه معصوم وی او که غیر معصوم وی۔ ولے چه اوس په پوائنټ آف آرډر باندے به څوک دوئ له جواب ورکوی؟ No body is going to reply.

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! څما خپل معزز رونړو ته دا خواست وو چه لږ غوندے د ټائم خیال اوساتئ که څه داسے دغه لږئ نو تاسو راشئ۔۔۔۔

تحاریک التواء

Mr . Speaker: Haji Abdur Rehman Khan to please move his adjournment motion No. 285.

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! ډیره مهربانی۔ "جناب سپیکر! معمول

کی کارروائی روک کر ایک اہم مسئلہ کو زیر بحث لایا جائے اور وہ یہ کہ پچھلے سال گنے کی قیمت فی ٹن گیاہ سو روپے تھی جبکہ اس سال اتنی مہنگائی کے باوجود آٹھ سو پچھتر روپے فی ٹن ہے جس کی وجہ سے غریب زمینداروں میں سخت بے چینی پائی جاتی ہے۔ لہٰذا اس پر بحث کی جائے"۔

جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر مشکور یمه۔ دا یوه ډیره اهمه معامله وه۔ پروس کال ملونو مونږ له سرکاری نرخ چه لګوو دا ګیاره سو روپے ټن وو نه سرکاری نرخ ګیاره سو روپے نه وو۔ یو منټ تاسو ما پریږدئ چه زه خپل اعداد و شمار پوره اوګورم ـــــ

جناب سپیکر، په دے کښں تاسو دا لیکلی دی "کہ پچھلے سال گنے کی قیمت فی ٹن گیارہ سو روپے تھی جبکہ اس سال اتنی مہنگائی کے باوجود آٹھ سو پچھتر روپے فی ٹن ہے"۔

حاجی عبدالرحمان خان، او جی، آتھ سو پچھتر روپے۔ تاسو جناب اوګورئ، دا پرچے م ورسره کړے دی، شاته ئے اوګورئ، دواړه پرچے دی۔ فی ټن ئے په ګیاره سو روپے باندے اغستو خزانه شوګرملز او مردان شوګرملز او څخکال په آتھ سو پچهتر اخلی نو دو سو پچیس روپے فی ټن کمے دے۔ جناب سپیکر صاحب! په یو ټرک کښں که لس ټنه وی نو دو هزر، دو سو پچاس روپے د زمیندار په ګنی کښں کمے راغے۔ تاسو اوس پخپله دا اندازه اولګوئ چه پروس کال څه وجه وه چه دوئ ګیاره سو اخستل او سخکال څه وجه ده چه سره د ګرانئ، چه کال په دے ملک کښں زیاتیږی او د زمیندار څیز چه دے نو دا ولے ارزانیږی؟ جناب سپیکر صاحب! ما بیګاه په دے باندے حساب کړے دے چه پینځه ملونه دی، دا یو داسے عجیبه حکومت دے چه د پینځو ملونو خاطر کوی او د زرګونو زمیندارو پچیس

لاکھ روپے ډیلی، زه دا ثابتولے شم چه دا د زمینیدار د جیب نه ځی او دا کارخانه دارو، پینځو کسانو له ورځی۔ جناب، او هر کال د ګنی نرخ زیاتیږی۔ په 1996 کښں چه سرکاری نرخ چھ سو روپے فی ټن وو، نو دوئ په ایک هزار پچاس روپے اخستو۔ چه په 98-1997 کښں آٹھ سو پچھتر روپے فی ټن وو نو دوئ په ګیاره سو اخستل او چه څخکال پکار دا ده چه دا ټن په چوده سو وے، نو آٹھ سو پچھتر روپے باندے ئے کړو نو دو سو پچیس روپے ئے زمیندارو له کمے ورکړو۔ چه دا کروړونه روپئ د پینځو کسانو جیب ته ځی، زه په دے نه یم، د یو بدقسمته زمیندار په حیث چه د هغوی دے ګنو سره څومره امیدونه وابسته وی چه زما لارئ به ځی، زه به د بچی فیس داخلوم او دغه شان زما به دا کارکیږی او دا کار به کیږی خو ولے هغه ټولے منصوبے د حکومت د نااهلئ په وجه په یو ډز سره او د دوئ د دے ظلم د لاسه ختمے شوے۔ ما دِ په دے پوهه کړی چه سخکال کوم شے ارزان شوے دے واحد د ګنو نه؟ دوئ په روپئ کښں هم لونے نه کړو۔ په یو ټن کښں ایک هزارکلو وی نو تا چه پروس کال په ګیاره سو اخستو هغه څه چل وو او سخکال چه په آٹھ سو پچھتر اخلے نو دا څه چل دے؟ نو جناب سپیکر صاحب، دا یوه ډیره اهمه معامله ده۔ زه دے حکومتی بنچونو ته وایم چه دوئ، هغه زمونږ عدیل صاحب، سپیکر صاحب، دا حالت دے چه څوک یوے اهمے خبرے ته اهمیت نه ورکوی چه دوئ په خپلو کښں ګپے لګوی او خبرے کوی دا خو ----

جناب سپیکر، آنریبل منسټر، پلیز۔ حاجی صاحب، تاسو مهربانی اوکړئ ولے چه عبدالرحمان خان اعتراض هم اوکړو چه تاسو ----

حاجی عبدالرحمان خان، زه ډیر سخت اعتراض کوم، زه د بدقسمته زمیندارو خبره کوم او دوئ نے نه اوری۔ ګورئ تاسو سوچ اوکړئ چه یو طرف ته پینځه کسه خوشحالوئ او یو طرف ته پنځوس زره کسان خفه کوئ، په ډیره اسماعیل خان کښ مل دے، په بنوں کښ مل دے، په خزانه پشاور کښ مل دے، په مردان کښ مل دے، په تحت بهائی کښ مل دے، ما دوه سوه ټرک ډیلی د یو مل اوسط واچولو، ایک هزار ټرکونه ډیلی دے ملونو ته ګنے اوری، نو د ایک هزار ټرکونو ما دس ټن فی ټرک کړو، نو دو هزار، دو سو پچاس روپے په یو ټرک کښ تاوان دے۔ حساب اولګوئ چه په ایک هزار کښ څه پچیس لاکھ روپے روزانه د زمیندار د جیب نه خی او ملونو والو ته فائده ده۔ نو لهذا په دے باندے په سنجیدګئ سره غور اوکړئ او زه دے حکومتی پارټئ ته وایم چه تاسو خو د دے قام دعویدار یئ او د قوم د ښیګړے د پاره سوچ لرئ نو دا پینځه کسه ډیر وی او که دا پنځوس زره ډیر وی؟ که ستاسو په کتاب کښ پینځه ډیر وی، نو ټهیک ده، خو د دے نه دا معلومیږی چه هغه د فارسئ شعر دے چه

کند هم جنس باهم جنس پرواز کبوتر با کبوتر باز به باز

دا د کارخانه دارو حکومت دے نو د کارخانه دارو د خوشحالولو د پاره که پنځوس زره زمیندار غرقیږی، نو دوئ ته دا هیڅ نه ښکاری۔ دوئ دے پرے ما ته وضاحت اوکړی۔

جناب محمد افتخار خان مهمند، جناب سپیکر صاحب! ----

جناب سپیکر، ستاسو نه وړاندے بهادر خان پاڅیدلے وو۔

جناب محمد افتخار خان مهمند، ښه جی، بالکل ټهیک ده۔

حاجی بہادر خان (مردان)، جناب سپیکر صاحب! عبدالرحمان خان چه کومه خبره اوکره نو حقیقت دا دے چه په دے اسمبلئ کښې زیات ناست زمیندار دی نو مونږ رالیږلي هم دغه زمیندارو خلقو یُو، مونږ دغه پینځو کارخانه دارو نه یو رالیږلی- مونږ له پکار ده چه کم از کم حکومت دِ په دے زمیندارو باندے مهربانی اوکړی- عبدالرحمان خان وائی چه پنځوس زره دی، زه وایم چه پنځوس زره نه دی بلکه پنځوس لکهه به وی په دے چه په دے کښې مزدور-او نور- هر-څه-دی- یو شے داسے اوګورئ چه د هغے قیمت زمیندار ته کم شوے وی، تاسو اوګورئ چه سره کوم حد ته اورسیده؟ نو دا حکومت دِ مهربانی اوکړی او مونږ دے حکومت ته دا خواست کوو چه په دے باندے دِ همدردانه غور اوکړی او دا زمیندار دِ دَ دے تاوان نه بچ کړی- شکریه جی-

جناب سپیکر، جی!

جناب محمد افتخار خان مہمند، جناب سپیکر صاحب! په دے معزز ایوان کښې زمونږ محترم مشر رور، عبدالرحمان خان صاحب چه کومه مسئله اوچته کړے ده نو جناب سپیکر صاحب، هغه واقعی چه ډیره اهم ده- په دے ضمن کښې جناب سپیکر صاحب، زما ګزارش دا دے چه دا ګنے زمونږ د دے صوبه سرحد په زراعت کښې یو ډیر اهم کردار ادا کوی او د معیشت یو ډیر اهم نقد آور فصل دے- جناب سپیکر صاحب! ګزارش صرف دا دے چه زمونږ محترم مشر رور عبدالرحمان خان چه کومه خبره اوکره او بیا ورپسے زما محترم رور بهادر خان چه کومے خبرے اوکړے، نو په پروس کال کښې او په څخکال کښې دا دو سو پچیس روپے چه کوم دوئ د ټن په حساب سره په

گنو کښې ارزانے راوستے دے نو د دے وجوهات جناب سپیکر صاحب، څه دی؟ جناب سپیکر صاحب! د دے وجوهات دا دی چه پروس کال زمونږ حکومت اولګیدو او بغیر د دے Fact نه چه د چینو کمے په دے ملک کښې شته -او-که -نشته-هغوی د بهر ملکونو نه چینی راوغوښتل- نو جناب سپیکر صاحب، د هغے په وجه ئے په دے ملک کښې د چینو یو Glut جوړ کړو او د هغے Glut په مقابله کښې اوس چه کوم وخت د چینو پروډکشن راغے، نو اوس جناب سپیکر صاحب، دوئ وائی چه هغه چینی مونږ هندوستان ته ایکسپورټ کوو، سری لنکا، ایران، ترکی او نورو ملکونو ته ئے کوو- نو جناب سپیکر صاحب، زما ګزارش صرف دا دے چه د دغے ګنو د قیمت تعین کیدو سره د دوئ چه د شوګر کومه پالیسی د امپورټ او د ایکسپورټ ده، د هغے دے سره یو ډیر نیزدے وابستګی ده نو جناب سپیکر صاحب، زه د دے د پاره دا وایم چه دلته په دے صوبه کښې چه کله تاسو د یو زرعی اجناس قیمت تعین کوئ، نو په دے ضمن کښې تاسو له هر یو څیز ته خیال کول پکار دی چه آیا زمونږ د دے صوبے هغه زمیندار، د ګنو کاشت کار چه یو کال ئے مخکښې ګنے کاشت کړے دے چه د هغوی دا خیال وو چه په ګیاره سو روپے باندے بیع دے او اوس چه هغوی ئے ریبی او خرڅوی ئے، نو تاسو ورته وایئ چه نه په آٹھ سو پچهتر روپے بیع باندے به ئے خرڅوئ څکه چه پروس کال متعلق دوئ وائی چه چینی په بیس یا په اکیس روپے کلوګرام وو او څخکال کلو ګرام په ستره او آٹهاره روپے باندے دی- جناب سپیکر صاحب! د دے دوانړو Relationship هډو له شته دے نه، چه کوم وخت کښې چینی ګران وی نو آیا داسے څه میکینزم شته چه د هغے

هغه کومه منافع ده چه هغه تاسو کاشت کارله ورکړئ؟ اوس جناب سپیکر صاحب، دوئ دا پروګرام جوړ کړے دے چه پانچ لاکھ یا دس لاکھ ټن چینی به دوئ ایکسپورټ کوی او د هغے نه به دے حکومت پاکستان ته څه تقریباً چوده ارب روپے ملاویږی۔ اوس په هغے باندے به جناب سپیکر صاحب، دوئ Tax rebate ورکوی چه هغه څه چار هزار، آٹھ سو روپے فی ټن جوړیږی یعنی حکومت به د هغوی نه نه اخلی څکه چه کوم چینی پروډکشن زیات اوشی او هغه بهر ملک ته ایکسپورټ څی نو په هغے باندے به هغه ایکسائز، ټیکس معاف کوی - Janab Speaker Sahib, as an incentive to the growers که دا 4850 روپے دوئ Pass on کړی Growers ته، نو نه صرف دغه شانتے به د ګنو هغه پیداوار زیاتیږی بلکه هغه زرعی اجناس به نور هم زیات شی چه د هغے نه به کاشتکارو ته څه نه څه فائده اورسی۔ جناب سپیکر صاحب، زه ستاسو په وساطت سره دا ګزارش کول غواړمه او خپل وزیر خوراک ته به دا وئیل ضرور غواړمه چه دلته کښې د ګنو د قیمت د تعیناتئ پالیسی د کم از کم د دریو کالو د پاره وی۔ ولے چه که سرے د دریو کالو د پاره یوه پالیسی جوړه کړی چه خانه زه سږکال به ګنے کرم نو دا دوه کاله به مونږ پاتے کیږی، نو کم از کم سړی ته به دا معلومات وی چه دا به زه دے وارڅو خرڅوم۔ بله جناب سپیکر صاحب، دا ده چه پروس کالے په 1100 روپے باندے ټن وو چه د سرے ډی اے پی قیمت په هغه وخت کښې 450 وو او د نائټروفاس قیمت 390 وو دغه شانتے Vedicide شو او Pesticide شو، ټریکټر شول، ډیزل شول یعنی ټول Agriculture product پروس کال د سږکال نه په نیم قیمت باندے وو۔ اوس

هر څه دبل شو- جناب! تاسو د بجلۍ، د سرے، د ډیزلو او د ټریکټرو قیمت ته اوګورئ- جناب سپیکر صاحب، بیا هغه د ګنو کاشتکار به خپل وخت څنګه تیروی؟ دغه خو Margin دا 33 % چه په پینتیس روپے من وو، اوس په پینتیس روپے من دے او پروس کال په چهیالیس روپے من وو نو دغه ګیاره، باره روپے هغه ته بچت وو- نو زما به جناب سپیکر صاحب، دا ګزارش وی چه که مونږ د دے موقع نه فائده واخلو چه دلته کښ یو ایګریکلچر کنټرول بورډ دے، شوګرکین کنټرول بورډ دے، نو زه ستاسو په وساطت باندے خپل ورور نه دا تپوس کول غواړمه چه دغه کنټرول بورډ څه د پاره دے؟ آیا هغه صرف په کاغذ باندے دے؟ صرف دے د پاره دے چه بهنی مونږ خلقو ته اووایو چه مونږ سره کنټرول بورډ شته دے؟ جناب سپیکر صاحب، هغه په-دے صوبه کښ د ګنو قیمتونه به کنټرول کوی، تعینات کوی او-په-هغے-کښ زمونږه معزّز کاشتکاران رونړه هم شته، په هغے کښ د حکومت نمائندګان هم شته، نو زه به دا ګزارش کوم جناب سپیکر صاحب، Immediately ' په اولنی فرصت کښ، څکه چه خلقو ته ډیر لونے تکلیف دے، د دے سیشن دوران کښ دِ دَ شوګر کین کنټرول بورډ میټنګ راوغواړی او په هغے کښ دا ټول مدونه چه کوم دی، په هر پهلو باندے د هغوی د دے جانچ واخلی او مهربانی د اوکړی چه هغه قیمتونه دِ دَ وخت مطابق سره Fix کړی، داسے نه وی چه بیا راتلونکی درے کاله څوک ګنی نه کری- جناب سپیکر صاحب، زما خو خپله دا اراده ده چه کوم ګنے م اوس کرلے دے، په هغے کښ هم زه دا کوشش کوم چه بل فصل اوکرم- نو آیا بیا به مونږه دا کار کوو چه سخکال لس لکهه ټنه چینی مونږ بهر لیږلے شو او

هغه به دغه شان په ډبل قیمت باندے هم هغه چینی به بیا واپس خپل ملک ته راغوارو، که دا زمونږه پالیسی وی، که دا مونږه یوه لار اختیار کړے وی جناب سپیکر صاحب، نو څنګه چه د نورو مدونو هغه حال دے او چونکه زمونږه دے صوبه کښ زراعت زمونږه د معیشت د ملا هډوکے دے۔ 75 پر سنټ خلق د زراعت پیشے سره منسلک دی او د افسوس خبره دا ده چه 75 پرسنټ خلق د خان د پاره بنیادی خوراک نه شی پیدا کولے، دا خو زمونږه حال دے۔ جناب سپیکر صاحب، زما به ډیر مودبانه ګزارش وی او ډیر په عاجزئ سره زه دا ګزارش کول غواړمه که معیشت د دے صوبے بچ کوئ، کاشتکارته څه نه څه ژوند ورکوئ نو بیا حکومت ته به مے دا ګزارش وی چه د شوګر کین کنټرول بورډ میټنګ د راوغواړی او په دے ټولو مدونو باندے نظر واچوی او د هغے نه پس د فیصله اوشی۔ شکریه جی۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر!-----

جناب سپیکر، ستاسو نه هغوی مخکښے دی۔ بیا هغوی پسے تاسو خبره اوکړئ۔

جناب توفیق محمد خان، ډیره مهربانی، سپیکر صاحب۔ زما نه مخکښے خو عبدالرحمان خان، بهادر خان او افتخار مهمند صاحب ډیره په تفصیل خبره اوکړه، هغه دوباره نه Repeat کومه خو بد قسمتی څمونږ، د زمیندارو خاصکر دا ده چه که تاسو اوګورئ نو په ټولو څیزونو کښ یو د ګنی ریټ اوغورزیدو۔ په دے ټول کال کښ تاسو اوګورئ نو یو د ګنی ریټ غورزیدلے دے۔ نور تاسو اوګورئ نو د هر یو شی ریټ اوچت شوے دے زه به دومره اووایمه په هغے کښ نور نه چه زما څومره کم دے یا

زیات دے، څومره نقصان دے، هغه دوئ په تفصیل اوونیل، خو جناب سپیکر صاحب، زه به ستاسو په وساطت وزیر خوراک صاحب ته اووایمه چه د سفیدارو څانگے هم په شپیته روپے من دی، د سفیدارو څانگے، او د گنی نه چینی جوړیږی، سپرټ ترے جوړیږی او بگاس د پاره چه کوم د هغے هغه پوگ دے، هغه د ټن په حساب خرڅیږی- چینی که دوه روپے ارازان شو نو هغے سره سره چه د هغے نور کوم څیزونه جوړیږی، د هغے ریټ ډیر زیات دے نو کم از کم د دے سفیدارو په ریټ نے خو اخلئ کنه او د هغے نه علاوه تاوان خو پکښ څکه نشته چه Last year او د هغے نه مخکښے کال دا په دغه ریټ خرڅ شوی دی- نو چه نقصان پکښے وے نو مخکښے ولے دا داسے خرڅیدل؟ نو زه ستاسو په وساطت وزیر خوراک صاحب ته دا درخواست کومه چه د شوگر کین کنټرول بورډ میټنگ راوغواړئ لکه څنگه چه افتخار خان اوونیل او دا ریټ تاسو Revise کړئ څکه چه د دے ریزلټ به کال له دا وی چه گنے اوس خلقو پریخودلو، گنے نه کری، چا چه کرلی دی هغه به نے اړوی، نو د دے اثر به بیا په چینی غورزیږی او چینی به بیا دوئ د بهر نه راغواړی نو هغه پیسے به بیا د دے ملک نقصان کیږی او بیا به هغه ضائع کیږی- ډیره مهربانی او ډیره مننه-

<u>جناب محمد ایوب خان آفریدی</u>: شکریہ، سپیکر صاحب- سر! یہ بڑی اہم نوعیت کا مسئلہ ہے خاصکر یہ جو چینی کے بارے میں ان کی ایک پالیسی تھی، میں نے اس کو پڑھا ہے کہ جتنی چینی باہر بھیجیں گے، ان کو Incentives دیں گے- سر! مصیبت یہ ہے کہ زمیندار لوگ یہاں پر پہلے گڑ بناتے تھے اور گڑ باہر ایکسپورٹ ہوتا تھا افغانستان یا دوسری جگہ کو، وہ بند ہوگیا ہے- اگر یہ چینی باہر بھیجتے ہیں اور ان کو Incentives دیتے ہیں

تو اس سے بہتر یہ ہے کہ صوبہ سرحد کا گڑ تو بہت اچھا گڑ ہوتا ہے، تو اس کو ایکسپورٹ کرنے کی اجازت دیں تاکہ زمینداروں کو کچھ فائدہ ہو، وہاں سے ان کو کچھ مراعات مل سکیں۔ پھر کھاد کی بات ہے تو فاسفیٹ کا ایک کارخانہ ہے اور وہ بھی بند ہے۔ جب ان کے ساتھ ہم نے میٹنگ کی کہ یہ کارخانہ کیوں بند ہے؟ تو وہ کہتے ہیں کہ باہر سے جو تیار فاسفیٹ لاتے ہیں، اس پر کوئی ڈیوٹی یہ نہیں دیتے اور Raw material جو ہزارہ میں پہلے تھا، وہ اب کم ہوگیا ہے اور اب ہم باہر سے جو منگواتے ہیں Raw material، تو اس پر ایکسائز ڈیوٹی بہت زیادہ ہے، اگر یہ اس کو کم کر دیں تو ہم اس کارخانے کو چلا سکتے ہیں اور زمینداروں کو ارزاں ریٹ پر یہ فاسفیٹ مل سکتی ہے اور یہاں پر Unemployment بھی ختم ہوسکتی ہے۔ تو سر، میں تو یہ گزارش کرونگا کہ کھاد مہنگا ہو رہا ہے۔ جس وقت خزانہ شوگر مل گورنمنٹ کی تحویل میں تھی، اس وقت تو زمیندار کو گیارہ سو روپے ملتے تھے، اب پرائیویٹ پارٹی نے لے لی ہے یا یہ بنوں چل گئی ہے۔ تو میں یہ عرض کرتا ہوں کہ اگر ان کو Incentives دیتے ہیں کہ وہ چینی پیدا کریں تو زمیندار کو Incentives دیں تاکہ وہ زیادہ گنا کاشت کریں اور ساتھ ساتھ گڑ کی ایکسپورٹ کی اجازت دیں۔ شکریہ سر۔

جناب محمد اورنگزیب خان: محترم سپیکر صاحب! صرف دو منٹ لینا چاہتا ہوں۔ میں حاجی عبدالرحمان صاحب کی بات کو آگے بڑھاتے ہوئے کہونگا کہ انہوں نے بڑی تفصیل سے ریٹس پیش کئے کہ 1996 میں ساڑھے پانچ سو روپے، چھ سو روپے ریٹ تھا، 1997-98 میں آٹھ سو پچاس روپے ہوگیا، چاہئے تو یہ تھا کہ اب گیارہ سو کی بجائے چودہ سو روپے ہوتا لیکن گیارہ سو سے کم ہوکر آٹھ سو پچھتر روپے ہوگئے، تو Calculation یا مہنگائی کے لحاظ سے زمیندار کو دو سو پچیس روپے نہیں بلکہ چار سو روپے کا نقصان ہوا۔ ریٹ تو بڑھنا چاہئے تھا اور الٹا ان کا ریٹ کم ہوگیا ہے۔ دوسری بات میں صرف یہ کہنا

چاہتا ہوں کہ موجودہ حکومت کی جو پالیسی ہے، وہ تضادات کا شکار ہے۔ جناب سپیکر! ایک طرف تو ہم روزانہ اخباروں میں دیکھتے ہیں، اخبار بھرا ہوتا ہے، پروپیگنڈہ ہوتا ہے کہ انڈیا ہمارا دشمن ہے، ایٹم بم اسلئے بنایا کہ انڈیا نے دھماکے کئے تھے، ہمیں انڈیا سے خطرہ ہے اور ہم اپنی بقاء کی جنگ لڑ رہے ہیں تو حیرانگی اور شرم کی بات ہے محترم سپیکر صاحب، میں نے جنگ اخبار کا ایک ایڈیٹوریل اپنے پاس سنبھال کر رکھا ہوا ہے اور اگر مجھے معلوم ہوتا کہ یہ تحریک آج پیش ہوگی تو میں اپنے ساتھ لے آتا۔ جنگ کے ایڈیٹوریل میں لکھا ہوا ہے کہ یہ حیرانگی کی بات ہے کہ نواز شریف صاحب نے اپنے 75٪ ووٹ انڈیا جنگ کا بہانہ بنا کر یا کشمیر کا مسئلہ کھڑا کرکے حاصل کئے۔ انہوں نے ایک سیاسی ڈیپارٹمنٹل سٹور بنایا ہوا ہے۔ مسلم لیگ والے مسئلہ کشمیر کو حل نہیں ہونے دیتے اور انڈیا کو دس لاکھ ٹن چینی دے دی اور دو ارب روپے ------

<u>جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات)</u>. پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ یہ ایگریکلچر پالیسی پر ڈسکشن ہو رہی ہے یا فارن پالیسی پر؟

<u>جناب سپیکر</u>. اورنگزیب خان، نور ممبران پاشی، د نورو هم دغه وی، تاسو هغهTo the point خبره اوکړئ۔ چه په اخبارکښ څه راغلی دی، هغه خو بېولو کتلی دی۔

<u>جناب محمد اورنگزیب خان</u>. او جی، To the point خبره زه کوم۔ د انډیا خبره مے خکه اوکړه چه دوئ جناب سپیکر، هر وخت اخبار ډک وی جی۔ وہ اسی انڈیا کو دو ارب روپے سبسڈی دے کر اپنے ملک میں ہم خواہ بیس روپے چینی خریدتے ہیں لیکن انڈیا پر چودہ روپے فی کلو بیچتے ہیں۔ بیچنے کا معاہدہ ہوا ہے۔ جنگ اخبار میں ایڈیٹوریل ہے اسلئے میں نے بات کی ہے۔ انہوں نے ایٹم بم یا مسئلہ کشمیر یا جنہوں نے سیاسی ڈیپارٹمنٹل سٹور کھولا ہوا ہے۔ مسئلہ کشمیر کو بنا کر ووٹ لیتے ہیں اور اپنی

بقاء کی جنگ لڑ رہے ہیں ----

وزیر اطلاعات، جناب سپیکر! اس کیلئے الگ دن مقرر کریں پھر ہم بھی جواب دے دیں گے۔

جناب محمد اورنگزیب خان، اسی انڈیا کو پاکستان کے خزانے سے دو ارب روپے سبسڈی دے کر چینی بیس روپے یہاں سے خرید کر چودہ روپے سیر وہاں پر بیچی جا رہی ہے -----

جناب عفور خان جدون (وزیر خوراک)، جناب سپیکر صاحب! یو درے ورځے ټائم ورله مقرر کړئ که څوک په فارن پالیسئ باندے په دے اسمبلئ کښ بحث کوی چه دوئ د خپل زړه براس اوباسی۔ خبره د عبدالرحمان خان د زمیندارو په باره کښ ده او خبره لاړه فارن پالیسی ته۔

جناب سپیکر، مصیبت خو دا شی کنه جی چه هغه اصلی موضوع په خائے باندے پاتے شی او هغه چه کوم غریب تحریک داخل کړی وی هغه په خائے پاتے شی او بحث پرے شروع شی۔ گورئ جی چه تاسو پولیټیکل دغه ته راځئ نو۔ د۔ بل۔ فریق۔ حق۔ دے چه Naturally بیا تاسو له په هغے جواب درکړی۔ دا خو بیله خبره ده چه د هاؤس چلولو د پاره ډیره ښه مظاهره روانه ده، داسے۔ مه۔ کوئ۔ مهربانی۔ اوکړئ۔ په۔ هره۔ خبره۔ باندے تاسو پولیټیکل دغه ته دغه کوئ، اصلی مقصد هغه په خائے پاتے شی۔ جی اکرم خان! خو ډیر بریف، جی۔ او دا ما څکه دومره دغه اوکړلو چه په دے کښ نور ټائم نشته گنی Other wise ما په وړمبی خل عبدالرحمان خان ته ونیلی وو چه ایډمټ کوؤ ئے خو ما ونیل چه پرېږده تاسو پرے خبره اوکړئ څکه چه دا ډیره اهمه مسئله ده او افتخار خان چه کوم پروپوزل پیش کړے دے،

ډیر Sound دے او په Meantime کښے د حکومت په هغے سوچ کوی او تاسو خپلے خبرے اوکړئ جی۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! حقیقت دا دے چه دلته خو په یو طرف، بل طرف اوګورئ ټول زمیندارن یو جی او خمونږ د صوبے د دے غریبو خلقو اکثر ګزاره په دے ده، یا پکښے کاشتکاران دی یا پکښے معمولی غوندے زمینداران دی۔ زمونږ په بنوں کښں جی هم یو مل دے، داسے په ډیرو کښں دے، داسے دلته دی جی۔ د ایوب آفریدی صاحب هم زه شکریه ادا کوم چه هغوی په ګړه باندے خبره اوکړه حالانکه د دوئ په علاقه کښں زما په خیال ګړه نه جوړیږی خو بیا هم د دے صوبے خلق دی، زمونږه نے ښه مرسته او ملګرتیا اوکړه۔ په دے کښں جی به مونږ صرف د ګورنمنټ نه دا Request کوؤ چه په کوم بنیاد باندے هره یو خبره چه حکومت کوی نو د هغے د پاره څه داسے یو جواز وی چه زه د ګیاره سو نه آټھ سو ته راخمه، زمیندار ته نے جی څه ورکړی دی؟ آیا هغه یوریا دوئ ارزانه کړے ده، ډی اے پی سره نے ارزنه کړے ده یا څنے داسے دی، زمونږه ټیوب ویلونه دی چه هغه په بجلئ باندے دی، آیا دوئ د بجلئ قیمت کم کړے دے چه دومره لوئے فرق چه په یو ټرک کښں تقریباً دوه زره، دوه نیم زره روپے راخی نو زمونږه ګزارش دا دے چه په ګیاره سو کښں دِ خو ګورنمنټ هډو خبرے نه کوی چه کوم زور ریټ دے، په هغے کښے خو هسے د شرم خبره ده چه دوئ آټھ سو ته راخی، خو ورسره لکه څه رنګ چه اورنګزیب خان اووئیل چه دا زمیندار ته څلور، څلور نیم سوه روپے نقصان ورکړے شوے دے، چه حساب اوشی چه په دے کال کښں څومره

ریټونه سِوا شوی دی چه د هغے مطابق نور هم د گیاره سو نه علاوه زمینداروته خپل حق ملاؤ شی۔

جناب سپیکر: ارباب سیف الرحمان خان، پلیز۔

ارباب سیف الرحمان: جناب سپیکر! ضروری خبره خو دا ده چه دا سرے اوکوری چه رومبے دا قیمت گیاره سو روپے ټن وو او اوس آتھ سو پچهتر روپے شو۔ حقیقت دا دے چه هر ځائے کښې قیمتونه اوچتیږی، یو کنے داسے څیز دے چه دویٔ فی الحال د دے دا قیمت کم کړے دے حالانکه چه د فرټیلائزر څومره قیمتونه دی، هغه اوچتیږی، د لیبر قیمتونه چه څومره دی هغه اوچتیږی، نور چه څومره اخراجات په دے باندے کیږی، هغه اوچتیږی او د هغے برخلاف د گنی قیمت کمیږی۔ د دے نه دا معلومیږی چه دا ټهیک ده، مل مالکان به کم وی خو دا حقیقت دے چه هغه خلق Influential دی او د زمیندارو ارگنائزیشن کمزورے دے، د هغوی هغه فنانشل پوزیشن داسے دے چه هغوی څوک بریک کولے نه شی۔ نو پکار دا ده چه دے خبرے ته ډیر خیال اوکړے شی او دا څیزونه برابر شی۔ که نور هیڅ نه وی چه هغه قیمت چه کوم پروسکال وو، چه هغے قیمت ته، هغه لیول ته خو دِ خامخا خمونږ دا قیمتونه راشی، گنی نو پکار ده چه د هغے نه دا قیمتونه اوچت شی۔ تهینک یو، سر۔

وزیر خوراک: جناب سپیکر صاحب! دا عبدالرحمان خان چه کوم ایډجرمنټ موشن پیش کړے دے جی نو دا واقعی ټهیک خبره ده او 75 پرسنټ د دے صوبے معیشت د زمیندارو سره دے او بیا افتخار خان چه کومے خبرے پرے اوکړے، ارباب صاحب چه کومے خبرے پرے اوکړے، بهادر

خان صاحب چه کومے اوکړے، اورنګزیب خان پرے اوکړے، ایوب آفریدی پرے اوکړے، اصل کښے خبره دا ده جی چه پروسکال هم د چالیس کلوګرام قیمت پینتیس روپے وو، په 98-1997 کښے هم دا قیمت وو او په 99-1998 کښې هم پینتس روپے فی چالیس کلوګرام د دے دا قیمت سرکاری مقرر دے۔ پروسکال د ګړے قیمت ډیر زیات وو، د ګړے ډیمانډ ډیر زیات وو، زمیندارو مل ته ګنے نه ورکو نو د مل مالکانانو په کورکښې دا فیصله اوکړه او نهه-روپے هغوی فی چالیس کلو باندے اضافی قیمت ورکړو او چوالیس روپے-ته دا قیمت لاړو۔ چه نهه روپے اضافی قیمت نے ورکړو نو خلقو کړه پریښوده-او-مل-ته-هغوی ګنے شروع کړو۔ سخکال که تاسو اوګورئ جی، په بازار د ګړے قیمت بیا ډیر کم دے او زمیندار بیا ملونو والا ته روان دی او که چالیس کلوګرم قیمت پینتیس روپے په حساب باندے تاسو واچوئ نو که د سرے قیمتونو ته اوګورئ، د زمیندار خپل اخراجات ته اوګورئ، دا څیز خو نه پوره کیږی جی۔ او دا قیمتونه چه کوم دی نو دا صوبائی‌حکومت نه مقرروی، باقاعده وفاقی حکومت دا قیمت مقرروی او د هرے-صوبے د-پاره خپل خپل قیمت هغوی مقرروی۔ نو څنګه چه افتخار خان یو Suggetion ورکړو چه د شوګر کین کنټرول بورډ یو میټنګ تاسو راوغواړئ نو مونږ ته پرے هیڅ اعتراض نشته بلکه زه وایمه چه د دے اسمبلئ سیشن دننه به چه زمونږ نه، د صوبائی حکومت نه څه کیږی، مونږ خو دوئ سره یو، ولے چه د زمیندارو ټول لے که پیښور ته اوګورئ، که چارسدے ته اوګورئ، مردان ته اوګورئ، صوابی ته اوګورئ، ډیره اسماعیل خان ته اوګورئ، بنوں ته اوګورئ جی په دے

کنبے ټول گنے پیدا کیږی- هزارے ته اوګورئ، په هزاره کښ هم لږ ډیر ګنے پیدا کیږی خو ډیر زیات ګنے په دے پیښور ویلی کښ پیدا کیږی او بیا Southern districts کښے ، په بنوں کښ او په ډیره اسماعیل خان کښے پیدا کیږی- مونږه دا نه وائیو چه مونږه د ملونو والا حمایت کوو یا ملونو والا سره یو یا ځلور پینځه کسان به حکومت خوشحاله کوی او نور ټول زمینداران به خفه کوی- مونږ بالکل د دے په Favour کښ نه یو جی- دا میټنګ به مونږ راوغوارو جی په دے کښے به افتخار خان کینی، ایکسپرټ دے، عبدالرحمان خان صاحب دے، بهادر خان صاحب دے، دا زمینداران دی او د دے غاړے نه به یو دوه درے کسان شی جی نو چه دوئ په هغے کښے څه Suggessions پیش کړی بلکه زمونږه ورسره به مکمل، سو فیصدی اتفاق وی جی- کوم سړے د زمیندارانو خلاف کیدے شی جی؟ که تاسو وایئ، اوس یو اعتراض اوچت شو چه تاسو انډیا ته چینی ورکوئ که دا چینی چه په دے ملک کښ ځومره پراته دی او دا چینی تاسو ایکسپورټ نه کړئ او دا پراته وی نو دا خو به لس، اتو روپے ته چینی راشی، د زمیندارو دا ګنے به لسو، اتو روپو من ته راشی- نو د دے مخالفت مه کوئ- ګورئ تجارت پکار دے، هر چا سره چه پکار وی او که چینی نه لیږئ نو قیمتونه به ئے په بازارکښ کمیږی- په دے خو یو غاړے ته سوچ کوو او بلے غاړے ته خو مونږ دا سوچ نه کوو چه دا نقصان خو به زمیندارته راځی- چه په بازارکښ د یو څیز ډیمانډ وی او څوک نه وی نو په ډیمانډ باندے قیمتونه کیږی- نو خبره دا ده چه اوس غنم د امریکے نه او د اسټریلیا نه مونږ نه راغوارو، ولے چه غنم نشته، ستاسو په صوبه کښے د

اکیس لاکھ ټن غنمو ضرورت دے او ټول مونږ د امریکے نه او د استریلیا نه ډیمانډ کوو، زمونږ پیداوار باره لاکھ دے او ضرورت مونږ ته د تینتیس لاکھ دے، نو دغه شان گنے په پاکستان کښے ډیر پیدا کیږی، د چینی کھپت ډیر کم دے جی- نو دے ایډجرنمنټ موشن سره زما مکمل اتفاق دے، ما ته پرے هیڅ اعتراض نشته، حکومت ته پرے هیڅ اعتراض نشته جی، بالکل د دے بورډ میټنگ به مونږ راوغوارو انشاء الله تعالیٰ-

جناب سپیکر، داسے اوکړئ جی غفور خان، څنګه چه هغوی تجویز اوکړو، چه دا سیشن ختم شی، خپلو کښې ملاؤ شئ-----

وزیر خوراک، بالکل---

جناب سپیکر، او یو تاریخ مقرر کړئ-----

وزیر خوراک، ډیر زر-

جناب سپیکر، او خاصکر چه دا کوم کوم ممبرانو په دے خبرے اُوکړے، هغوی پکښې هم راوغواړئ-----

جناب جان محمد خټک، یو پوائنټ دے پکښې- اجازت دے جی؟ منسټر صاحب پخپله یو پوائنټ Raise کړو چه پروسکال د ګُړے قیمت زیات وو نو مل والا قیمت زیات کړو- د دے خو دا مطلب دے چه هغه ریټ نے ورکولو خو دوئ ته فائده وه ځکه نے مل چلولو- نمبر دو دا جی، چه پاکستان ټوبیکو بورډ هائیکورټ کښې دغه کړے د پاکستان ملټی نشینل کمپنیانو، چه یره مونږه سپلائی ډیمانډ چه کوم کال باندے تمباکو زیات اوشی نو مونږه به پخپله قیمت، هائیکورټ فیصله ورکړه جی، د دے یوه میاشت اوشوه، چه یو کال کښې چه تاسو کوم Existing ریټ وی، د هغے نه به تاسو کم نه ورکوئ،

زیات ورکولے شیٔ، کم نه شیٔ ورکولے۔ دا دهائیکورټ فیصله ده جی۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! زه دومره عرض لرمه د وزیر صاحب نه، تاسو اوګورئ، تا چه زما پروسکال په ګیاره سو روپئ ټن ګنے اغستونو تا تاوان له اغستو او که ګټے له؟ که تا تاوان له اغستے وی او که تا تاوان کړے وی نو مونږه ته اووایه۔ ته ما سره حساب اوکړه، په دغه پینتیس چه سرکاری نرخ وو نو تا ما نه په ګیاره سو روپے ټن ولے اغستو، اوس نے را نه ولے نه اخلے، وجه څه ده؟ صاحبه، خبره دا ده، زمونږه بدقسمتے دے که د زمیندارئ خبره کومه، دا نور ملګری غصه وی چه یره زر زر خبره خلاصوه، دا یوه اهمه خبره ده۔ ګوره جی، مونږه آلوګان اوکرل، زه هم دے حکومت ته وایم چه په دوه روپئ سیر د زمیندار کور کښے آلو وو، نن چه سټاکستانو له لاړو، هغه آلو زه په دولس روپئ کلو اخلم۔ ولے زمیندار تباه کوے؟---

وزیر اطلاعات، پوائنٹ آف آرڈر، سر -----

حاجی عبدالرحمان خان، په ګیاره سو د اغستی دی، په ګیاره سو به راسره نرخ کوے۔ د ګیاره سو نه پس به مټینګ کوو، چه څه زیاتے شوے دے، هغه به زیات راکوئ او ګیاره سو به وی۔ دا به تاسو حکم کوئ ملونو ته چه په ګیاره سو به اخلئ او باقی به دغه کوو او ګړے له به اجازت ورکوئ۔

جناب سپیکر، جی، دا مانک آن کړئ۔

وزیر اطلاعات، آنریبل ممبر، عبدالرحمان خان په دے Insist کوی چه دا د Discussion د پاره Admit کوئ که نه۔ زما په خیال چه فوډ منسټر صاحب د هغوی یا د افتخار خان مهمند، آنریبل ممبر Suggestion سره اتفاق اوکړو

نو نور جی د ډبیټ کولو ضرورت نشته۔ ګنی بیا خو به د رولز مطابق نن Admit کیدو او بیا پرے Discussion هم کیدو---

جناب سپیکر، دا Discussion دغه ته نه بوخو ----

وزیر اطلاعات، او، نه نه جی، مونږ هم ټول زمنیدار یو کنه، یو مفاد دی، خبره خو د ټولو د مفادو شوے ده کنه۔

جناب محمد افتخار خان مهمند، جناب سپیکر صاحب! زه خو دومره ګزارش کومه چه مونږ د خپل محترم منسټر صاحب دے خبره باندے چه د شوګر کین کنټرل بورډ میټنګ به زر تر زره هغوی راوغواړی، خو صرف ستاسو په وساطت باندے دا ګزارش کول غواړمه چه د زرعی اجناس د مارکټنګ پالیسی چه کوم ده نو هغه دا ده چه د هغے Harvesting نه مخکښے یعنی د فصل کټ کولو نه مخکښے، دا کنټرولنګ اتهارټی چه کومه ده، د هغوی میټنګ راووغوښتے شی۔ اوس چونکه د چه نومبر نه یا د باره نومبر نه یا د سوله نومبر-نه-دا ملونه به شروع شوی وی، خو اوس چونکه محترم زمونږه رور اېډ جرنمنټ موشن پیش کړو نو د دوئ خیال شوګر کین کنټرول بورډ ته راغے، زما صرف دا ګزارش به وی چه داسے د زرعی اجناس د مارکټنګ یا د پرائسنګ د تعین کولو د پاره د Harvesting کولو نه مخکښے دا پکار ده۔ نو زه د دوئ شکریه ادا کوم اوس هم چه دوئ دلته کښے اعلان اوکړو چه مونږه به زر نه زر د شوګر کین کنټرول بورډ میټنګ راغواړو او په هغے کښ به زمونږه کاشتکار رونړه شامل شی او صحیح قیمت به تعین شی۔ شکریه جی۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! زما په دے ضمن کښے یو عرض

دے چه گیاره سو دوئ لیکی او دَ نورو زیاتولو دَ پاره دِ دوئ ملونو ته هدایت اوکړی چه گیاره سو دے لیکی او د زیاتولو د پاره ورسره میتنگ اوکړی، یوه دا، دویمه دا چه د گړے نه د پابندی اخوا کړی چه هر خوا گړه خی۔ د گړے اجازت دورکړی۔

جناب سپیکر، دا ټول Options که هغے بورډ کښ تاسو کیږدئ خو چه تاریخ پکښ فوراً کیږدئ، تاریخ پکښ زر تر زره کیږدئ ---

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! ملونه د دوئ پابند کړی چه آتهٔ سو پچهتر به ما ته نه لیکی، ما ته به په زور نرخ باندے چه گیاره سو دے، زه به هله دے ته تیار یم گنی زه به سبا نه پس په دے باندے .... نه نه جی، رولز دا دی چه بالکل یو زبردسته دغه ده۔ زما پچیس لاکه روپئ د ورځے تاوان کیږی، پچیس لاکه روپئ جی Daily د زمیندار تاوان کیږی گنی کوم یو سړے چه ما سره حساب کوی، راځئ چه کینو، پچیس لاکه روپئ ورځ، نو چه ته ما لس ورځے لیټ کړے نو دوه نیم کروړه روپئ نقصان خو دِ ما له راکړو۔

جناب سپیکر، غفور خان! Date لږ زر تر زره مقرر کړئ جی۔

Haji Bahadar Khan, MPA from Dir, to please move his 'Call Attention Notice' No. 679.

توجہ دلاؤ نوٹس

حاجی بہادر خان، شکریہ، سپیکر صاحب۔ جناب سپیکر صاحب! روزنامہ "پاکستان" کے 23 اگست 1998 کے شمارے میں ایک خبر کے مطابق ضلع دیر میں لاکھوں روپے مالیت کی گندم کے تخم کے ناقص ہونے کا انکشاف ہوا ہے جس کے مطابق گندم کا تخم غیر

معیاری اور ناقص ہے۔ گندم کی اچھی پیداوار تو درکنار ایک دانہ بھی نہیں اگ سکتا، جس کی تصدیق موقع پر موجود بعض زرعی ماہرین نے بھی کی ہے۔ جناب سپیکر، اس مسئلے کو کمیٹی کے حوالے کیا جائے تاکہ زرعی تحقیاتی ادارے کی طرف سے فراہم کردہ ناقص گندم کی تحقیقات کرائی جاسکے۔

جناب سپیکر صاحب! د 23 اکتوبر 1998 په "روزنامه پاکستان" کښے ئے سرخي ورکړے ده چه "ضلع دیر میں لاکھوں روپے مالیت کی گندم تخم میں نقص کا انکشاف" دا جي د دے اخبار سرخي ده جي او دا بالکل دے اخبار والا ټهیک ورکړی دی۔ سپیکر صاحب! ما پخپله باندے زمیندار لیږلے دے، اول خو تخم نه ملاویدو چه کله تخم ملاو شو، بختور نامه غالباً د تخم ده، نو هغه زمیندار ما ته اوونیل چه هغه دومره گنده او دومره خراب شوی دی، سپږو لوټ کړی دی چه هغه یو دانه به هم نه خیژی، هغه ئے بیرته یوړل۔ درے څلور چکرے ئے اولگولے زما زمیندار۔ بیا یو سړے وو چه په بازار کښے ئے د بختور هغه بورئ گرخوله، ما اوونیل چه په دے څه کوے؟ هغه ونیل چه دا رانه غوښتے ده زراعت والو چه دا بیرته مونږه له راوړه، مونږه به ئے درنه په دوه سوه روپئ واخلو۔ د دے مطلب دا وو چه په دے کښې نور تخم اچوو او هم په دغه نوم ئے خرڅه وَو۔ نو زما ستاسو په وساطت باندے دا Request دے چه دا کمیټئ ته حواله کړئ چه د دے پته اولگی۔ باقاعده په دے کښے زرعی ماهرینو معلومات کړی دی د هغے باوجود دا غلط راغلی دی او زمونږ په علاقه کښے خو زه به اووایم چه په ضلع دیر کښے هډو یو دانه د دغه تخم نه ده ختلے۔ چه چا اوړے دے نو بیرته مونږه هغه تخم مو کړلے دے۔ نو دا د کمیټئ ته حواله کړی چه کم از

کم د دے پته اولګی چه داسے ولے دهکوسله شوے ده۔

جناب سپیکر، زما خیال دے تاسو ته خو به په دے څه اعتراض نه وی، کمیټی ته د لاړشی چه پته ئے اولګی چه ولے غلط شے ئے تقسیم کړے دے؟

حاجی ثناء اللہ خان میاں خیل (وزیر زراعت)، جناب سپیکر! اس میں اعتراض والی کوئی بات نہیں ہے تاہم میں ایوان کو بتانا چاہتا ہوں کہ اس سلسلے میں جب یہ خبر شائع ہوئی، انہوں نے "پاکستان" کا حوالہ دیا لیکن دوسرے اخبارات، روزنامہ "خبریں" نے بھی اس کو Take up کیا تھا اور جب میرے نوٹس میں یہ بات آئی تو میں نے اپنی Preliminary تحقیقات کیں۔اور۔اس کے نتیجے میں۔میں نے Director Seeds Procurement جو اے ڈے اے کے تھے، کو فوری طور پرسروس سے برطرف کر دیا ہے۔ (تالیاں) اور ساتھ ہی وہاں پر جو متعلقہ ضلعی افسر ہے، ڈی۔ایس۔او مردان، اس کے خلاف تحقیقاتی کمیٹی بھیجی ہوئی ہے اور تحقیقات ہو رہی ہیں اور انشاء اللہ بہت جلد میں ایوان کو ان تحقیقات کے بارے میں بھی رپورٹ پیش کردونگا اور میں ان کو یقین دلانا چاہتا ہوں کہ ان معاملات میں جو بھی At fault ہوا، کیونکہ اس میں کوئی شک نہیں ہے کہ اس خبر میں یقیناً صداقت تھی اور اس میں جو بھی ملوث پایا گیا، وہ سزا سے بچ نہیں سکے گا (تالیاں) اور انشاء اللہ اس کو قرار واقعی سزا دی جائے گی۔ میں سمجھتا ہوں کہ یہ ایگریکلچرل اے ڈی اے کی تاریخ کا ایک واقعہ ہے کہ ایک اٹھارہ گریڈ کے آفسر کو اس کی پاداش میں سروس سے نکال دیا گیا ہے۔ (تالیاں)

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! یو منت، په دے زه خبره کوم۔ مونږه د دریو کسانو کمیټی لاړه فیصل آباد ته او اسلام آباد ته، دا افتخار خان، غفور جدون خو پاڅیدو، نوے هزار بورئ پروسکال تخم مونږ له پنخاب نه راغلے دے او هغوی اووئیل چه دا مونږه د خوراک غنم درکړی

وو- په هغے باندے مونږه ډیر اعتراضونه اوکړل او زمونږه د صوبے خلق نے تباهئ سره مخامخ کړل- د خوراک غنم ئے په نو سو بیس روپے راکړل او دوئ په گیاره سو روپے دلته هغه غنم خرڅ کړل چه هغے نه زمیندارو ته یو ډیر لوئے نقصان اوشو- زه د وزیر زراعت په خدمت کښے دا عرض کوم چه تحقیقات خو د هغے شوی دی- دا اے-ډی-اے باندے چه چیک اونه ساتئ نو د دے صوبے زمنیدار به تباه کیږی او تباه به وی-

حاجی بهادر خان: ما جی یو عرض کوؤ- هسے دا مے غرض وو سر، معلومات له دا ټول، زما په خیال چه څومره ممبران دی او څوک زمیندار دی، هغوی ته دا پته شته چه دا تخم غلط راغلے دے، نو زمونږه ئے خو هلته کښی زمکے شاړے کړلے سر- مونږ خو ډیر مخکښی کړلی دی او چه کوم نه دی راختلی، هغه خو تباه و برباد شو، زمکے ئے شاړے پاتے شوے- زمونږه هغه غریزے-او-یخے علاقے-دی، هغه مخکښے کړلے کیږی خو زه منسټر صاحب ته دا درخواست کوم چه دا دِ کمیټئ ته حواله کړی چه د دغه تاوان مونږه د دغے نه واخلو، ځکه چه دا تاوان به مونږه له څوک راکوی؟ دوئ ولے خلقو له غلط تخم ورکوُو؟ که نه وو ورسره، وائیلی به ئے وے، مونږه به خپل کړلی وے- نو د دے زه دوئ ته درخواست کومه ستاسو په وساطت چه دا د کمیټئ ته لاړ شی چه مونږ ترے دا تاوان واخلو-

وزیر زراعت، جناب سپیکر! میں سمجھتا ہوں کہ جونہی یہ چیز واضح ہوئی، کوئی زمیندار بھی کیڑا لگا بیج خریدنے کیلئے تیار نہیں ہوتا، تو اسلئے اسی دن جب یہ خبر آئی، اس ناقص بیج کو یا جس میں Infestation ہوئی تھی، فوری طور پر روک دیا گیا اور زمینداروں کو جو بیج مہیا کیا گیا ہے، وہ بالکل Guaranteed ہے اور میں سمجھتا ہوں کہ اگر میں یہ کہوں کہ

بالکل ایک بوری تک بھی نہیں گئی ہوگی تو شاید یہ غلط ہو لیکن ہم نے کوشش کی ہے اور Infested بیج کو واپس سٹور کرکے اس پر تحقیقات کیلئے کہہ دیا گیا اور اس کے Replacement میں Authenticated بیج زمینداروں کو فراہم کیا گیا ہے۔

حاجی عبدالرحمان خان ، جناب سپیکر صاحب! زه یو عرض کوم، زه د ایګریکلچر کمیټۍ ممبر یم، زه د دے وزیر صاحب سره دا شرط لګوم چه کوم تخم راغلے دے، انقلاب تخم راغلے دے، هغه ناقصه دے او په دے صوبه کښے کامیاب نه دے، د مرض جالا ده۔ تاسو ګورئ جی -----

جناب سپیکر ، زما خیال دے په دے باندے اعتراض مه کوئ، لاړ د شی کمیټۍ ته -----

حاجی عبدالرحمان خان ، تاسو ئے کمیټۍ ته واستوئ، مونږه زمیندار خو د دوئ د لاسه غرق پرق شو، د تخمونو د لاسه -----

جناب سپیکر ، لاړ د شی کمیټۍ ته، ریفر ئے کړئ، هیڅ فرق نشته۔ هلته به Thrash out شی۔ چه که څه نه وی نو تاسو خو خپله کارګزاری ټهیک اوښودله چه یو کس مو ډسمس کړو، د نورو برخلاف تاسو خپله انکوائری کوئ، نو دا به هلته په کمیټۍ کښې Submit کړئ کنه۔ څه فرق نه پریوځی۔

وزیر زراعت ، سر! میں نے پہلے بھی کہا ہے کہ اس میں کوئی ایسی اعتراض والی بات بھی نہیں ہے کہ خدانخواستہ میں اس چیز میں کسی طریقے سے ملوث ہوں اور میں اس کو Defend کرنا چاہتا ہوں۔ یہ یقیناً پچھلے سال کی بات کر رہے ہیں جب بیج کی Shortage آئی تھی حالانکہ اے ڈی اے کے پاس جو بیج فراہم کرنے کیلئے آیا ہے، اس کا جو Component ہے، وہ بہت تھوڑا ہے کیونکہ اس وقت ایگریکلچرل سیکٹر میں جو پرائیوٹ کمپنیاں ہیں، وہ بھی سپلائی کر رہی ہیں اور اے ڈی اے بھی اس کے ساتھ

ساتھ Parallel کام کر رہا ہے ایک Autonomous body کی حیثیت سے
Competition میں Commercial basis پر -----

جناب سپیکر، ثناء اللہ خان! بات یہ نہیں ہے۔ بات صرف یہ ہے کہ آپ نے جو جواب دیئے ہیں Perfectly تو آپ نے اپنے فرائض منصبی پوری کئے ہیں لیکن Still the Honourable Members insist کہ اگر یہ کمیٹی میں چلا جائے ورنہ کمیٹی تو یہ Suo moto بھی لے سکتی ہے۔ تو Why do not you say کہ مجھے کوئی اعتراض نہیں ہے؟ What should be the objection on your side? ٹھیک ہے ' یہ سرسری باتیں جو ہیں -----

وزیر زراعت، سر! میں کیا کہوں کہ مجھے اعتراض ہے؟ میں نے تو یہی کہا ہے کہ مجھے اس پر اعتراض نہیں ہے کہ اگر ایوان -----

جناب سپیکر، اعتراض نہیں ہے، بس ٹھیک ہے معاملہ ختم ہو جائے گا۔ ٹھیک ہے جی۔

Is it the desire of the House that the Call Attention Notice No. 679, moved by Haji Bahadur Khan, MPA, from Dir, may be referred to the Standing Committee on Agriculture. Those who are in favour of it, may say 'Aye' and those against it, may say ' No'.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The Call Attention Notice is referred to the Standing Committee on Agriculture.

جناب بہادر خان، سر! زہ ستاسو او د منسٹر صاحب ډیر مشکور یم۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! دا زما واله تحریک التواء وه، تاسو ما ته په تیبل ایښے وه جی خو هغه خو رانغله۔ جناب سپیکر صاحب!

زما یو ایډجرنمنټ موشن وو، تاسو زما په ټیبل ایښے دے خو هغه ختم شو۔
جناب سپیکر، دوئ خو زما خیال دے نن صرف یو ایډجرنمنټ موشن ایښودے دے، Only one او Sorry اکرم خان، هغے کښے لږ یو شے راغلے وو چه د آفس دا خیال وو چه چونکه دا د عبدالرحمان خان مسئله ډیره اهمه وه نو دا به یا د Admission د پاره ځی نو هم به ستاسو پاتے کیږی او یا به دا دومره ټائم اخلی۔ چه۔ نور۔ ممبران۔ به۔ هم۔دغه ۔کیږی ۔۔ نو I think this is misunderstanding because of that, otherwise په ۔دغه ۔کښں ۔مونږه ۔سره نشته دے۔

حاجی محمد عدیل، دا جی تاسو کال اټینشن کښں هم اغستے شئ۔
جناب سپیکر، هغه شته نه ما سره، خو پروت هم نه دے۔ نن مو ایښودے نه دے۔ که د هغے مونږه Conversion اوکړو حاجی صاحب، Then there will be another problem. اوس پینځه مونږه Already اخستی دی، شپږم پکښں بیا لږ دغه به وی۔ خیر دے، وا به نے خلق بل وخت کښے۔ یاد نے کړئ نو مونږه به نے Immediately بیا بل وخت واخلو ۔ Honourable Zareen Gul Khan, MPA, to please move his Call Attention Notice No. 691.

جناب زرین گل، محترم سپیکر صاحب! ډیره مننه۔ "اسمبلی کی کارروائی روک کر اس اہم مسئلے کی طرف توجہ مبذول کرائی جائے کہ کالا ڈھاکہ کے زیادہ تر پرائمری سکولوں میں اساتذہ کیلئے کرسیاں اور طلباء کیلئے ٹاٹ دستیاب نہیں ہیں، لہٰذا مہربانی کرکے کالا ڈھاکہ کے تمام پرائمری سکولوں کیلئے فرنیچر، ٹاٹ اور بلیک بورڈ فراہم کئے جائیں"۔

محترم سپیکر صاحب! کالا ډهاکه کښں تقریباً 132 پرائمری سکولونه

دی او په هغه 132 پرائمری سکولونو کښې صرف په 28 پرائمری سکولونو کښې ټاټونه او Teaching kits شته۔ 18 سکولونه داسې دی چه یوه یوه کرسئ ده پکښې او زیات تر زنانه سکولونه چه دی، هغه بالکل د سامان نه خالی دی۔ زه ستاسو په وساطت منسټر صاحب ته دا خواست کوم چه د سامان رسائی دیقینی اوګرځوی۔

جناب سپیکر، آنریبل منسٹر، پلیز۔

میاں گل اسفندیار امیر زیب (وزیر تعلیم)، جناب سپیکر صاحب! دا واقعی ډیره تشویشناکه خبره ده چه دا کومه خبره دوئ اوکړه نو دغه شان حال په ثابت صوبه سرحد کښ دے۔ په 98-1997ء کښ فرنیچر او ټاټ د پاره بالکل د سره پیسے مختص شوے نه وے او د هغے نه مخکښې چه کله مختص شوے وے نو هغه په صحیح طریقے باندے دے پرائمری سکولونو ته نه وے رسیدلے خکه چه There are about 22700 primary schools in the whole of the Province نو هغه د استاذانو په ذریعه دا Purchases شوی وو نو په صحیح طریقه باندے دے سکولونو ته دا ټاټس او فرنیچر آئتمز نه وئ رسیدلے۔ اوس زمونږه SAF 2 لاندے پروګرام دے پرائمری ایجوکیشن پروګرام کښ چه 129 ملین یو کال او 129 ملین د بل کال د دے پرائمری سکولونو د پاره مختص شوی دی۔ یوے یوے کمرے باندے 1500 روپے د کلاس روم Consumable او 1500 روپے د کلاس روم د Repair د پاره مختص شوی دی۔ نو په هغے کښ مونږه ډیر Ellaborate exercise کړے دے چه هغه به په داسے طریقے باندے خرچ کیږی We are going to make it sure that the consumable items reach the primary schools. په بل۔طرف۔باندے۔چه د

فرنیچر، د کرسو او د ټاټونو خبره ده نو سخکال تقریباً څه اووه کروړه روپئ د فرنیچر او د ټاټونو د پاره په پرائمری لیول باندے مختص شوی دی او فنانس ډیپارټمنټ مونږه له Assurance هم راکړے دے چه باقاعده نه صرف دا به Allocation وی خو د دے به Disbursal هم کیږی- انشاء اللّه چه څنګه دا Disbursement اوشی نو دا ټاټونه او کرسئ به هم په دے طریقه باندے پرائمری سکولونو ته شروع شی- زه حاجی زرین ګل صاحب ته یقین دهانی کوم چه په دے مسئله کښے به چه کوم Far flunged areas دی لکه کالا ډهاکه او نور داسے Backward areas وی نو هغے ته به Priority ورکوو-

Mr. Speaker: Honourable Muhammad Shuaib Khan, MPA, to please move his Call Attention Notice No. 698.

(Applause)

جناب محمد شعیب خان: شکریہ- جناب سپیکر صاحب! میں آپ کی وساطت سے صوبائی حکومت کی توجہ ملاکنڈ ایجنسی میں اپنے حلقے کے ایک اہم قومی مسئلے کی طرف دلانا چاہتا ہوں کہ لنڈاکے پرائیویٹ چینل سے تقریباً بارہ ہزار ایکڑ زمین سیراب ہوتی ہے- اس چینل کے اوپر کئی پن چکیاں بھی ہیں- اس کے علاوہ ایک لفٹ ایریگیشن سکیم الہ ڈھنڈ ڈھیری بھی ہے- اس چینل کو دریائے سوات سے پانی مہیا کیا جاتا ہے مگر جب دریائے سوات میں پانی کم ہو جاتا ہے تو اس چینل میں پانی بالکل نہیں آتا جس کی وجہ سے تمام علاقہ پانی سے محروم ہو جاتا ہے اور عوام پانی کی ایک ایک بوند کیلئے ترستے ہیں لہٰذا استدعا کی جاتی ہے کہ دریائے سوات پر پانی موڑنے کیلئے اس کو نیشنل ڈرینج پروگرام میں شامل کیا جائے"۔

جناب سپیکر صاحب! دا لنډاکے پرائیویټ چینل تقریباً باره ایکړ

زمکه Irrigate کوی او په دے چینل باندے بے شماره ژرندے هم چلیږی او د دے نه علاوه یو لفټ ایریګیشن سکیم اله ډهنډ ډهیری هم دے۔ دے چینل ته د دریائے سوات نه اوبه راځی بلکه دے چینل ته د دریائے سوات نه اوبه ورکوی، کله چه په دریائے سوات کښے اوبه کمے شی نو د دے چینل نه اوبه بالکل بندے شی۔ د دے سره ټوله علاقه بیا د اوبو نه محرومه پاتے شی۔ جناب سپیکر صاحب! تاسو سوات ته چه کله ځئ، دے لنډاکی سره جوخته یوه داسے غټه وله تلے ده او ما چه دا کوم عرض اوکړو، دا چونکه زما په حلقه کښې ده او بیا خدائے پاک د عبدالکمال خان (سابقه ایم پی اے) اوبښی، دا چونکه د تهانے سره تعلق ساتی نو د دغے (سابق) ایم پی اے عبدالکمال خان، خدائے د اوبښی، هم پرے خپل وس کړے وو او لعل خان، غنی محمد، دے ټولو کړے وو پرے خو چونکه د فنډ داسے حال دے او مونږه که هغے ته هر څومره فنډ ورکړو خو په دے باندے ډیرے پیسے لګی۔ نو لهذا زما ستاسو په وساطت باندے وزیر صاحب ته دا خواست دے چه که دوئ مهربانی اوکړی چه په دے راتلونکی اے ډی پی کښے دا په نیشنل ډرینج پروګرام کښے شامل کړی نو زما په خپل خیال کښے جی دا مسئله به حل شی۔

<u>حاجی محمد یوسف خان (وزیر برائے آبنوشی)</u>. جناب سپیکر! د محترم ممبر صاحب دا مسئله واقعی ډیره اهمه ده او دوئ چه کوم د دے تفصیل بیان کړو نو د دے په خپل ځائے باندے یو افادیت دے او ضرورت دے او دا کوشش به کوو چه مخکښے ځل -----

<u>جناب محمد طارق خان سواتی</u>. پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ یہ اپنی سیٹ پر آئیں کم از کم منسٹر صاحب---

جناب سپیکر، خپل سیټ ته لاړ شئ۔

وزیر برائے آبنوشی، کوشش به کوو جی چه انشاء الله تعالیٰ د دوئ دا مسئله خدائے حل کړی او ځو پورے د تعاون تعلق دے نو هغه به ورسره پورا پورا کوو او د فنډ خبره ده نو زمونږه به دا کوشش وی چه دا مسئله حل شی۔

جناب محمد شعیب خان، زما جی دا مطلب دے چه فنډ خو دا نه شی کولے۔ دے باندے ډیرے زیاتے پیسے لګی نو زما صرف دا ګزارش دے چه په راتلونکی نیشنل ډرینج پروګرام کښے دا سکیم شامل کړی نو زما په خپل خیال دا مسئله به حل شی۔

وزیر تعلیم، جناب سپیکر! که اجازت وی، دا نیشنل ډرینج پروګرام چه دے، دا د بهر ملک د امداد په ذریعه یو پروګرام دے او د هغے باقاعده اوس سروے روانه ده او زمونږه به کوشش وی چه داسے ټول پروګرامونه نه صرف دا خو دریائے سوات دا ټول په نیشنل ډرینج پروګرام کښے شامل شی۔

جناب محمد شعیب خان، مهربانی۔ اوس سپیکر صاحب، ستاسو هم ډیره مهربانی او د وزیر صاحب او حاجی صاحب، ستاسو خو مهربانی، مهربانی ده چه تاسو خو زمونږه مشر وزیر صاحب یئ۔ ډیره ډیره مهربانی۔

Mr. Speaker: Mr. Akram Khan Durrani, MPA, to please move his Call Attention Notice No. 678.

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب، شکریہ۔ "جناب سپیکر صاحب! گزشتہ دنوں پرل کانٹی ننٹل پشاور میں ایک تقریب میں زہر خوردنی کی ایک واردات ہوئی ہے جس کے نتیجے میں سینکڑوں لوگ بیمار ہوئے اور اخبارات میں بھی یہ خبر شائع ہوئی ہے کہ پتہ نہیں کہ حکومت نے ہوٹل مینجمنٹ کے خلاف ایف آئی آر درج کرائی ہے یا ہوٹل کا

لائسنس معطل کیا ہے یا نہیں اور آیا اس کی ذمہ داری پراونشل گورنمنٹ پرنہیں آتی؟ اس پر بحث کی اجازت دی جائے"۔

جناب سپیکر صاحب! دا د اخبار کټنګ ورسره دے۔ په انټرکانټ هوټل کښې یو پروګرام وو او یو پلار وو چه د هغه دا کوشش وو چه زما د خوئ واده دے او زه د هغه خوئ د واده په خوشحالئ کښې هلته خپل دوستان عزیزان او خلق راولم او ټولو له روټئ ورکړو۔ د هغے نتیجه دا راوته چه د هغے روټئ نه د بے عزتئ خبره جوړه شوه۔ چه دے کس څومره خلق په هغے کښې مدعو کړے وو او څومره میلمانه ورته راغلی وی، نو دے اخبار لیکلی دی چه هغه ټول هسپتالونو ته لاړل او هغه کس د دعوت نه یو مسئله غوندے جوړه شوله۔ چه د کوم کور خوشحالی وه نو هغه کور ټول پخپله په هسپتال کښې وو او ورسره چه څومره خلق وو، نو هغه هم ټول په هسپتالونو کښې دی۔ که دلته مونږه اوګورو مجسټریټ صاحب راوځی او یو د چائے په دوکان باندے چهاپه اوهی چه ستا پیالئ ګنده دی، تاله مے پرچه درکړه۔ هلته یو غریب سړے چه په روډ باندے ناست خان له څه روزګار کوی نو هغه ته پرچه ورکړی چه تا نرخنامه نه ده لګولے، تا دا شے کړے دے۔ په دے ملک کښې هغه قانون او انصاف هر وخت په غریب سړی باندے ازمائیلے کیږی او د قانون هغه ټول زور چه کوم دے، هغه دا غټ غټ خلق چه هوټلونه ئے دی، غټے غټے کارخانے ئے دی او نور د هغوی داسے Source وی، چه هغه څوک قانون لاګو کوی نو هغه خلق د هغوی تابعداری کوی۔ هغه زه تاسو ته نه شم وئیلے چه اخبار څومره شکلے په چهاپ باندے لیکلی دی خو زما خپل ګزارش دا دے چه خاص کر

دغه خلق یا ستاسو غوندے زیات خلق یا نور داسے خلق به خی د دے د پاره چه هلته به زمونږه خوراک صفا وی او مونږ ته به سهولت وی، خما میلمه به په قدر باندے وی نو الټا د هغه بے قدری اوشی او هغه د مرگ بستر ته اورسی۔ زما جی دا گزارش دے چه دا تاسو ستینډنگ کمیټئ ته حواله کړے چه مکمل د هغے چهان بین اوشی او که واقعی دوئ هم داسے کوی نو بیا پکار هم نه دی چه هغه ټول قوانین په غریبو خلقو باندے Apply کړی۔

<u>جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)</u>، سپیکر صاحب! میں اس سلسلے میں ایک عرض کرنا چاہتا ہوں ' First of all جی Marriage party یا Marriages میں ایکسٹرا خرچ کرنا Illegal ہے ' اگر انہوں نے جا کر ادھر بہت سارے لوگوں کو کھانا کھلایا بھی ہے Marriage کے سلسلے میں ' تو یہ ایک آرڈیننس آیا ہوا ہے ' اس کی خلاف ورزی ہے۔ Secondly جب اخبار میں یہ چیز آئی تو میں نے خود اپنے ذریعے سے پتہ کیا ہے اور شادیوں میں آپ کو پتہ ہے کہ یہاں تو شادیاں ایسی ہوتی ہیں کہ تین تین ' چار چار دن لگی ہوتی ہیں ' مختلف جگہوں سے کھانے آتے ہیں ' مختلف لوگ آتے جاتے ہیں ' تو یہ کوئی Confirm نہیں ہے کہ Food poisoning جو ہوئی ہے وہ P C کے کچن سے ہوئی ہے یا کہیں اور سے ہوئی ہے۔ And secondly جی آپ ریکارڈ دیکھ لیں ' P C کے کچن کو Specially when I was looking after the Industries ministry وہ Weight and measure والوں نے ایک دفعہ نہیں ' کئی دفعہ جا کر چیک کیا ہے ' مختلف ڈیپارٹمنٹ کی کتنی ٹیمز گئی ہیں اور انہوں چیک کیا ہے اور کبھی بھی کسی قسم کی کوئی Complaint نہیں آئی۔ ایک ادارہ جو ایک سٹی میں ایک اچھی Facility نہ صرف پشاور بلکہ پورے صوبے کے لوگوں کو Provide کر رہا ہے ' کم از کم ہمیں اتنی چھوٹی چھوٹی چیزوں کے ساتھ ان کو Discourage نہیں کرنا چاہئے ' We should

be encouraging them اگر واقعی انکا کوئی قصور ہے تب تو کوئی بات ہے جی لیکن
This is ابھی کسی کا پیٹ خراب ہو جائے اور کہے کہ جی پورے P C کو سیل کر دو
not a

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ. میاں صاحب، زہ تاسو نه مخکښے پاځیدلے ووم۔

جناب سپیکر. هسے زہ ستاسو په نوټس کښې راولم چه دا کال اټینشن نوټس دے کوری، ټهیک شوه، ما چه څه اوونیل نو په هغے باندے به تاسو ډیره موده پس پوهیږئ۔ تاسو خپل یو شے په دماغ کښے نیولے وی، بل څه ته مو خیال نه وی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! یہ جو جوائنٹ کال اٹینشن نوٹس ہے، یہ اصل میں ایڈجرمنٹ موشن تھا جو آپ نے مہربانی کرکے کال اٹینشن میں تبدیل کیا ہے۔ میرے خیال میں جو Signatories ہیں، اگر وہ بات کرنا چاہتے ہیں تو اس میں کیا حرج ہے؟

جناب سپیکر. نہیں، اس میں Signatories تو تمام نہیں ہیں۔

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ. دے کښے خو ما مخکښے ورکړے وو۔

جناب سپیکر. کوم دے؟ دلته خو چرته نشته دے۔

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ. سټینډنګ کمیټئ ته ورکړے دے دا ډیر مخکښے ---

جناب پیر محمد خان (وزیر مال)، سپیکر صاحب! عدیل صاحب ته څنګه پته اولګیده چه دا فلانی دستخط کړے دے او فلانی ---

جناب سپیکر. نه دلته خو صرف ----

حاجی محمد عدیل، میں تو آپ کو بھی مشورہ دیتا ہوں۔ آئینی مشورہ ہے تو آپ بھی مجھ

سے پوچھیں، میں آپ کو بھی دیتا ہوں لیکن مجھے یہ سمجھ نہیں آ رہی ہے جناب سپیکر، کہ یہ ہیلتھ کا معاملہ ہے یا انڈسٹری کا معاملہ ہے کیونکہ میرے خیال میں ہیلتھ منسٹر تو بیٹھے ہوئے ہیں۔

<u>وزیر بلدیات</u>، سپیکر صاحب! میں عرض کر رہا ہوں کہ When I was looking after Industry, تو weights and measures والے، They are authorised to go and check, میرے خیال میں تین، چار دفعہ تو وہ چیک کرنے گئے ہیں -----

<u>جناب سپیکر</u>، نہیں، یہ اور مسئلہ ہے، آپ ذرا تشریف رکھیں جی۔

<u>وزیر بلدیات</u>، یہ۔ وہی۔ تو ۔کہہ رہے ہیں ۔کیونکہ ۔چیک ۔کرنا۔ تو ۔Weights and Measures -----

<u>جناب سپیکر</u>، اس پر صرف اکرم خان صاحب کی دستخط ہیں، کسی اور کے دستخط اس پر نہیں ہیں۔ There is no signature of -----

<u>وزیر مال</u>، سپیکر صاحب! دا خو بدل شوے دے۔ عدیل صاحب چه لیکلے وو، هغه په ډیرو کسانو ئے لیکلے وو۔

<u>جناب اکرم خان درانی</u>، جناب سپیکر صاحب! دے کښ یوسف ایوب خان اووئیل جی نو په دے کښ ډهائی سو کسان بیماران شوی دی نو چرته د یو کورسرے به وی چه هغه ته نه څه شکایت شوے وی خو په دے کښ چه غومره خلق تلی دی نو زما خیال دے هغه ډهائی سو کسان -----

<u>وزیر برائے آبنوشی</u>، جناب سپیکر! دا ډیر اهم بحث شروع دے او طارق سواتی راغلے دے دلته، دا وزیر صاحب ډسټرب کیږی، دوئ ته اووینۍ چه خپل سیټ ته لاړ شی۔

<u>جناب اکرم خان درانی</u>، نو که چرته جی په دے خبره باندے اتفاق وی او د دے

مکمل تحقیقات اوشی نو په دے کښې گورنمنټ ته، دوئ ته څه تکلیف دے جی؟

<u>وزیر بلدیات</u>۔ سپیکر صاحب! اگر اسمبلی اب اس چیز کیلئے رہ گئی ہے کہ ہوٹلوں کے کچن کیلئے بھی ۔ہم ۔کمیٹی ۔میں۔ جائیں ۔ گے ۔جی۔ تو I think this is below everyone's dignity. کم از کم یہ چیزیں تو ہاؤس کمیٹی میں مت لے کر جائیں۔

<u>جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)</u>: یوه خبره مو کوله جی۔ گورئ جی چه چا ته څه تکلیف رسیدلے دے نو هغوی څه عدالت کښې Complaint کړے دے چه مونږ پرے بحث کوو؟ اخبار خو، یو سړے چه د هوټل والا د چا سره څه لږ بد اوکړی، هغه پسے په اخبار کښې اولیکی چه دا دا اوشو او د هغه د پاره دا ذاتیات، چه۔راځی۔ هغه مونږه راولو او دلته کښې Discuss کوو او ورسره چه تاسو چه څنګه حکم کوئ جی بیا په دے باندے پکار ده چه مونږ ټول تعمیل کوو۔ مونږ له دا اسمبلی یا د رولز تحت چلول غواړی یا د روایاتو، دا دوانړه مونږ گډ وډ کوو۔ چونکه زما په دے تجربه زیاته ده، مونږه په سوات کښې چه وو هغه زمونږ سټیټ ختم شو نو هغلته کښې د سټیټ د ختمیدو نه پس په مونږ باندے څلور پینځه قانونه وو۔ څنی کیسونه به ئے وئیل چه دا په رواج کښې اوچلوئ، څنی وئیل دا په شریعت کښې اوچلوئ، څنی وئیل دا په قانون کښې اوچلوئ، بیا پکښې د مارشل لاء دغه اووئیل، څه په دے مارشل لاء کښې اوچلوئ، نتیجه دا شوه چه زمونږه سوات دیر، چترال چه دی دا چه د ټولو نه مخکښې علاقے وے، دا نن سبا که تاسو د ټول پاکستان حالت اوگورئ، حالت د ټولو خراب دے خو که دا درے څانیونه پکښې اوگورئ، نو په ټول پاکستان کښې مثال ورکولے شئ چه

خراب دے۔ نو زما دا عرض دے چه دا اسمبلی یا د رواياتو چه کوم ته دوئ واني او روایات زمونږ څه داسے ښه هم نه دی پاتی شوی زما چه څومره خیال دے ځکه چه د چا حکومت به وو نو هغه به هغه اپوزیشن له نه فنډز ورکول او نه به ئے ورسره نوکرئ ورکولے، امتیازی سلوک به ئے کولو۔ چه د هغه بل حکومت به وو د هغه بل نه به ئے بدل اغستو، نو څه داسے فخر مونږ په خپلو رواياتو هم نه شو کولے چه مونږ وايو، داسے مونږه د انګریزانو مثال ورکوُو چه روایات ئے قائم کړی دی نو ښه به دا وی چه یا په، خو که نه ټول ملګری په دے خوشحاله دی چه په رواياتو ئے اوچلوو او بیا د دوئ په رواياتو چلوی او دا رولز ترے نه ختم کړئ جی۔ مهربانی جی۔

<u>میاں افتخار حسین</u>، جناب سپیکر صاحب! حکومت د طرف نه هم دوه درے کسانو خبرے اوکړے جی-----

<u>جناب سپیکر</u>، د منسټر صاحب دا دومره خبرے تاسو واوریدے او که مو واو نه ریدلے؟ ګورئ جی-----

<u>میاں افتخار حسین</u>، ستاسو په اجازت جی یو خبره-----

<u>جناب سپیکر</u>، شے دا دے، تاسو ته یو عرض اوکړمه میاں صاحب، د هغوی Request دا دے چه سټینډنګ کمیټئ ته د په حواله شی۔ اوس دوه لارے دی یا خو به ئے زه هاؤس ته Put کوم او یا که د سټینډنګ کمیټئ چیئرمین ئے پخپله اخلی نو ئے هم اخستے شی۔ نمبر دو خبره ئے دا ده که د سټینډنګ کمیټئ ممبران ریکوزیشن کوی په دے Purpose نو ئے هم کولے شی۔ نو دا اوس آپشن د دوئ د پاره دے۔ فتح محمد خان ډیرے صحیح خبرے کوی خو زه څه اوکړمه، اوس دا ورته نه وایمه چه دا خپل سیټ بدلوؤ، ته ما له هغه

خانے راکړه او زه تا له دا درکوم چه د دوئ په حساب باندے به پوهه شے۔

(قہقہہ)

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! میں مانتا ہوں، چلیں جیسے آپ Suo moto لیتے ہیں لیکن جس کی شادی ہوئی ہے، جس نے شادی میں غیر قانونی طور پر ڈھائی سو آدمیوں کو کھانا کھلایا ہے، قانون کے مطابق اس کے خلاف بھی فوجداری کارروائی ہونی چاہئے۔

(شور)

میاں افتخارحسین، پوائنٹ آف آرډر، سر۔ زه جی مخکښے یم۔ داسے ده جی چه د وزیر صاحب د طرف نه دویم، دریم خل دا خبره راځی یو چه د واده خلقو ته اجازت نشته نو Defence خو دوئ د هغے هوټل کوی چه کوم خانے اهتمام شوے دے۔ چه کوم خلق هغه Invite کړل، د هغه خو Defence کوی او د واده کړی مخالفت کوی۔ داسے خبره ده جی چه د دے ډاکټری رپورټ باقاعده راغلے دے۔ ډاکټرانو باقاعده وئیلی دی چه او، Food poison وو۔ د هغے نه پس بیا هغوی کورټ ته په دے کښ هم تلے دی۔ چه ته واتے کورټ ته لاړشئ نو پکار ده چه ----

Minister for Local Governement: Sir, how can we take it up in the Assembly when a thing is subjudice? I want the ruling on that, Sir. -------

میاں افتخارحسین، نه نه، جی۔ داسے ده چه دوئ د کورټ د هغه خبرے ذکر اوکړو، په هغے کښ جی دا خبره ده چه هغوی وائی داد کینټونمنټ ----

جناب سپیکر، تاسو که وایئ چه کورټ کښ دا شے دے نو بیا خو هیڅ، ----- Subjudice

میاں افتخارحسین، جی زہ دغے خبرے لہ چہ راشم -----

جناب سپیکر، خبرہ خپلہ کوئ او بیا دغہ نے کرئ-

میاں افتخارحسین، کورټ کنبے دا ټول کیس نہ دے جی کنہ، دا ټول کیس نہ دے۔ کومہ خبرہ چہ دوئ کوی، زہ هغے تہ اشارہ کوم جی کہ یو منټ ئے پریښودم نو خبرہ بہ کلیئر شی جی- د کینټونمنټ بورډ پہ علاقہ کنبے جی دا راځی، کومو ډاکټرانو چہ د دے نخښے اغستے دی او هغوی وائیلی دی چہ دا Food poisoned وو- هغوی چہ کورټ تہ پہ دے تلے دی چہ دا خلق زمونږہ دلتہ راتلے نہ شی او زمونږہ فوډ چیک کولے نہ شی- صرف پہ دے بنیاد هغوی دا نہ وائی چہ گنی دے کښ زهر نہ وو، نقصان نہ وو -----

جناب سپیکر، میاں صاحب! خبرہ واورئ، ما تاسو تہ دوہ درے Proposals درکړل- اوس تاسو پہ هغے باندے کہ هغوی څوک Suo moto اخلی هم او کہ تاسو پہ ریکوزیشن نے کوئ او کہ تاسو پہ ډویژن کوئ نو دا څہ عجیبہ خبرہ دہ -----

میاں افتخارحسین، ٹھیک شوہ جی، ارباب صاحب بہ ئے Suo moto واخلی-

جناب اکرم خان درانی، جی ارباب صاحب بہ ئے Suo moto واخلی، بس ٹھیک دہ جی-

جناب سپیکر، دے سرہ زمونږ څہ کار نشتہ جی-

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! مجھے یہ سمجھ نہیں آئی -----

وزیر تعلیم، دوئ وائی چہ ارباب صاحب بہ ئے Suo moto واخلی، نو هغہ خو بہ ارباب صاحب فیصلہ کوی جی-

جناب سپیکر، مطلب دا دے کہ نے اخلی نو Any time نے کولے شی کنہ۔ ھغه خو څه خبره نه ده۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! مجھے یہ سمجھ نہیں آئی کیونکہ وزیر موصوف تین دفعہ بات کر چکے ہیں اور جناب سپیکر، یہ پہلے بتائیں کہ انہیں کیا پرابلم ہے؟ اگر ڈھائی سو آدمیوں کو Food poisoning ہوئی ہے اور اخباروں میں خبریں بھی آئی ہیں اور ان کے فوٹو بھی آئے ہیں تو یہ کیوں Defend کر رہے ہیں؟ سوال یہ ہے کہ اس فائیو سٹار ہوٹل کو یہ کیوں Defend کر رہے ہیں؟-----

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! میں یہ سمجھتا ہوں اس آرگنائزیشن کے ساتھ، یہاں پہلے بھی مختلف ریزولیوشنز آ چکی ہیں، This is nothing to do with the people. یہ سب ممبرز ہمارے آنریبل بھائی ہیں، There is something personal going on, there is nothing else, Sir.

میاں افتخار حسین، دو سو پچاس کسان خو Personal نه شی کیدے جی، عجیبه خبره ده۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر صاحب! یہ ڈھائی سو آدمی جو بیمار ہوئے ہیں اور یہ ایک عجیب بات ہے کہ حکومت ان کی ہے اور یہ کہتے ہیں کہ شادی کے فنکشنز کیوں ہو رہے ہیں؟ تو روکیں ناں آپ۔ آپ تو ایڈمٹ کر رہے ہیں کہ شادی کا فنکشن ہوا تھا، آپ نے شادی آرڈیننس پر کیا ایکشن لیا ہے؟ ایک تو بات یہ ہے۔ دوسری بات یہ ہے کہ اگر تفصیل چاہتے ہیں تو بتایا جا سکتا ہے کہ کن کن کو دعوتیں آتی ہیں، یہ الگ بات ہے۔ جناب سپیکر! یہ اخباروں میں آپ نے بھی پڑھا ہوگا، ہم نے بھی پڑھا ہے، اب اگر ایک واقعہ ہوا ہے تو آپ کیوں روکتے ہیں کہ اس واقعہ کی تحقیقات نہ کی جائیں؟ یہ تو آپ کو خود کر لینی چاہئے تھیں۔

وزیر بلدیات۔ سپیکر صاحب! ایک چیز Subjudice ہو تو اس کو کیسے Take up کیا جا سکتا ہے؟

حاجی محمد عدیل۔ آپ بتائیں کہ Subjudice کس حوالے سے ہے؟ یہ بتائیں کہ کس عدالت میں کیس گیا ہے؟

وزیر بلدیات۔ وہ خود کہہ رہے ہیں، خود کہہ رہے ہیں۔

حاجی محمد عدیل۔ وہ اس مسئلے پر نہیں کہہ رہے ہیں۔ آپ بتائیں ناں ----

حاجی عبدالرحمان خان۔ پوائنټ آف آرډر، سپیکر صاحب۔ یو منټ د پاره، مونږه د پی سی او سټینډنګ کمیټۍ خوښه کړے وه، زه خو په سټینډنګ کمیټۍ کښے نه یمه خو فرید طوفان او زه ----

جناب سلیم خان۔ هغه جدا خبره ده۔

حاجی عبدالرحمان خان۔ هغه خبره خو جدا ده کنه حو دا خبره ختموو چه دا وخت بچت شی۔ هغه کمیټۍ ته دے، طوفان او زه به ورله دا خبره حل کړو۔ طوفان زمونږه مشر وو، ستاسو د پارټۍ میاں صاحب، هغه چه اوزګارنه دے نو تاسو طوفان ته اووایئ، زه ورسره یمه، نو دا به انشاء اللّٰه ښه په خوش اسلوبئ سره حل شی او په دے کښے یو سیاسی غرض دے، هغے باندے مونږه هم پوهه یو او دوئ هم پوهه دی۔ (مداخلت)

جناب سپیکر صاحب! په پوائنټ آف آرډر ولاړ یم، یو منټ، زما یو ډیر معصوم او ضروری قرارداد دے او هغه قرارداد نه جی ----

جناب سپیکر، وخت چه برابر شی نو پاځم به۔

حاجی عبدالرحمان خان۔ نه جی، هغه زما قرارداد، رول ورته Suspend کړئ او دا یو قرارداد پیش کومه۔ دا ماحول به هم ښه شی او هغه زما قرارداد به

پیش شی او نور قراردادونه به هم پیش شی- جناب! ما له اجازت راکړئ چه زه دا قرارداد پیش کړم- رول 240 لاندے دا -----

جناب سپیکر: جی لږ صبر اوکړئ لږ صبر اوکړئ-

حاجی عبدالرحمان خان: ښه جی-

جناب سپیکر ، هسے زما خیال دے To keep the whole atmosphere intact, چه څنګه مخکښے نه پاتے شوے ده او څنګه ښه ماحول کښ دا ټوله اسمبلی اوشوه، (حاجی صاحب، پلیز-) چه څومره دا ټول وخت زمونږه، اوس خو داسے ښکاری چه لږے ورځے به وی ولے چه روژه هم راروانه ده نو چه څنګه ښه ماحول کښ چلیدلے یو نو We should not ask for any division, we should not ask for anything او Best course دا دے که د چا دغه وی نو چونکه تاسو ته رولز هم معلوم دی، طریقه کارهم درته معلوم دے او خاصکر زمونږه ډپټی سپیکر صاحب خو ماشاء اللہ په رولز باندے ښه ماهر دے، ښه عبور ئے دے نو Best course به دا وی که تاسو خامخا دغه کوئ نو ګورنمنټ په داسے څیزونو کښ، په دغه کښ مه Put کوئ، ستاسو سره دغه شته بلکه دا هم د خبرو نه پته اولګیده چه چیئرمین چه کوم دے نو هغه هم یو قسم زه به دا اووایمه چه اپوزیشن سره تعلق لری یعنی Government is not even Chairman د هغوی به پکښ خپل Representation وی، ستاسو به پکښ خپل، نو په هغه طریقه کارکه لاړ شئ نو That would be the best course. -----

ایک معزز رکن، ګورنمنټ خو هم -----

جناب سپیکر ، نه جی ، Opposition is their right, opposition is your

پہ هغے کښے گورہ لڑ بعضے بعضے right, some matters may be such خیزونہ راشی، گورنمنټ وائی مونږ درسرہ یو، بعضے خیزونہ داسے راشی چہ هغے کښں تاسو وایئ چہ مونږ گورنمنټ سرہ یو۔ خو خو خلہ داسے شوے دی چہ د گورنمنټ، اپوزیشن شکریہ ادا کړے دہ چہ یرہ مونږہ نے سپورټ کړے یو او گورنمنټ ستاسو شکریہ ادا کړے دہ نو داسے پہ ښہ طریقہ باندے خبرہ لاړہ شئ That will be I think personally, چہ صحیح بہ وی او لړ فتح محمد خان نہ بہ زہ خلاص شمہ چہ د رولز دغہ بہ هم اوشی کنہ حالانکہ هغہ رولز خو سر اوخوړو او پہ کال اتینشن باندے اتیا کسانو خبرے اوکړے او بیا دومرہ هم څوک نہ وائی او پہ هغے ټکے هم نہ وائی چہ زہ پہ بل څہ پاڅمہ، څہ بلہ بہانہ سرے جوړہ کړی، زوروړو نو هغہ بلہ بہانہ هم نہ کوی او بس گرز پرے ور وهی، اودریږی او پرے لگیا وی نو داشے دے۔ زما خیال دے چہ بہترہ بہ دا وی، دغہ بہ نہ درکوم۔

<u>جناب محمد افتخار خان مہمند</u>، زہ افسوس کومہ جی -----

<u>جناب سپیکر</u>، افتخار مہمند خو بغیر د علت نہ کار نشتہ، رو غونتے څہ خبرہ پکښں اوکړی جی، پوهہ شوئ جی۔

<u>حاجی عبدالرحمان خان</u>، جناب سپیکر! دا د علت ټکے ترے نہ Expunge کړئ، علت څہ ښہ ټکے نہ دے۔ (قہقہہ) دا پہ تاریخ کښں راخی، دا ترے نہ Expunge شی۔ دا خو زمونږ ډیر ښہ گران رورد دے۔ (قہقہے)

<u>Mr. Speaker</u>: Honourable Haji Muhammad Adeel Khan, MPA, to please move his 'Call Attention Notice No. 707.

<u>حاجی محمد عدیل</u>، جناب سپیکر! شکر ہے کہ اس سیشن میں پہلی مرتبہ موقع ملا ہے۔

(قہقہے) میں نے اس توجہ دلاؤ نوٹس کو شامل ایجنڈا کرنے کیلئے درخواست کی تھی اور آپ نے شامل کر دی۔ گلگشت کالونی نمبر 2 میں نکاسیٔ آب کا مسئلہ ہے باوجود اس کے کہ مکینوں نے اپنی رقم سے نالی وغیرہ بنائی ہے مگر حکومت کے مختلف اداروں کے عدم تعاون سے اس مسئلے کا حل نہیں ہوسکا۔ جناب سپیکر! یہ اخبارات میں بھی آیا ہے 'Drainage probelm to Gul Gashat Colony' جناب سپیکر! پشاور کارپوریشن نے یہاں ایک ڈرینج سکیم بنائی تھی اور اس پر تقریباً دو لاکھ روپے خرچ آنا تھا۔ وہ سکیم منظور بھی ہوئی تھی لیکن فنڈز کی کمی کی وجہ سے عمل نہیں ہو رہا تھا تو علاقے کے لوگوں نے اپنے چندے سے ایک لاکھ' چورانوے ہزار روپے اکٹھے کئے اور انہوں نے خود وہ ڈرین بنائی اور وہ ڈرین باہر آ کر مین ڈرین سے جب ملنے لگی' وہاں تک اس کی کنسٹرکشن جب پہنچ گئی تو حکومت کے مختلف اداروں نے' مجھے دکھ سے کہنا پڑتا ہے کہ پولیس کے Through ' ایس اینڈ جی اے ڈی کے افسران کے Through اور وہاں اس کالونی میں کچھ سرکاری افسر بھی رہتے ہیں' جنہوں نے خاصہ رول ادا کیا اس کے روکنے میں۔ انہوں نے تقریباً ایک سال تک یہ اجازت نہیں دی کہ اس کا پانی نالے میں آئے۔ میں تو سمجھتا ہوں کہ لوکل باڈیز کے منسٹر اس بات سے بخوبی واقف ہوں گے بلکہ یہ کم از کم انہوں نے پڑھا ہوگا کہ کارپوریشن کو تو ڈرینج کی Facility شہر کے اندر Provide کرنی چاہیے۔ جب گھر بنانے کی اجازت دیتے ہیں کسی کالونی میں' ان سے ہاؤس ٹیکس لیتے ہیں تو ان کے پانی کی نکاسی کا بندوبست بھی کارپوریشن پر ہونا چاہیے۔ بجائے اس کے کہ کارپوریشن ان کو ڈرینج بنا کر دیتی' ان لوگوں نے اپنی مدد سے خود بنائی ہے اور اس کیلئے میں نے بڑی Efforts کی ہیں جناب' میں کئی دفتروں میں کئی مرتبہ گیا۔ جب تک یہ کال اٹینشن نوٹس میں نے داخل نہیں کیا تھا' اس وقت تک اس کا کوئی حل نہیں نکلا تھا۔ اب مجھے پتہ چلا ہے کہ میرے کال اٹینشن نوٹس کے بعد محکمے کو خیال آیا

ہے اور اسی لئے ہم یہ کال اٹینشن نوٹس داخل کرتے ہیں۔ آپ کو تو تکلیف ہوتی ہے کیونکہ کسی جگہ آپ کے مراسم اگر اچھے ہیں تو وہ خراب ہوں گے۔ ڈھائی سو آدمی جب بیمار ہوتے ہیں تو آپ کو خود جا کر تحقیق کرلینی چاہئے تھی (تالیاں۔اور قہقہے) آپ کو خود تحقیق کرنی چاہئے تھی لیکن وہاں آپ کو اچھا Entertain کرتے ہیں، فائیو سٹار ہوٹل میں بڑی دعوتیں آتی ہیں۔ پچھلے دنوں دو سوتیس لوگوں کو بلایا گیا جس میں جناب سپیکر ----

جناب محمد افتخار خان مہمند، وہ بھی Public interest میں۔

حاجی محمد عدیل، وہ بھی Public interest میں، Of course ۔ تو جناب سپیکر، میرے کال اٹینشن نوٹس جب تک نہیں آیا تھا، اس وقت تک ان بیچاروں کو ڈرینج کے حق سے بھی محروم رکھا گیا تھا۔ اب تو شاید میرا خیال ہے، وزیر صاحب صبح میرے پاس آئے تھے اور انہوں نے کہا کہ ہم نے وہ کام کر دیا ہے، تو میں نے ابھی تحقیق کی ہے کہ کچھ کام ہوا ہے۔ شاید صرف اسلئے کہ آج یہ کال اٹینشن نوٹس آرہا تھا۔

وزیر بلدیات، شکریہ، سپیکر صاحب ----

جناب سپیکر، اب وہ Satisfied ہیں تو آپ کیا فرمارہے ہیں؟ (قہقہہ)

وزیر بلدیات، جناب بات یہ ہے کہ حاجی صاحب کو پتہ ہے ----

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! فتح محمد خان ان کو رولز بتائیں ناں کہ ----

وزیر بلدیات، سر! یہ آج سے ڈیڑھ مہینہ پہلے ہو چکا ہے۔ اس میں حاجی صاحب کی بھی کافی Efforts ہیں لیکن جیسا کہ یہ کہہ رہے ہیں کہ سرکاری افسروں نے اور ایس اینڈ جی اے ڈی اور سی اینڈ ڈبلیو کے سرکاری افسروں نے تو ان لوگوں کو یہ بیچارے غریب لوگ ہیں صرف اس چیز کیلئے ہم نے ان کو کام کرواکر دیا ہے کہ ایسے لوگوں کو Encourage کرنا چاہئے کہ کمیونٹی Self help basis پر اپنا تھوڑا بہت کام کرواتی

ہے کیونکہ کارپوریشن کے پاس فنڈ کی قلت ہے تو وہ سول کوارٹرز کی ایسوسی ایشن / یونین جو بنی ہے، وہ Allow نہیں کرتے تھے، سرکاری ڈیپارٹمنٹ کی کوئی بات نہیں تھی۔ خیر ابھی ہم نے ان کے ساتھ Nogotiate کراکے ان کو رضا مند کرلیا ہے۔ اب ان کو کوئی پرابلم تھا، وہ تو حل ہوگیا۔ اسی طرح جہاں بھی کمیونٹی Self help basis پر اگر اپنے کاموں کیلئے Contribute کریں تو حکومت ہمیشہ ان کی حوصلہ افزائی کرے گی۔

Mr. Speaker: Mr. Muhammad Karim Khan Babak, MPA/Chairman Standing Committee No. 24, on Power to please present before the House the Report of the Committee. Not present.

ہاں جی ! Who is going to present this report? بل څوک ممبر نے شته د دے ستینډنګ کمیټئ نمبر 24؟ بل څوک وو دے کښیے؟

جناب محمد اورنگزیب خان، رپورټ خو شته نه ګنی ما به پیش کړے وو جی۔ رپورټ په ټیبل باندے نه دے راغلے۔

Mr. Speaker: The Chairman or some body else!

رپورټ خو به چه هغه اووائی چه present کومه نو هله به present کیږی۔

Mr. Muhammad Aurangzeb Khan: Sir, on behalf of Chairman Powers Committee, I beg to present the Report ------

جناب سپیکر، آپ سٹینڈنگ کمیٹی نمبر 24 کے ممبر ہیں جی؛ کمال دے۔ زما خیال دے دا به بیا چرته بل ټائم ته کړو۔ بیا څه اوکړو؟ بل څوک، Any member شته دے د کمیټی نمبر 24؟

جناب ہمایون سیف اللہ خان، ممبر نے یمہ جی خو اوس تاسو جوړ کړے یمہ خو. I have not attended a single meeting. -----

جناب سپیکر، نه، چه Signatory یئ تاسو د دے که نه یئ؟

جناب ہمایون سیف اللہ خان، تاسو اوس جوړ کړے یم، ما Meeting نه دے Attend کړے۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! میرا پوائنٹ آف آرڈر ہے۔ یہ سات سے تو پر کیسے آگئے جی؛ آپ نے لکھا ہے "گزشتہ اجلاس کی باقیماندہ کارروائی" اس میں -----

جناب سپیکر، وہ کاٹا گیا ہے۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! ہمارے پاس یہ سرکولر ہے۔

جناب سپیکر، وہ کاٹا گیا ہے۔

حاجی محمد عدیل، تو جناب سپیکر! پھر ہماری یہ جو کل کی باقیماندہ قرار دادیں ہیں -----

جناب سپیکر، باقیماندہ کارروائی اب ہم نہیں لیں گے۔

حاجی محمد عدیل، پھر وہ کب آئے گی ہماری یہ ایڈجرنمنٹ موشن، کل جو رہ گئی تھی؟

جناب سپیکر، ایڈمٹ، اس کیلئے تو میں نے آپ سے پہلے عرض کر دیا تھا کہ -----

حاجی محمد عدیل، وہ ایڈمٹ ہوگئی تھی لیکن باقی جو کل کی کاروائی تھی -----

جناب سپیکر، وہ آج نہیں رکھی گئی ہے۔

حاجی محمد عدیل، یہ پھر غلط سرکلر ہمیں دیا ہے۔

جناب سپیکر، وہ اس وجہ سے کہ وہ عبدالرحمان خان کا جو موشن تھا That was very important. تو اس وجہ سے یوں ہوا کہ اگر وہ ایڈمیشن میں جائیگا تو وہی Status رہیگا تو اسلئے وہ تحریک نہیں آئی تھی۔ ہمارے پاس جو ہے، وہ کراس کیا ہوا ہے شاید آپ

کے پاس غلطی سے کٹا ہو نہیں ہوگا اگر کوئی ہے اس میں لفظ۔ "د سټنډنګ کمیټی

نمبر 24 بل څوک، ممبر شته دے؟ "

جناب محمد اورنگزیب خان: همایون خان دے۔

جناب سپیکر: نه، دے خو اوس راغلے دے، He is not signatory. -

جناب همایون سیف اللہ خان: اوس راغلے یم کنه جي۔

جناب سپیکر: Signatory خو تاسو په دے نه وئ کنه؟

جناب همایون سیف اللہ خان: نه نه جي، نه یمه جي۔

جناب سپیکر: هغه څه شو عاشق رضا سواتی چرته دے؟ تاسو ئے هم دغه کړئ کنه جي۔

جناب عاشق رضا سواتی: زه ترے خبر نه یم جي نو۔

جناب سپیکر: دستخط دے پورے کړے دے نو بیا ئے د نه پیش کولو ضرورت څه دے؟ دا چیئرمینان دی خپل کار ئے بیا به څه کیږی؟ څئ جي تش Presentation ئے تاسو اوکړئ۔ همایون خان، چه On behalf of the Chairman I beg to present

جناب همایون سیف اللہ خان: چه لږ خو اوګورمه کنه یار، دا دوئ لیکلی دی کنه۔

I beg to move the Committee Report on Powers to be laid in this

--- Assembly .

Mr. Speaker: Present in the Assembly on behalf of the Chairman,

On behalf - جي ورسره اووایئ

of the Chairman او وایئ ورسره۔

Mr. Humayun Saifullah Khan: On behalf of the Chairman, on behalf of the Chairman, Sir.

Mr. Speaker: The report stands presented.

بل دغه ته نه کوو، بل چه هغه Present شی بیا هله به کتے شی چه کله دغه وی۔

میاں افتخار حسین، سپیکر صاحب! پوائنټ آف آرډر باندے یوه خبره کول غوارم۔ د کمیټو خبره او شوه جی، زمونږه انفارمیشن کمیټئ یوه فیصله کړی وه او په فیصله کښې د انفارمیشن کمیټئ، دا اوس چه کوم منسټر دے، دا د کمیټئ ممبر هم وو، د ډائریکټر صاحب په بابت کښې Wholly solly دا فیصله شوی وه چه دا به اخوا کیږی، د هغے څلورمه پینځمه میاشت ده، هیڅ عمل پرے او نه شو نو که په دے باندے، ستاسو په وساطت د دوئ په علم کښې راولم چه په هغے باندے زر تر زره عمل اوشی جی۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر! -----

جناب سپیکر، عبدالرحمان خان! تاسو د رولز دغه د پاره اوونیل، لږ موږ کوئ نے مه، هسے ړومبے زما نوټس کښې خبره راولئ چه څه Legal aspect اوګورئ چه څه پوزیشن دے؟

حاجی عبدالرحمان خان، دا جی د ګنو باره کښې دے چه "یہ اسمبلی، صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے" چه د ګنو دا زوړ نرخ د بحال اوساتی، قرارداد دے جی یو معصوم شان، بالکل بے ضرره۔ دا ماله اجازت راکړئ چه دا زه پیش کړم۔

جناب محمد افتخار خان مهمند، اجازت ورکړئ سپیکر صاحب۔

جناب محمد اورنگزیب خان، زما Request خو دا دے چه د دے قراردادونو نه بعد دِدا پیش شی، دا چه کوم په ایجنډے باندے شته جی۔

حاجی عبدالرحمان خان، اورنگزیب خان! یو منټ، دا دغه ضروری دے۔

جناب حبیب اللہ خان کنڈی (وزیرصنعت)، جناب سپیکر صاحب! دے کښ پیسے Involve دی، دا نه شی کیدے۔

حاجی محمد عدیل، اورنگزیب خان کی تجویز اچھی ہے کہ اس کے بعد ----

جناب سپیکر، جی!

جناب محمد اورنگزیب خان، میری Request یہ ہے جناب کہ جو قراردادیں ایجنڈے پر ہیں، ان کے بعد یہ پیش کی جائے۔ ہمیں منظور ہے لیکن ایجنڈے کے بعد جی۔

جناب باز محمد خان، محترم سپیکر صاحب! میاں صاحب یوه خبره اوکړه د انفارمیشن کمیټئ متعلق جی، چونکه زه ئے چیئرمین یمه، مونږه یوه متفقه فیصله کړے وه او منسټر صاحب، سبحان خان هم ناست دے، هغه ما ته جی یوه خبره ----

جناب سپیکر، تاسو هغه هاؤس نه پاس کړے ده، هاؤس ته مو تیبل کړے ده؟

جناب باز محمد خان، مونږه ورته وئیلی وو جی چه هاؤس کښے ئے پیش کړه خو تر اوسه پورے را نغله جی۔

جناب سپیکر، هاں جی۔

جناب باز محمد خان، میټنګ کښ مو فیصله کړے وه چه دا به هاؤس ته Put up کوو جی خو اوسه پورے راغلے نه ده۔

جناب سپیکر، دا څه وایئ تاسو جی، ما ته غوږ کیږدئ سیکرټریانو صاحبانو،

کپ لګوئ جی، هغوی څه وائی، تاسو څه وایئ، تاسو خپلو کښې کپ لګوئ ما ته دلته ناست یئ دواړه، Imagine کړئ، هغوی دا وائی چه دا رپورټ مونږه تاسو ته درکړے دے As Chairman د انفارمیشن کمیټئ او تاسو وایئ چه هاؤس ته نه پیش کوی، نو ولے څه چل دے، څه قیصه ده؟ دوئ به چیک کړی جی نو بیا به تاسو ته اطلاع اوکړی جی۔

جناب باز محمد خان، رپورټ دے۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! هغه زما پوائنټ آف آرډر وو که مهربانی اوکړئ او د رولز اجازت راکړئ چه رولز Suspend کړئ 240 لاندے، زه دا خپل قرارداد، یو معصوم شان قرارداد پیش کومه جی۔

جناب سپیکر، تاسو اووایئ چه Rule 124 suspend کړئ جی۔ داسے اووایئ جی۔

حاجی عبدالرحمان خان، جی Rule 124 Suspend کړئ رول 240 د لاندے۔

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! میں ایک عرض کرتا ہوں کہ جتنی ریزولیوشن آتی ہیں، جیسے کہ کچھ ۔ ریزولیوشن ۔ ہوتی ۔ ہیں ۔ کہ .The Government has to study those یہ ایکدم جو آئیں گی تو جی .We will not be in a position to say something

حاجی عبدالرحمان خان، دا خو جی ډیر معصوم قرارداد دے، اوس ما سره ملګرتیا بټولو کړے ده نو دے کښې څه حرج دے جی۔ هاؤس ته ئے پیش کړئ جی۔

وزیر بلدیات، فنانشنل تھوڑا سا تو ہے ناں جی۔ مطلب یہ ہے کہ اتنا ٹائم تو ملے کہ کم از کم اس Concerned محکمے سے تو ہم opinion لے لیں۔

حاجی عبدالرحمان خان، نه نه، دا خو هسے یو معصوم غوندے قرارداد دے

یوسف ایوب صاحب دے کښے څه کار دے؟ دا خو ستاسو ټولو مونږه سره ملګرتیا ده جی۔ تاسو اجازت ما له راکړئ جی، دوئ د بیا مخالفت اوکړی کنه -----

وزیر بلدیات، جناب! یہ جیسے کہہ رہے ہیں، ہمیں اس پر کوئی اعتراض نہیں But we have to take the opinion also.

جناب سپیکر، دے کښے عبدالرحمان خان یو تکلیف دے که یو کس نے هم مخالفت اوکړی نو -----

حاجی عبدالرحمان خان، او د کړی جی، زه پرے خوشحاله یمه جی۔ زه به وایمه چه حکومتی پارټئ والا مخالفت اوکړو۔ تاسو ما له اجازت راکړئ، دوئ دِ مخالفت اوکړی۔

جناب سپیکر، نه، زه خو اجازت نه درکوم، اجازت خو به هاؤس درکوی۔

حاجی عبدالرحمان خان، هاؤس نه اجازت واخلئ جی۔

جناب سپیکر، زه به تے هاؤس ته Put up کومه او هاؤس به بیا فیصله کوی۔

حاجی عبدالرحمان خان، هاؤس ته نے Put کړئ جی۔

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون)، جناب سپیکر! میری ایک گزارش ہوگی، مجھے احترام ہے محترم ممبر بھائی کا مگر جیسے کہ یوسف خان نے کہا کہ جناب There are certain rules, Sir. جن کو آپ خود بہتر سمجھتے ہیں So that جس مقصد کیلئے قرارداد پیش کی جاتی ہو، اس کا پوری طرح حل ہو سکے تو اسلئے جناب، میری یہ گزارش ہوگی کہ جو بھی ایسی قرارداد آئے، اس پر یہ موقع ضرور دیں اس Concerned Department کو اور گورنمنٹ کو کہ اس پر وہ اپنی رائے دے سکے تاکہ اس کے پاس ہونے میں بھی پھر مشکل نہ ہو۔ یوں اگر نہیں ہوتا تو پھر دوسرے کسی قرارداد والے Next day پر آ

سکتی ہے، سیشن ابھی جاری ہے، ایسی کوئی بات نہیں ہے، تاکہ اس کا پورا موقع مل سکے اور رولز کی بھی پابندی ہو سکے۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! هاؤس سره خو اوس غفور جدون خان Agree وو جی، هغه اوونیل چه په دے باندے هیڅ کله زمونږه اعتراض نشته دے۔د گورنمنټ د طرف نه په هغے باندے خبرے اوشولے---

حاجی عبدالرحمان خان، هاؤس ته پیش کړئ جی که د هاؤس څه خوښه وه، هغه داوکړی جی ----

جناب اکرم خان درانی، نو په دے کښې څه دغه دی چه که پینځه کسانو هغه د کارخانه دارو فائدے پینځو سو لکھو خلقو ته رسی جی نو ښه خبره ده جی او که څوک نے مخالفت کوی ----

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب ! We support this. جیسا کہ عبدالرحمان خان کہہ رہے ہیں، ہم اس کو Support کرتے ہیں لیکن The Food Minister is not here. جب فوڈ منسٹر یہاں بیٹھے ہوں تو تب پیش کر لیں۔

جناب سپیکر، یوه خبره درته اوکړمه عبدالرحمان خان، زما خو دا خیال دے، دا شوگر کنټرول بورډ چه دوئ اوس جوړ کړو کنه د هغوی سره هم خبره کوو ----

حاجی عبدالرحمان خان، دا یو ډیر معصوم قرارداد دے او مهربانی اوکړئ د دوئ نه تپوس اوکړئ۔ که دوئ پکښې مخالفت کوو نو خیر دے ----

وزیر بلدیات، میرا خیال ہے عبدالرحمان خان صاحب کا جیسا مقصد ہے پیش کرنے کا، وہ میں سمجھ گیا ہوں، بے شک کر دیں، ہمیں Oppose کرنا پڑیگا جی۔ ٹھیک ہے جی۔

جناب عبدالسجان خان (وزیر اطلاعات)، جناب سپیکر صاحب! -----

جناب سپیکر، بس جی، هغوی او وئیل بیا د دے Suspension -----

وزیر اطلاعات، زه -جی- یو Request کومه آنریبل سپیکر صاحب، د عبدالرحمان خان د ریزولیوشن جی دیر افادیت دے۔

جناب سپیکر، تاسو شورمه کوی، هلته هغه ممبر صاحب -----

(شور)

وزیر اطلاعات، میں کرتا ہوں ناں جی، یار، میں نے اللہ کہا ہے، بخش تو نہیں کہا آپ کفر کا فتویٰ دے رہے ہیں -----

جناب سپیکر، دا واورئ جی عبدالرحمان خان -----

وزیر اطلاعات، عبدالرحمان خان، ستاسو د دے قرارداد ډیر زیات افادیت دے۔ وختی پرے خبره اوشوه، خیر دے بل سبا به شی، بله ورځ به شی، بیا به ورته رولز Suspend کړئ، مونږ به هغوی سره مشوره اوکړو، تاسو پرے جلد بازی خکه مه کوئ چه د دے خپل قرارداد پخپله جی تاسو ولے افادیت کموئ؟ څه اختلافات خو پرے نشته کنه جی، We are also agriculturists. زه جناب سپیکر صاحب، ستاسو په وساطت عبدالرحمان ته دا وایمه -----

جناب اکرم خان درانی، سپیکر صاحب! سبا به ئے راولو۔ عبدالرحمان خان ته به مونږه Request اوکړو جی ----- (شور) سبا ته به ئے جی راولو۔ دوئ د پرے مشوره اوکړی، سبا به ئے جی راولو -----

وزیر اطلاعات، نه، تاسو ورله افادیت مه کموئ، مهربانی اوکړئ تاسو خیر دے، سبا پیش کړئ، بله ورځ ئے پیش کړئ جی۔

جناب سپیکر: سبا یو شے به پرے راخی۔ سبا یو شے په ایجنډه باندے پروت دے۔ داسے کار اوکړئ عبدالرحمان خان، بس ټهیک ده، خیر دے که دوئ په هغے باندے څه مشوره کول غواړی کنه، تاسو هغه یو سائډ چه کوم دے، هغه اوکړئ، هم هغے باره کښې دے کنه، د ریټس باره کښې دے کنه، نو روپۍ دے دوه ورځو کښې دا اوکړئ، Monday باندے به ئے مونږه واخلو، You ask for suspension، په Monday باندے به ئے واخلو۔

حاجی عبدالرحمان خان: پنځویشت لکهه روپئ، نو صرف به د زمیندارو تسلی شوے وه چه زمونږه نمائندگی اوشوه، پنځویشت لکهه روپئ روزانه زمیندار په نقصان کښې روان دی ----

جناب سپیکر: زه خو د هاؤس، زه چه څومره اندازه کومه د هغه سائډ د زمیندارو----

حاجی عبدالرحمان خان: لږ تپوس ترے اوکړئ جی، خیر دے، یو منټ -----

جناب سپیکر: زه د هغه زمیندارانو نه چه څه اخذ کومه د هغوی مقصد صرف دا دے چه هغوی وائی چه دا شے اوشی او مونږه پرے خپله صلاح اوکړو۔

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! میں آپ کی وساطت سے عبدالرحمان خان سے عرض کرتا ہوں کہ یہ قرارداد کل پیش کر دیں، کوئی بات نہیں ہے۔ Request کرتا ہوں کہ کل پیش کر دیں۔

حاجی عبدالرحمان خان: ټهیک ده جی، بس زه ئے پیش کومه نه ځکه چه ده ما ته اووئیل چه زه د پارټئ د ډپټی پارلیمانی لیډر په حیثیت باندے تا ته وایم چه مه ئے پیش کوه۔ زه ئے نه پیش کومه۔

وزیر اطلاعات: جناب سپیکر صاحب! عبدالرحمان خان چه پرے دومره Insist

کوی نو خیر دے، سبا ورله د ایډجرنمنټ موشنز نه پس موقع ورکړئ،
پیش د کړی جی۔

جناب سپیکر، دوئ د پرے هم خپل سوچ اوکړی، ولے چه دا یواځے د عبدالرحمان خان ذاتی مسئله نه ده، دا د دے صوبے د ټولو چه څومره ایم پی ایز دلته ناست یئ، که هغه د هزارے دی که د سوات دی که د بل ځائے دی که د بل ځائے دی، د دے صوبے د ټولو مسئله ده او دا ځه ذاتی مسئله د هغه نه ده۔ پکار ده چه صحیح طریقے سره پرے غور اوشی جی۔ Honourable Khurshid Azam Khan, MPA, to please move his Resolution No. 121. Khurshid Azam Khan!

قراردادیں

جناب خورشید اعظم خان، شکریہ، سپیکر صاحب۔ "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ پی ایف - 37 کے دیہات بانڈی عطائی خان، مجاھد، چمنکہ، پھلاں والی، کڑچھ، بودلہ، حاجیہ، چندو میرا، سموالہ، بصیرہ، کریکی، لنگڑیال، مانجھیا کو سوئی گیس کی سہولت فراہم کی جائے"۔

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Resolution No. 121 moved by honourable MPA, Khurshid Azam Khan, may be passed? Those who are in favour of it, may say 'yes' and those against it, may say 'No'.

جناب سپیکر، چه 'No' پکښې راغے خو بیا خو به دغه کوو۔

جناب خورشید اعظم خان، وہ بھول گئے ہیں سر، 'Yes' کہنے کی بجائے وہ 'No' کہہ گئے ہیں۔

Mr. Speaker: Passed as per majority.

جناب خورشید اعظم خان، سر! دوبارہ ذرا ان سے پوچھ لیں جی۔

جناب سپیکر: نہیں جی، بس یہ طریقہ غلط ہے۔ اب کسی سے بھی دوبارہ نہیں پوچھوں گا۔ آپ لوگ یہاں بالکل سکول کے طالبعلموں کی طرح گپ لگاتے ہیں، 'No' بھی کہتے ہیں اور پھر کہتے ہیں کہ ہم نے نہیں کہا ہے، What is this? خدا کے لئے
Honourable Humayun Saifullah Khan, MPA, to please move his Resolution No. 141. Honourable Humayoon Saifullah Khan, MPA!

MPA!

جناب ہمایون سیف اللہ خان، "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ واپڈا کا جنریشن اور ڈسٹری بیوشن کا شعبہ ون یونٹ سے پہلے کی طرح دوبارہ صوبوں کے حوالے کر دیا جائے۔"

(تالیاں)

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Resolution No. 141

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون)، جناب سپیکر! میں تھوڑی سی گزارش کروں آنریبل ممبر صاحب کی خدمت میں کہ ون یونٹ سے پہلے کا جو سسٹم تھا، ان کو اپنی قرارداد میں شاید تھوڑی سی Amendment لانی پڑے گی کیونکہ ون یونٹ سے پہلے واپڈا نہیں تھا، واپڈا ون یونٹ کے بعد کی Creation ہے۔ پھر جناب، اس میں میری دوسری یہ گزارش ہوگی کہ اسی نوعیت کی قرارداد غالباً قرارداد نمبر 132، اکتوبر 19 میں جناب ارباب سیف الرحمان صاحب کے ایماء پر یہاں سے منظور ہو چکی ہے تو Within six months والی تھوڑی سی آپ کی Difficulty آئے گی کہ The

same can not be repeated.

جناب سپیکر، همایون خان! دا دوئ چه کومه خبره اوکړه نو زما خیال دے دا خو تقریباً تقریباً Identical دے۔ زه خو وایم The best course is چه Withdraw ئے کړئ جی۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان، سر! یہ پچھلی قرارداد کی طرح نہیں ہے۔ میں نے جو قرارداد پیش کی ہے تو میں جناب' Pre WAPDA سے پہلے 1960 میں جب اس صوبے کے پاس اختیار تھا اپنی جنریشن اور ڈسٹری بیوشن کا' اس وقت کے ویسٹ پاکستان کی بات کر رہا ہوں۔ جناب' اس وقت جو صوبوں کا حال تھا' فرنٹیئر میں اس وقت پانچ سو نو گاؤں میں بجلی تھی' پنجاب میں صرف سو گاؤں میں تھی۔ یہ واپڈا سے پہلے کی بات ہے جناب' اور پورے سندھ کے ایک گاؤں میں بھی بجلی نہیں تھی اور بلوچستان کے ایک گاؤں میں بھی بجلی نہیں تھی۔ یہ واپڈا سے پہلے کی بات ہے جی۔ میں نے یہ صرف اسلئے کہا کہ واپڈا سے پہلے ہماری حالت بہت اچھی تھی کیونکہ جنریشن ہمارے پاس تھی اور ڈسٹری بیوشن بھی ہمارے پاس تھی اور ہمارا صوبہ پاکستان میں سب سے آگے تھا۔ اگرآج وہی حالت ہوتی تو ہم کہاں سے کہاں پہنچ گئے ہوتے۔ میری یہ Request ہے کہ اس میں اگر کوئی چھوٹی موٹی چیز آگے پیچھے کرنی ہے تو وہ کر لیں جی۔

وزیر قانون، جناب سپیکر! جیسے میں نے گزارش کی ہے' ہمیں اس سے اختلاف نہیں' صرف میں نے یہ عرض کی ہے Because we have also to look-after the rules and regulations. کہ اگر یہ آئی ہے تو اس پر بات ہو چکی ہے' مجھے اس پر کوئی اعتراض نہیں' صرف گزارش یہ ہے کہ یہ ایک بڑا اہم مسئلہ ہے جناب ----

جناب ہمایون سیف اللہ خان، ٹھیک ہے جی' جس طرح یہ فرماتے ہیں۔

وزیر قانون، کہ یہ جو ہے' اس پر ہماری مخالفت نہیں۔ 'Not repetition' آپ تھوڑا سا اس کو Follow کریں' خان صاحب یہ بات نہیں ہے۔ اس سلسلے میں میری گزارش یہ ہے کہ اس کے Repercussions پر ذرا غور کر لیں' It's not simply to be laid here and adopted. اس میں یہ دیکھیں کہ واپڈا کے نظام ترسیل میں' ڈسٹری بیوشن میں FATA is also included in our province, فاٹا ۔کے ۔ساتھ ۔ ہماری ۔ بڑی Liabilities ہیں۔ پھر واپڈا کے ساتھ ہماری ایک اور Liability یہ بھی ہے کہ WAPDA owes lot of money to this Province. اربوں ۔کے ۔حساب ۔سے ۔ اس نے ہمیں پیسہ دینا ہے۔تو اس کے بعد ہماری ۔کیا پوزیشن۔ہوگی۔ اور پھر۔اس جنریشن سسٹم کو ۔ How long and how far we can continue? ۔ تو ۔ یہ ۔تھوڑا سا Technical experts کا مسئلہ ہے۔ میری یہ گزارش ہوگی کہ اس کو Appropriate Committee کے حوالے کریں یا آپ ایک سپیشل کمیٹی Constitute کریں اور اس کے حوالے کریں تاکہ اس کے Pros and cons کو' Expert opinion کو' Engineering opinion کو' Financial implications, Commercial implications کو اور دیگر جو اس کے ساتھ لوازمات ہیں' ان کو تفصیل سے دیکھیں اور ان پر غور کیا جائے اور اس کے بعد اس پر یہ فیصلہ کیا جائے کیونکہ اگر ابھی ہم یہاں کریں گے تو یہ ایک Haphazard -----

جناب ہمایون سیف اللہ خان، مجھے کوئی اعتراض نہیں ہے جناب' اس کو کمیٹی کے حوالے کر دیں۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! پہلے تو رولز کی بات کریں گے کہ ارباب صاحب کی جس قرارداد کا حوالہ دیا جا رہا ہے' وہ اس سے مختلف ہے۔ اس کا مضمون بھی اس سے مختلف ہے۔ اس کا مدعا کسی حد تک اس سے ملتا جلتا ہے لیکن اور معنوں میں مختلف ہے۔ ایک

تو یہ بات ہے۔ دوسری بات یہ ہے کہ اب تو چیف منسٹر صاحب موجود نہیں ہیں، ہم نے ان کے بیانات پڑھے ہیں کہ ڈسٹری بیوشن صوبے کو دے دینی چاہئے اور ہم صوبے کی ڈسٹری بیوشن کیلئے تیار ہیں۔ ہم نے مخالفت کی تھی کہ ڈسٹری بیوشن آپ Without generation نہ لیں۔ اس قرارداد میں تو آنریبل ممبر نے یہ لکھا ہے کہ آپ جنریشن بھی دیں اور پھر اپنے صوبے کو ڈسٹری بیوشن بھی دیں یعنی واپڈا کا جنریشن شعبہ اور ڈسٹری بیوشن کا شعبہ دونوں۔ آپ کی حکومت تو یہ کہہ رہی ہے کہ ہم واپڈا کو پرائیویٹائز کر رہے ہیں اور کل اس پر آفتاب خان شیرپاؤ نے بات بھی کی ہے۔ ایک طرف آپ واپڈا کو پرائیویٹائز کر رہے ہیں کسی تحفظات کے بغیر کہ ہمارے صوبے کے بقایا جات کا کیا بنے گا، ہمارے صوبے کے Assets کا کیا بنے گا؟ دوسرا ہم یہ کہتے ہیں کہ ون یونٹ سے پہلے کی جو پوزیشن تھی، واپڈا کے پاس اب جتنی بھی جنریشن ہے اور صوبے کے اندر جتنی ڈسٹری بیوشن ہے، اس میں فاٹا کا ذکر نہیں ہے۔ فاٹا کی ڈسٹری بیوشن وہ جس سے خریدنا چاہیں گے، اس سے وہ بات کر لیں گے۔ تو میں یہ سمجھتا ہوں کہ رولز میں ایسی کوئی ممانعت نہیں ہے کہ یہ قرارداد پیش نہ ہو، آپ بے شک مخالفت کریں۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، سپیکر صاحب! The Law Minister is not opposing that, this is precisely, what he wants اور Mover بھی کہہ رہے ہیں کہ اگر کمیٹی میں جائے تو کوئی اعتراض نہیں ہے۔

وزیر قانون، Let it go to the Committee. اس کو یہ Decide کریں۔ سر! ہمارا مقصد صرف----

Mr. Speaker: Committee on Powers?

وزیر قانون، جناب والا! صرف یہ ہے کہ اس کے Pros and cons کو اچھی طرح سٹڈی کیا جائے۔ یہ Simple سی بات کی ہے جناب۔

جناب سپیکر ، بس ۔ تھیک ۔ دہ ۔ جی ۔ Is it the desire of the House that

Resolution No. 141, moved by Honourable Humayun Saifulla

Khan, MPA, may be referred to the Standing Committee on

Powers?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Resolution is referred to the

Standing Committee on Power accordingly.

جناب ہمایون سیف اللہ خان، شکریہ، جناب سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر، دا جی تاسو بار بار پاخیدئ پہ ھاؤس کنبے انفارمیشن، نو دا د

آفس د طرف نہ Reply دہ۔ زما خیال دے / آفس د طرف نہ دے؟ ښہ The

draft report on information has been sent to the Hon'able

Members of the Committee for their signatures/ approval, which is

till awaited. نو ۔ دستخطونہ اوکرئ ۔ جی ، مہربانی ' اوکرئ '

نو بیا اوچتیږئ۔ تاسو خبرہ ھغہ پورا کوئ نہ او بیا ھغہ واپس -----

میاں افتخار حسین، سپیکر صاحب! مونږ تہ ملاؤ شوے نہ دے او کہ داسے وی

نو را د کړی چہ دستخط ورتہ اوکړو یا د اووائی چہ راشئ فلانکی خائے تہ

نو چا راوړے دے کوم خائے کنبے نے دستخط کړو؟

وزیر اطلاعات، جناب سپیکر صاحب! ما تہ خپلہ کاپی ملاؤ دہ جی۔

میاں افتخار حسین، منسٹر صاحب تہ ملاؤ دہ، ممبرانو تہ نہ دہ ملاؤ۔

جناب سپیکر، تاسو تہ ھم درغلے دہ نو بیا تاسو تپوس دفتر کنبں اوکړئ چہ

درغلے دہ نو بیا ولے تاسو تہ نہ دہ ملاؤ شوے؟

میاں افتخار حسین، د کمیټۍ چیئرمین ته جی نه ده ملاؤ شوے؟

جناب سپیکر، چیئرمین نے څوک دے؟

ایک آواز، باز محمد خان۔

جناب سپیکر، باز محمد خان! تاسو ته نه ده ملاؤ شوے؟

جناب باز محمد خان، دلته له نه ده راغلے جی۔

جناب سپیکر، ولے دا خو چه چا ته ملاؤ شی، هغه به دستخط کوی تاسو نو تاسو د خان نه بیا وایئ چه Awaited - پکار ده چه تاسو داسے شے با مه ورکوئ، چا ته هم مه ورکوئ- تاسو ته ما دا Instructions درکړل څه پیپر هم ورکوئ، څه انفارمیشن هم Convey کوئ، مهربانی کوئ هغے دستخط اخلئ- تاسو په ټیلیفون باندے د خلقو چھټیانے ما رامخکښے کوئ- In future زه به بالکل په دے باندے ډیر Stern action اخ Against you people, please note it. تاسو چه خپل څه معمولی کاغذ ه څوک اوړی، داسے به نه کوئ، باقاعده د هغه نه به دستخط اخلئ- هغه وا ما ته ملاؤ شوے دے، چیئرمین صاحب وائی ما ته را نه غے his is very sad. ____

جناب باز محمد خان، محترم سپیکر صاحب! زه دغه خبره کوم چه څو پورے چیئرمین Sign کړے نه ده جی بیا منسټر صاحب ته څنګه اورسیده جی؟

جناب سپیکر، نه جی، دا خو د دوئ د طرف نه پیپر تاسو ته د دے د پاره درغلے دے چه- Signature پرے اوکړئ۔ Approval ئے اوکړئ، نو هغه کاغذ تاسو ته دوئ وائی چه داسے هغه چه ممبر دے، د انفارمیشن منسټر هم ستاسو Ex-Officio ممبر دے، هغه ته هغه کاغذ رسیدلے دے خو تاسو ته لا نه

دے رسیدلے ، .Which is very bad کہ تاسو تہ رسیدلے وو، خو پکار وو
چہ تاسو نہ ئے یو دستخط اخستے وے چہ مونږ تہ Receive شو۔ نو بیا ما تہ
داسے جواب ے مہ ے راکوئ - Honourable Aurang Zeb Khan, MPA, to

please move his Resolution No. 142.

جناب محمد اورنگزیب خان، شکریہ، جناب سپیکر صاحب۔ "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ افغانستان سے عمارتی لکڑی پاکستان در آمد کرنے کی اجازت براستہ ٹل، ضلع ہنگو دی جائے"۔

جناب محمد ہاشم خان، پوائنٹ آف آرڈر، سر۔

جناب سپیکر، اوس بہ پہ Routine کښے خو۔ آنریبل منسٹر، پلیز۔

جناب محمد ہاشم خان، پوائنٹ آف آرډر، سرَ دا جی څنګه چه دوئ دا تجویز کړے دے ټل هنګو باندے د افغان ټمبر د راتلو جی، نو داسے یو Suggestion زمونږه هم دے، په چترال او په دیر باندے هم اجازت د ورکړے شی جی۔ یو ازے د ټل او د هنګو مسئله پکښے نه ده جی ----

جناب سپیکر، یره جی، تاسو ورله یو بیل Move کړئ کنه۔ اوس دے کښے به Amendements څه کوئ بل قرارداد بیا راوړئ کنه۔

جناب ہاشم خان، هاں جی، په دے کښں د ترمیم اوکړے شی او دا هم پکښں ور واچولے شی جی۔

جناب سپیکر، بس ټهیک ده جی، زه ئے تاسو ته Put کومه جی بس بیا که تاسو ----

وزیر جنگلات، ما ته خو اجازت نه دے راکړے جی خو دومره ده چه دومره دغه ترے نه کیږی، عام یو لار داسے د غلا نه کهلاویږی کنه۔ زما په خیال

Already Governor څه اجازت ورکړے هم دے ټرانیبل ایریا ته -----

جناب سپیکر، بس جی خیر دے، مونږ به پیش کړو بس تاسو بیا خپل دغه کوئ۔ Is it the desire of the House that Resolution No. 142, moved by Hon'able Aurang Zeb Khan, MPA, may be passed? Those who are in favour of it, may say 'yes and those against it, may say 'No.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The resolution is passed as per majority.Hon'able Muhammad Zahir Shah Khan to please move his Resolution No. 145.

جناب محمد ظاہر شاہ خان، شکریہ، جناب سپیکر۔ "یہ صوبائی اسمبلی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ سابقہ حکومت نے تیس مارچ 1995 کے ضمنی الیکشن میں حکومت کی ہدایت پر جو ٹیلیفون ایکسچینج ۔کوز۔کانڑا، داموڑئی، بلکانڑئی، اولندھر، اجمیر، کوزباٹ کوٹ، ڈھیرئی،لونڑے کیلئے منظور کئے تھے، ان کو فوری طور پر چالو کریں کیونکہ مشینری خراب ہو رہی ہے اور عوام بھی اس سہولت سے محروم ہیں"۔

جناب سپیکر! زه یوه خبره پکښې کوم جی، په دے ضمنی الیکشن کښے مخکښے زما، د بابک صاحب خلاف حکومت بے انتہا مشینری استعمال کړے وه۔ په دے کښے ورسره ورسره تیلیفون ایکسچینجونه جوړ کړل نو بے کار پراته دی جی او نه چلیږی او خلق مونږ ته مطالبے کوی چه دا زر زر چالو کړئ، نو زما دا یو معصوم قرارداد دے، زه دے هاؤس ته او

خصوصاً طارق سواتی ته جی او ټولو ته دا درخوست کوم چه زما دا دغه دګر منظور کړی جی، ډیره مهربانی۔ (قہقہے)

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! بائی الیکشن میں اتنی زیادہ گپیں ماری گئی ہیں کہ مجھے تو یہ ناممکن لگتا ہے لیکن پھر بھی ہم ظاہر شاہ خان کو سپورٹ کرتے ہیں جی۔

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Resolution No. 145, moved by Honourable MPA, Muhammad Zahir Shah Khan, may be passed? Those who are in favour of it, may say 'Aye' and those against it, may say 'No'.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Resolution is passed as per majority.

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! ډیر معزز ایوان دے جی او دویٔ د ختنی قراردادونه نه کپ جوړ کړے دے او هلته نه یو علاقے ترقیٔ د پاره خبرے ہے نو زه Refuse کومه ----

Mr. Speaker: Please take your seat, Akram Khan. Hon'able Salim Khan, MPA, to please move his Resolution No. 146. Honourable Salim Khan!

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ: مہربانی۔ محترم سپیکر صاحب! "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ صوابی ایک گنجان آباد ضلع ہے مگر وہاں پر کوئی بھی پوسٹ گریجویٹ کالج موجود نہیں ہے، لہٰذا گورنمنٹ ڈگری کالج صوابی میں جلد از جلد پوسٹ گریجویٹ کلاسز شروع کی جائیں"۔

سر! زه لږه خبره په دے باندے به کول غواړم جی- زمونږه صوابئ کالج په 1961 کښے جوړ شوے دے جی او په 1970 کښ بیا هغه ډگری شوے وو- په نوښار، چارسده، مردان، هر چرته پوسټ گریجویټ کلاسز شته خو صرف په صوابئ کښ نشته ـــ۔

وزیر اطلاعات، Correction جی، 68-1967 کښے ډگری شوے وو جی-

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ، تهینک یو جی- دے سټوډنټ لیډر وو زمونږه جی-

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Resolution No. 146, moved by Hon'able Salim Khan, may be passed? Those who are in favour of it, may say 'Yes' and those against it, may say 'No'.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it . The Resolution is passed as per majority. دا ډیر ښه اوشو چه تاسو گپ جوړ کړے وی، اوس د گپ نتیجے واورئ- داسے یو بل ته بیا Apply کیږی-

وزیر اطلاعات، پوائنٹ آف آرڈر، سر-

میاں گل اسفندیار امیرزیب (وزیر تعلیم)، ما خو اپوزیشن په گپ کښ نه دے کړے، هغه زه پوهه شوم-

جناب سپیکر، ما تاسو ته نه دی وئیلے جی - I have not seen any body, I have heard just 'No'. I have heard just 'No'.

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر پہ ہوں- ریزولیوشنز جن Movers نے پیش کی ہیں تو حکومت کی جانب سے چاہئے تھا کہ کوئی Statement آتا کہ ہم

Oppose کرتے ہیں ان Reasons پر۔ انہوں نے تو Oppose نہیں کیا تھا۔

Mr. Speaker: There is no need of it.

Minister for Local Govt.: Speaker Sahib! you put it to vote immediately, we can not get a chance.

جناب سپیکر، میں نے تو کہا کہ There was no need. کیونکہ انہوں نے کہا کہ میں سپورٹ کرتا ہوں، حکومت کی جانب سے' Then I have to put it. -----

حاجی محمد عدیل، تو پھر حکومت کی طرف سے ایک آنریبل وزیر اٹھ کر کہتا ہے کہ میں Oppose کرتا ہوں تو یہ تو Contradiction ہے جی۔

وزیر تعلیم، نہیں۔

وزیر بلدیات، نہیں' Contradiction نہیں ہے۔

جناب سپیکر، یہ Contradiction تھی ہے یہ تو پھر I have to put it to votes. - ووٹ کیلئے میں نے Put کر دیا اور آواز آئی 'Yes' اور 'No' کی -----

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! اصل یہ نہیں ہے۔ میں ایک عرض کرتا ہوں' جناب سپیکر' -----

Mr. Speaker: Do you want division on that?

Haji Muhammad Adeel: Of course, jee.

جناب سپیکر، اچھا۔

حاجی محمد عدیل، اب ایک وزیر کہتا ہے کہ میں اس کی حمایت کرتا ہوں اور دوسرا وزیر کہتا ہے کہ نہیں، تو لوگوں کو تو پتہ چلنا چاہئے کہ -----

وزیر بلدیات، جناب سپیکر! کسی نے حمایت کا نہیں کہا ہے۔

وزیر قانون، جناب سپیکر! There is no bar کہ ایک یہ کہتا ہے اور دوسرا وہ کہتا ہے۔
جناب سپیکر! اس بات کی ذرا وضاحت کر لیتے ہیں۔ کہ There is no bar on the
----- Minister to say 'No'.

جناب سپیکر، بس جی، تاسو تشریف کیږدئ۔ مخکښے خو -----

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ، نه جی، زه په دے ووټ کومه جی، زه په ووټ کومه چه په دے باندے دے ووټ اوشی۔

Minister for Local Govt: Janab! it has been put to vote and it is over now.

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! لږ وضاحت زه هم کومه۔ ما سره باقاعده Explanation وو د دے، خو تاسو چونکه هغه څنګه خبره اوکړه، تاسو بالکل هاؤس ته Put کړو نو ما ستاسو هغه خبره کښې رکاوټ نه پیدا کولو او بیا ----

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ، دوئ مخالفت کوی، مونږ پرے جی ووټ کوؤ۔ بنے دلو، خیر دے خو مونږ پرے ووټ کوؤ۔

وزیر تعلیم، زه په څه وجه باندے There are solid reasons and had there been some amendments, we would even support it.

جناب سپیکر، تاسو زما خبره واورئ جی، Pass by majority شو، بس دے کښے څه بله خبره خو شته نه کنه۔ عجیبه خبره کوئ تاسو ----

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ، په میجارټی باندے پاس شو خو وزیر تعلیم ئے مخالفت اوکړو۔

جناب سپیکر، ما پاس کړو By majority ، اوس 'No' که پکښې یو هم راشی That is by majority. یو خو ده وئیل چه په هغه کښې څه Difference راشی نو بیا به-زه- Proceed -کومه چه تاسو کښې- Division اوکړم .خو- چه Clear cut پته لږی چه دا میجارټی ده او که مینارټی ده- وقتاً فوقتاً خبرے مینځ کښې راځی- بعضے وخت زمونږ د سیکرټریټ نه داسے اوشی چه دوئ ته کله کله ملاؤ شوی وی، دا د باز محمد خان دستخط دے، دا د حاجی عمر خان دستخط دے، دا بل څوک دے؟ د سخی محمد تنولی، بل دے جاوید اکبر خان، د هغه دستخط دے جی، بل دے عبدالحلیم خان قصوریه، د هغه دستخط دے، بل دے دا ارباب محمد ظاهر خان صاحب، د هغه دستخط نشته، دے خانے کښې د هغه کالم خالی دے- میاں افتخار حسین دے، د هغه دستخط دے- غټ افتخار حسین نے په تور قلم لیکلی دی- مسټر افتخار خان مهمند، د ده دستخط جوړے نشته- د فرید خان طوفان دستخط دے او دا Last څوک دے جی؟ بس یو بل هم شته، دستخط نے شته چه هر څوک دے- نو دا دستخطونه ستاسو شته دے جی، Report is awaited. -----

جناب باز محمد خان، جناب سپیکر صاحب! ٹهیک ده جی، دستخط به شوے وی، راوړلے به نے وی خو پکار وه چه دے هاؤس ته نے بیا Put up کړے وے- چه که مونږ دستخطونه کړی دی نو پکار وو چه جی-----

جناب سپیکر، دا دستخطونه نے درنه د دے اخستی دی چه تاسو ته هغه ټول په حواله شو- تاسو مهربانی اوکړئ اوس خپل رپورټ Minutes Study کړئ او په هغے Signatures اوکړئ- نو تاسو چه هغه Signatures اوکړئ نو بیا به نے هلته لیږئ- بیا دوئ وانی چه دا ورته مونږ په حواله

کړی دی۔ داسے ده که څنګه ده؟

جناب باز محمد خان، Signature به جی مونږ کوؤ که دوئ به را نه اخلی؟

میاں افتخارحسین، سپیکر صاحب! زه بخښنه غوارمه، دومره غټه خبره چه د ټولو ممبرانو په علم کښ نشته نو مونږ خو نه پوهیږو، دا دستخط څنګه دستخط دے جی؟ مونږ ته دا خبره جی بالکل -----

وزیر بلدیات، کہنے کا مطلب میرے خیال میں یہ ہے کہ یہ سارے دستخط لیبارٹری ٹیسٹ کیلئے ہیں کہ ایم پی اے دستخط کرتا ہے -----

میاں افتخارحسین، نہیں نہیں، لیبارٹری ٹیسٹ کیلئے نہیں، ایک 'Minutes' کی بات ہے اور ایک رپورٹ کی بات ہے، اس میں -----

جناب سپیکر، داسے کار اوکړئ، پریږدئ چه دا ختم کړو، تاسو بیا دا اوګورئ او سیکرټریانو سره وروستو ملاؤ شئ چه څه پوزیشن دے؟

وزیر اطلاعات، جناب سپیکر صاحب! آفس والا د، جناب سپیکر صاحب، چه کوم دا ستاسو Subordinate دی یا سیکرټریان دی، دوئ د جی یو پاؤ پاؤ بادام ورسره لیږی چه زمونږه دا یاداشت لږ ښه وی۔

Mr. Speaker: Honourable Muhammad Zahir Shah Khan, MPA, to please move his Resolution No. 149.

جناب محمد ظاہر شاہ خان، شکریہ، جناب سپیکر۔ "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ کوڑ منگ روڈ جو کہ تباہ و برباد ہو چکا ہے، کی مرمت، توسیع اور درستگی اور اس سڑک پر صاصوبے پل جو کہ شکستہ حال ہے، کی تعمیر کی جائے تاکہ عوام کی مشکلات کا ازالہ ہو سکے"۔

جناب سپیکر، جی، Is it the desire of the House that resolution No.9

څوک خبره کوئ پرے؟

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، جناب سپیکر! ایک دو چیزیں عرض کرنا چاہونگا جی ہے In principle, it is reflected in the ADP 1998-99 اور پی اینڈ ڈی نے اس کے سروے اور ڈیزائن کی Approval دیدی ہے۔ سروے اور ڈیزائن جب Complete ہو جائے تو پھر یہ Competent Authority کے پاس جائے گا اور انشاء اللہ اس کو۔ہم بنانے کی کوشش کریں گے۔لیکن Resolutions are binding,

there is work going on for this project anyway, hopefully approve

بھی ہو جائے گا لیکن ریزولیوشن کی شکل میں I would like to oppose it.

Mr. Speaker: In the shape of resolution you are going to oppose it.

اوس څه وایئ جی، Withdraw کوئ که اپوزیشن نے کوئ؟

جناب محمد ظاہر شاہ خان، نه جی، زه نے نه Withdraw کومه۔ که یوسف ایوب صاحب نے مخالفت کوی نو کوی دې، دا خو زما د علاقے مسئله ده او ډیره اهم ده -----

آوازیں، دا Withdraw کړه۔

جناب محمد ظاہر شاہ خان، زه نے Withdraw کومه جی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! رولز کے مطابق Withdraw نہیں کر سکتے۔

جناب سپیکر، لیکن With the permission of the Assembly ہو سکتا ہے۔ وه سب کہتے ہیں کہ Withdraw کرلیں۔

حاجی محمد عدیل، اسمبلی سے اگر پوچھ لیا جائے تو -----

جناب سپیکر، ٹھیک ده جی۔ Permission ورکوئ Withdrawal د پاره؟

وزیر اطلاعات، ورکوؤ جی- مدعی سست او گواہ چست والا معامله دہ-

جناب سپیکر، یو کس 'No' - کوی- او- یتول- وائی 'Yes' - .Hon'able Iftikhar Ahmad Matta, to please move his Resolution No. 152.

جناب افتخار احمد خان، شکریہ، جناب سپیکر صاحب- قرارداد نمبر 152- "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ دوآبہ میں فرنٹیئر کانسٹیبلری ٹریننگ سنٹر ہونے کے باوجود دوآبہ قومیت کے نام سے کوئی پلاٹون نہیں ہے، لہٰذا فرنٹیئر کانسٹیبلری میں دوآبہ قومیت کی علیحٰدہ پلاٹون قائم کی جائے"۔

سر! په دے کښې یو معمولی غوندے غلطی شوے ده- دا دوآبه قوم نه دے، دا علاقه ده- "ککیانی" هلته قوم دے لکه څنګه چه محمدزئ دی یا یوسفزئ دی، نو دا لږ -----

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، سپیکر صاحب! ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے لیکن میں اس چیز پر آپ سے تھوڑا سا- ,I would like to be educated on this یہ ایف سی میں جی قومیں رکھتے ہیں، علاقائی Base پر تو میں نے کبھی سنا نہیں ہے اور یہ Tribe کا نام نہیں ہے۔

جناب افتخار احمد خان، نه جی، چارسده کښې د محمدزو په نوم باندے جی پلاټون -----

وزیر بلدیات، ہاں جی، محمدزئی ایک Tribe ہے، یوسفزئی Tribe ہے، خٹک ہے، دوسرے ہیں۔

جناب سپیکر، افتخار خان! یو خبره درته اوکړم- زما خو دا خیال دے چه هاؤس نه به اجازت درله واخلو، Withdraw نے کړه او بیا په بل وخت

کنبے نے ورکړه که څه مقصد ترے اوباسے۔ پوهه شوے کنه۔

حاجی محمد عدیل، سپیکر صاحب! ہاؤس سے Amendment کی اجازت لے لیں کہ وہ "دوآبہ" کی بجائے "گگیانی" لکھ دے۔

جناب سپیکر، پھر بھی نہیں ہونا ہے۔

حاجی محمد عدیل، نہ ہو تو کوئی بات نہیں لیکن وہ Amendment کیلئے اجازت لے لیں۔

وزیر بلدیات، مجھے کوئی اعتراض نہیں ہے افتخار خان، لیکن سپیکر صاحب، آپ کی وساطت سے کہ علاقائی Base پر پلاٹون ایف سی میں کبھی نہیں ہوئی .It has to be a tribe اس قسم کی ریزولیوشنز جو جائیں گی تو -----

جناب سپیکر، نو Tribe چرته دے پکښے؟

جناب افتخار احمد خان، دے کښې خو جی نشته دے کنه۔ په دے کښے د ځائے غلطی شوے ده۔

جناب سپیکر، تاسو نه دے لیکلے، ریزولیوشن خو ستاسو دے کنه۔

جناب افتخار احمد خان، دا اوس پته نه لګی لکه ډیر وخت اوشو -----

جناب باز محمد خان، جناب سپیکر! دوئ وائی چه ما نه غلطی شوے ده، دا "ګګیانی" لیکلی شوی نه دی نو هغه د "ګګیانی" د پاره Amendment کول غواړی جی۔ دا ګګیانی قوم دے، علاقه خو دوآبه شبقدر ده جی او ګګیانی قوم د پاره دے غواړی جی۔

جناب افتخار احمد خان، په چارسده کښے تقریباً د هغوی د پاره اووه دی که څو مره پلاټون منظور دی۔

وزیر اطلاعات، محمدزئی د ګګیانی شاخ دے که ده خښی؟ ما ته نے که تاسو یا

ډپټی سپیکر صاحب Explain کړی چه محمدزئی Tribe د کوم، د ګګیانی دے
که د خشی دے؟

وزیر بلدیات ، جہاں ۔کی ۔بھی ہے ۔جی The mistake should be rectified
because اس قسم کی ریزولیوشنز بھیجیں گے تو وہ کہیں گے کہ یہ ممبرز تو بالکل ہی
Unaware ہیں۔ میرا خیال ہے کہ -----

وزیر تعلیم ، دا جی ، زما په خیال کښے چه Withdraw شی او بیا په صحیح
طریقے باندے Resolution present کړی نو ښه به وی۔

Mr. Speaker: "It shall be clearly and precisely expressed and shall raise substantialy one main definite issue"

نو هغه کوم Definite issue چه ده، هغه خو تا د سره پریښودلے ده
پکښ، نو زه خو به دا او وایمه چه ستا خو ښه ده -----

حاجی محمد عدیل، جناب! یہ رول 129 دیکھیں -----

جناب سپیکر، نه، Amendment خو شته کنه۔

Haji Muhammad Adeel: He demands an amendment.

ایک آواز: کل لے آئیں۔

حاجی محمد عدیل: کل تو پھر ریزولیوشن آ نہیں سکتی۔

جناب سپیکر : Amendment چه کوم دے نو هغه خو پخپله نشی شامل کولے
پکښ۔ "Any member may, - نو — "After a resolution has been moved",
ښه —— subject to these rules, move an amendment to the resolution".
بیا "Notice of amendment._ If notice of an amendment has not
been given two clear days before the day on which it is moved,

شخه ـــ یار ـ any Member may object to the moving of the amendment".

کوئی تاسو خا مخا ----

ایک آواز، یہ تو آپ کی Discretion ہے۔

Mr . Speaker: Why should the Speaker exercise the discretionary powers? Ask for the suspension of the rules.

بیا به هاؤس ته Put کیږی - بس Withdraw ئے کړه - زما

Discretionary power دے خو هاؤس نه به پرے زه تپوس کوم۔

حاجی محمد عدیل، نہ جی With the approval of دغه نه دے جی -----

جناب سپیکر، نه جی I am not going to exercise -----

Haji Muhammad Adeel: This is your good will.

جناب سپیکر، افتخار خان! څنګه خیال دِدے؟

جناب افتخار احمد خان، بس ټهیک شوه جی، Withdraw به ئے کړو۔

جناب سپیکر، په Proper طریقه باندے هغه به بیا بنه وی۔

جناب افتخار احمد خان، جی، ټهیک شوه۔

جناب سپیکر، Allow کړو ورته Withdrawal؟

(تحریک منظور کی گئی۔)

Mr . Speaker: Withdrawn . Hon'able Haji Bahadar Khan , MPA , to please move his Resolution No. 158. Honourable Bahadar Khan!

حاجی بہادر خان، شکریہ، جناب سپیکر صاحب۔ "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ مردان گرڈ سٹیشن سے چکدرہ اور

تیمرگرہ تک 132 K.V. لائن کو ڈبل سرکٹ لائن یعنی 220 K.V
میں تبدیل کیا جائے"۔

سپیکر صاحب! دا د 1952 لائن دے چه زمونږه مالاکنډ ډویژن ته پکښ بجلی راځی او خدائے شته دے چه هر وختے لوډ شیډنګ وی۔ چه مونږ تپوس اوکړو نو وائی چه دا لائن چه دے، دا کم دے او په دے کښ دا لوډ نه برداشت کیږی۔ خدائے شته دے چه په چوبیس ګهنټو کښ اته ګهنټے بجلی نه وی۔ نو دے ټولو ته خواست کوؤ چه فوری طور په دے باندے غور اوشی او پاس ئے کړئ۔

Mr. Yousaf Ayub Khan (Minister for Local Government): We support it.

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that the Resolution No. 158, moved by Haji Bahadar Khan, MPA, may be passed? Those who are in favour of it, may say 'Yes' and those against it, may say 'No'.

<— (The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The resolution is passed unanimously.

حاجی بہادر خان، ډیر مشکور یمه سر، ستاسو او د دے ټول هاؤس۔

Mr. Speaker: Honourable Akram Khan Durrani, MPA, to please move his Resolution No. 159. Honourable Akram Khan Durrani!

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی

ہے کہ چونکہ بنوں ڈویژن میں دو ٹاؤن شپ ہیں، ایک بنوں ٹاؤن شپ اور دوسرا لکی ٹاؤن شپ، لہٰذا بنوں ڈویژن کیلئے 'بنوں ڈیویلپمنٹ اتھارٹی' کا قیام عمل میں لایا جائے"۔

جناب سپیکر صاحب! چونکه بنوں خپل یو دویژن دے او په هغے کښے دوه ټاؤن شپ دی او زمونږ خلقو ته ډیر په هغه کښے تکلیف وی، چرته د پلاټ ټرانسفر وی، نوره دغسے مسئله وی، نو زما گزارش دے جی چه که بنوں له خپله اتهارټی کړئ نو زه به ډیر مشکور یمه جی۔

جناب سپیکر: جی!

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات): جناب سپیکر صاحب! اکرم خان صاحب نے بات کی ہے، یہ بڑا Genuine مسئلہ ہے بنوں کا لیکن چونکہ اس میں Financial implications involved ہیں So, I oppose it on this ground. ایک Detailed proposal محکمے کے ساتھ مل کر بنائیں اور اسی محکمے کے، PP&H کے جو وزیر ہیں، Locally وہ بھی بنوں کے ہیں، They can work it out like that but resolution,s financial implications we don not know and there are definitely financial implications. So, on that ground I oppose this.

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! زه یوسف ایوب خان په مخکښے دا خبره کومه چه په دے کښې Financial څه Implication دے۔ دفتر جی شته، مونږه نے یو وخت هلته نه شفټ کړے وو، دلته په بنوں کښې وو جی۔ نه پکښې د دوئ هغه فنانس Involve دے چه په دے باندے څه اخراجات راځی، ډیپارټمنټ رپورټ هم راغلے دے۔ ما سره نقیب الله

صاحب سحر خبره کړے وه جی، ډیپارټمنټ Agree دے چه مونږ ته په دے
کښې هیڅ قسم نقصان نشته دے، نه پکښې ډی آئی خان ته شته، نه پکښې دومره
څهFinancial implication دے۔ نو یو خل بیا زما گزارش دے گورنمنټ ته
چه دوئ د Oppose کوی نه او یو معصوم غوندے قرارداد دے۔ د بنوں د
خلقو ډیر لوئے خواهش دے، هغوی به د تکلیف نه بچ شی او په هغه کښې
جی که چرته د نقصان خبره وه نو مونږ خپله نه غوارو۔ هلته خمونږ دفتر
جوړ دے، په هغے کښې د Accommodation مسئله نشته دے۔ صرف هغه
خمونږ د بنوں ډویژن چه څومره هغه فائلز دی، هغه به شفټ شی بنوں ته
جی۔ نو یو خل بیا زما گزارش دے یوسف ایوب خان نه چه دے د Oppose
کوی نه او هغوی به د تکلیف نه جی بچ شی ډیرو د تلو نه۔

<u>جناب باز محمد خان</u>۔ جناب سپیکر صاحب! دا اکرم خان چه کوم قرارداد پیش
کړے دے جی، مونږ خو نه پوهیږو چه په دے کښې به څه Financial
implications وی جی خو دوئ ته مونږ Request کوؤ چه دوئ د مخالفت
نه کوی او هغے ته ----

<u>وزیر بلدیات</u>۔ سپیکر صاحب! باز محمد خان صاحب کہہ رہے ہیں کہ ان کو بھی پتہ نہیں کہ
Financial implications involve ہیں۔ اگر نہ ہوں تو منسٹر ان کے اپنے علاقے کا
ہے اور ہم Departmentally اس کو کر سکتے ہیں لیکن At this moment آپ کو
بھی نہیں پتہ اور مجھے بھی نہیں پتہ۔کہ کیا ہے ؟ So let us once we should be
Elaborate سے میں سے کمیٹی clear, if he wants, he can go to the Committee.
We have no objection but I ' نہیں ہیں Finances involve کرلیں۔ اگر کوئی
am 100 % sure کہ Financial involve ہیں - اس کو Withdraw سے کردیں اور

کمیٹی کے ذریعے آجائیں تو زیادہ بہتر رہے گا جی۔

جناب باز محمد خان، سپیکر صاحب! که داسے اوشی جی چه دا قرارداد باندے اوس څه عمل او نه شی او ډیفر ئے کړئ او څه وخت چه نقیب اللّٰه خان راشی جی، چونکه نقیب اللّٰه خان دوئ سره خبره هم کړے ده جی چه په دے کښې مونږ ته څه تکلیف نشته څه Financial implication نشته، نو هغه نه به پښتنه اوکړو ولے چه محکمه د هغوی سره ده جی۔ نو نقیب اللّٰه خان چه څه وخت راشی نو هغه به ټهیک وی جی۔

Mr. Speaker: Deferred at the request of the Honourable mover.

جناب اکرم خان درانی، ټهیک ده جی، مونږ به نقیب اللّٰه خان سره خبره اوکړو، هغه جی Agree دے او هغه د ډیپارټمنټ چیئرمین دے۔ او که چرته هغه نه وو Agree ـــــ

Mr. Speaker: Honourable Iftikharuddin Khattak, MPA, to please move his Resolution No. 162.

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! ستاسو ډیر زیات مشکور یم۔ "یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ کوتل سرنگ ایک قومی مسئلہ ہے، لہٰذا اس پر جلد از جلد کام شروع کیا جائے"۔

Mr. Speaker: Honourable Aurangzeb Khan, MPA, also to please move his Resolution, being identical.

جناب محمد اورنگزیب خان، جناب سپیکر صاحب! میں نے بھی قرارداد جمع کی تھی، آپ نے اجازت دے دی ہے، بڑی مہربانی۔ "یہ اسمبلی مرکزی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ کوتل کے مقام پر جلد از جلد سرنگ کی تعمیر کا کام شروع کرے"۔

جناب سپیکر، جی جلد از جلد دِ شروع شی کنه، څه دی؟ Is it the desire of the House that Resolution No. 162, moved by Hon'able Iftikhar -uddin Khattak and Aurangzeb Khan, MsPA, may be passed? Those who are in favour of it, may say 'Yes' and those against it, may say 'No'.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it and the resolution is passed unanimously.

جناب محمد اورنگزیب خان، شکریه، جناب د ټول هاؤس شکریه او ستاسو شکریه جی۔

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! اورنگزیب خان او زه د ټول هاؤس ډیر زیات مشکور یو او ورسره ورسره خپلو خانونو خیر اوساتلو۔

Mr . Speaker: The sitting is adjourned and we will re-assemble tomorrow at 10.00 A.M, Insha Allah. Thank you very much.

(اسمبلی کا اجلاس جمعہ 11 دسمبر 1998 دس بجے صبح تک کیلئے ملتوی ہو گیا۔)